

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Diplomová práce

BBS Michaela Kniezková

Knihovnická regionální vzdělávací centra (analýza činnosti)

Library regional educational centers (activity analysis)

Praha 2012

Vedoucí práce: PhDr. Milena Černá

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Milena Černá

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Mileně Černé za odborné vedení diplomové práce a cenné rady, které mi poskytla při jejím zpracování. Dále bych ráda poděkovala všem vedoucím pracovníkům krajských knihoven, kteří byli ochotni zapojit se do průzkumu, který tvoří součást této práce. Zvláštní poděkování patří metodickým pracovníkům působícím v oblasti návazného vzdělávání knihovníků, kteří mi poskytli rozhovory, jež se pro mou práci staly významným zdrojem informací.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Praha dne 7. srpna 2012

.....
Michaela Kniezková, BBS

Identifikační záznam

KNIEZKOVÁ, Michaela. Knihovnická regionální vzdělávací centra (analýza činnosti) [Library regional educational centers (activity analysis)]. Praha, 2012-08-07. 127s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce PhDr. Milena Černá.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá systémem návazného vzdělávání knihovníků, které je realizováno prostřednictvím regionálních vzdělávacích center působících v krajských knihovnách. V jeho centru stojí Národní knihovna ČR, která ve spolupráci s odbornými institucemi metodicky řídí a koordinuje činnost poskytovaných služeb provozovaných regionálními centry. Cílem práce je poskytnout relevantní informace, které mohou být využity při koncipování vzdělávacích aktivit knihovnických regionálních vzdělávacích center. Součástí práce tvoří průzkum zaměřený na analýzu dílčích aspektů, které mohou mít vliv na kvalitu a výkon činnosti center.

Klíčová slova

Mimoškolní vzdělávání, knihovnická regionální vzdělávací centra, krajské knihovny, regionální funkce knihovny, VISK2, průzkum, kraje, Národní knihovna ČR, projekt CERTIDoc, SKIP, SDRUK, celoživotní vzdělávání, knihovník, profesní vzdělávání.

Abstract

The thesis work deals with the system of linking-up education of librarians, which is implemented through the region's education centres which work in the county libraries. In this centre there is National Library of The Czech Republic, which in the partnership of the professional institutions digestedly operates and coordinates the function of the provided services which are operate by regional centres. The target is to provide relevant information, which might be use while framing the education activities of librarian regional centres. The part of my work is the research aimed to analyze of the partial implications, which might effect the quality and the enforcement of its function.

Key words

Extracurricular education, library regional educational centers, county libraries, regional functions of library, VISK2, National Library of The Czech Republic, project CERTIDoc, SKIP, SDRUK, lifelong education, librarian, vocational education.

Obsah

Úvod.....	8
1 Úvod do problematiky knihovnického vzdělávání.....	10
1.1 Rozvoj informační společnosti.....	10
1.2 Vzdělávání v informační společnosti	11
1.3 Knihovny a jejich ústřední role v informační společnosti	13
1.4 Oborové vzdělání knihovníků	15
2 Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP).....	17
2.1.1 Sdružení knihoven ČR (SDRUK).....	19
2.1.2 Asociace knihoven vysokých škol (AKVŠ)	21
2.2 Politika oborového vzdělávání v knihovnách	22
2.2.1 Legislativa, doporučení a standardy v knihovnickém vzdělávání	22
2.2.2 Koncepce a strategie v knihovnickém vzdělávání	24
3 Úloha Národní knihovny v oborovém vzdělávání.....	27
3.1 Projekty rozvoje lidských zdrojů	29
3.1.1 Koncepce celoživotního vzdělávání	29
3.1.2 Zavedení systému akreditovaného celoživotního vzdělávání.....	31
3.1.3 CERTIDoc , NSP a NSK	33
4 Knihovnická regionální centra	40
4.1 Historické souvislosti	40
4.1.1 Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků – Projekt MOLIN.....	41
4.1.2 Veřejné informační služby knihoven – VISK 2.....	44
4.2 Současný stav	46
4.2.1 Regionální funkce – Vzdělávání knihovníků, semináře, porady	46
5 Přehled regionálních vzdělávacích center	50
5.1 Kraj Hlavní město Praha – Státní technická knihovna Praha	51

5.2	Středočeský kraj – Středočeská vědecká knihovna v Kladně	53
5.3	Jihočeský kraj – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích	55
5.4	Plzeňský kraj – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje	57
5.5	Karlovarský kraj – Krajská knihovna Karlovy Vary	59
5.6	Ústecký kraj – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem	61
5.7	Liberecký kraj – Krajská vědecká knihovna v Liberci	63
5.8	Královéhradecký kraj – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové	65
5.9	Pardubický kraj – Krajská knihovna v Pardubicích	67
5.10	Kraj Vysočina – Krajská knihovna Vysočiny Havlíčkův Brod	69
5.11	Jihomoravský kraj – Moravská zemská knihovna v Brně	71
5.12	Olomoucký kraj – Vědecká knihovna Olomouc	73
5.13	Moravskoslezský kraj – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	75
5.14	Zlínský kraj – Krajská knihovna Františka Bartoše	77
6	Průzkum vzdělávacích aktivit regionálních knihovnických center	79
6.1	Výzkumný problém	79
6.2	Výzkumný cíl	79
6.3	Formulace hypotéz	80
6.4	Výzkumný soubor	83
6.5	Metodika výzkumu, sběr dat	83
6.6	Interpretace výsledků	84
6.7	Ověření platnosti hypotéz	101
6.8	Závěrečné shrnutí průzkumu	105
	Závěr	108
	Odborné zdroje	109
	Seznam obrázků, map, tabulek a grafů použitých v textu	116
	Seznam příloh	118

Úvod

Téma diplomové práce jsem si zvolila i přesto, že nemám praktickou zkušenost z oblasti celoživotního vzdělávání v knihovnách, ani lektorské dovednosti. Jsem však přesvědčena, že vzdělávání je předmětem zájmu širokých vrstev společnosti bez ohledu na věk, povolání a dosavadní zkušenosti jedince. Stalo se přirozenou součástí každodenního života nás všech, ať jsme si toho někteří vědomi více či méně. Vzdělávání v různých podobách doprovází lidstvo od dávnověku, ale v posledních letech nabývá na významu a intenzitě v závislosti na markantních proměnách ve společnosti.

Zvyšuje se úloha především neformálního vzdělávání, které představuje možnost adaptace jedince na transformující se podmínky zejména v jeho profesním životě. Požadavky kladené společností na člověka neustále narůstají a již dávno překročily hranici poznatků, které lze získat formálním vzděláním v akademických institucích.

Významnou roli v oblasti celoživotního vzdělávání hrají veřejné knihovny, které nabízejí příznivé podmínky pro realizaci vzdělávacích aktivit. Disponují velkokapacitními fondy dokumentů, mají technické zázemí a splňují principy rovného přístupu k informacím všem bez rozdílu. Přes všechny tyto pozitivní faktory, které umožňují síti veřejných knihoven poskytovat svým uživatelům informační služby, nesmíme opomenout, že determinující činitel zásadně ovlivňující kvalitu těchto služeb představuje kompetentní personál.

Tématem diplomové práce jsou *Knihovnická regionální vzdělávací centra (analýza činnosti)*, která byla vybudována v době největších zvrátů, při nichž došlo k radikálním proměnám knihoven vlivem automatizace knihovnických procesů, a zvýšila se potřeba odborné přípravy knihovníků na nastupující éru Internetu. Od této doby uplynula řada let a role knihoven se opět proměnila. Musí čelit konkurenci nevídaných rozměrů v podobě internetových služeb komerčních subjektů, hledat nové příležitosti k uplatnění a zároveň si zachovat svůj tradiční ráz. Stejným způsobem se proměnila role vzdělávacích center při krajských knihovnách, která rozšířila portfolio svých služeb a uživatelů.

Primárním cílem práce je přinést relevantní informace o systému návazného vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků působících ve veřejných knihovnách, jehož základ tvoří síť regionálních vzdělávacích center v krajských knihovnách. Práce vychází ze širších

souvislostí, neboť systém návazného vzdělání v knihovnách představuje komplexní celek a regionální centra spolu s dalšími činnými subjekty tvoří jeho nedílnou součást. Ačkoliv centra fungují do určité míry autonomně, jsou metodicky, legislativně a politicky ovlivňována činností dalších organizací a institucí, o kterých je rovněž pojednáno.

Úvodní kapitoly se v teoretické rovině zabývají kontextuálními souvislostmi mezi rozvojem informační společnosti, nástupem informačních technologií a rolí knihoven jako vzdělávacích institucí. Další část se zaměřuje na oborové vzdělávání knihovníků a ústřední roli Národní knihovny, která metodicky a koordinačně ovlivňuje činnost knihoven. Podstatná část je věnována palčivým otázkám současného vzdělávacího systému v knihovnách a projektům, které Národní knihovna ve spolupráci s dalšími institucemi iniciuje.

Druhá část práce se zabývá analýzou činnosti regionálních vzdělávacích center, jejich historickým vývojem a proměnami ve snaze reflektovat současné vývojové požadavky. Tuto část doprovází grafika v podobě map, které zachycují systém vzdělávání knihovníků v rámci výkonu regionálních funkcí. Na teoretické pojetí problematiky navazuje praktická část, jejímž předmětem je internetový průzkum zaměřený na vedoucí pracovníky vzdělávacích úseků knihoven s cílem analyzovat činnost knihovnických vzdělávacích center, a dále průzkum dílčích faktorů, jež mohou mít vliv na profilování obsahu a koncepční tvorbu systému návazného vzdělávání knihovníků.

1 Úvod do problematiky knihovnického vzdělávání

1.1 Rozvoj informační společnosti

Celoživotní vzdělávání, ať již formální nebo kontinuální (mimoškolní), nabývá na významu synergicky v závislosti na rozvoji informační společnosti. Dnes se hovoří spíše o společnosti znalostní (*knowledge society*) popř. o učící se společnosti (*learning society*) založené na inovacích a znalostech, jejíž hlavní rys představuje rapidní rozvoj komunikačních a informačních technologií. Technologické prostředky přinášejí obrovský potenciál jak jednotlivci, tak celé společnosti. Jejich pronikání napříč celým spektrem lidské činnosti má za následek postupnou transformaci reality ve všech oblastech lidského života.

Informace v novém konceptu společnosti vědění sehrává klíčovou roli a stává se jejím ústředním zdrojem. Není to však pouhá informace stojící sama o sobě v podobě strukturovaných či formátovaných dat, ale jsou to zejména procesy vedoucí k jejímu správnému uchopení, interpretaci a využitelnosti. Zásadním faktorem se stává schopnost člověka učit se, akumulovat znalosti a zkušenosti a znovu je aplikovat. Koncepce znalostní společnosti předpokládá, že celoživotní učení se stává součástí způsobu života každého jedince a vede k podpoře trvale udržitelného rozvoje takovéto společnosti.

Problém, který novodobá společnost přináší, je záplava nadbytečných informací a ztráta schopnosti člověka se v redundantním množství vědění efektivně zorientovat a transformovat jej ve znalost. Tuto problematiku výstižně popisuje John Naisbitt [1982]: „Topíme se v informacích, ale trpíme nedostatkem znalostí.“ Známým kritikem znalostní společnosti je rakouský filozof Konrad Paul Liessmann, který považuje naši společnost v podstatě za nevzdělanou, jelikož se vytrácí podstata vědění ve smyslu hlubokého pochopení, ale vše se stává pouhým předmětem ekonomického zájmu [2006].

Lidská mysl je schopna přijmout jen určitý objem dat, a v případě přečerpání kapacity dochází k iracionální transformaci poznatků, dezorientaci a neschopnosti rozlišit redundantní informaci od informace užitečné. V těchto souvislostech je třeba zdůraznit potřebu schopnosti orientovat se ve znalostních bázích informační společnosti a umět si vybrat relevantní poznatek [Cejpek, 2005].

Tento vývoj klade vysoké požadavky na jednotlivce v rámci celé společnosti. Zejména pak na jeho schopnost udržet si osobnostní a kvalifikační rozvoj, reagovat na neustálé změny a trendy ve společnosti, umět se v nich orientovat a aktivně je využít jak v profesním, tak v osobním životě. Zvyšující se roli celoživotního vzdělávání jako aktivní reakci jedince na tyto změny nelze zpochybnit.

Společnost, ve které žijeme, vykazuje kromě výše popsanych skutečností další charakteristiky. Jedním z hlavních rysů je globalizace světových politik a otevřenost pro participaci ve všech oblastech lidské činnosti na nejrůznějších stupních.

Problematikou vzdělávání v globální společnosti jako reakcí na rozsáhlé změny se zabývá řada vyspělých zemí. Jejich vládní představitelé a instituce mají snahu analyzovat a následně reflektovat potřeby reality v podobě různých forem výstupů, např. ve výzkumných zprávách, koncepčních materiálech nebo strategických dokumentech. Zabývají se jimi na úrovni vládních programů jako nedílných součástí mezinárodních politik.

Také politika Evropské unie si klade za cíl flexibilně reagovat na výše uvedené změny, přeměnit Evropu v dokonalou znalostní ekonomiku, posílit konkurenceschopnost svých členských zemí v rámci jednoty, a zvýšit tak kvalitu životní úrovně všech občanů. Vědoma si potencionálních hrozeb i přínosů, staví informační společnost do centra svých strategických plánů. Východiskem tohoto politického snažení bylo v minulosti několik strategických dokumentů počínaje **Lisabonskou strategií** z roku 2000 přes akční plány **eEurope+**, **eEurope2002**, **eEurope2005** až po poslední dokument **i2010**¹. Hlavní pozornost se zaměřuje k rozvoji informačních a komunikačních technologií a jejich využití v oblastech veřejného života, zejména pak v agendách státní správy, zdravotnictví, průmyslu, vzdělání, dopravy a dalších veřejných službách. Jedná se především o vybudování informační infrastruktury, která bude přístupná všem bez rozdílu, odkudkoli a v co nejkratším čase.

1.2 Vzdělávání v informační společnosti

Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, žijeme ve společnosti, ve které se celoživotní vzdělávání stává nezbytnou součástí života každého jejího člena. Pokud bychom se pokusili zachytit současný stav a vyjádřit jej korektnějším termínem, bylo by vhodnější užít názvu společnost vzdělávající se nežli společnost informační, tak jak to uvádí Jiří Cejpek. Ten dále

¹ Dostupné z: <http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/archive/eeurope/index_en.htm>.

poukazuje na význam celoživotního vzdělávání jednotlivce a říká [2000, s. 140], že: „Klíč k dosažení takové společnosti je v každém jednotlivci, který je ovšem do značné míry závislý na stavu společnosti, v níž žije, na míře svobody čerpání informací z dostupných zdrojů, míře otevřenosti této společnosti, její demokratičnosti atd.“

Vzdělávání a jeho principy nevznikaly najednou, ale formovaly se souběžně s procesy utvářejícími informační společnost. Významným milníkem těchto procesů bylo sestavení Mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. Století“, v jehož čele stanul významný evropský politik Jacques Delors. Komise byla pověřena vypracováním návrhů, které měly za cíl zformovat vzdělávací systémy tak, aby reflektovaly základní požadavky globální společnosti ve 21. století. Výsledkem se stala studie s názvem *L'éducation, un trésor est caché dedans* (Učení je skryté bohatství) popisující dosavadní stav v oblasti vzdělání. Na základě jeho kritické analýzy zformulovala komise všeobecně platné principy celoživotního učení². Patří k nim např. základní právo člověka na vzdělání v průběhu celého života, celospolečenská odpovědnost za vzdělání, a to zejména ze stran institucí, aktivní přístup ke vzdělání každého jedince nebo fakt, že vzdělání má sloužit jako nástroj pokroku, šíření poznání a vědy. Vzdělání je zde chápáno v plném rozsahu od předškolního, školního, návazného až po spontánní osobní rozvoj [UNESCO, 1997]. Důraz je kladen na časovou dimenzi učení, které je založeno na celoživotní kontinuitě vzdělávání. V později vydaném dokumentu *A Memorandum on Lifelong Learning* (Memorandum EU o celoživotním učení) [2000, s. 4] se hovoří o termínu „všeživotní učení“ (*lifewide*), které se může odehrávat v průběhu celého života v jakémkoliv jeho stadiu. Rovněž je zde poukázáno na komplementaritu formálního, neformálního a informálního učení.

Zpráva Mezinárodní komise UNESCO se stala inspirujícím zdrojem a otevřela prostor k široké debatě odborné veřejnosti mnoha zemí. Také u nás se stala zdrojem pro diskuse o tehdy připravovaném českém *Národním programu rozvoje vzdělávání*³ [Cejpek, 2000]. Dokument je potřeba chápat jako obecné východisko, které je aplikovatelné v odlišných sociokulturních společnostech pouze s přihlédnutím ke specifickým požadavkům dané země.

² Místo pojmu „vzdělávání“ je od roku 1996 užíván pojem „učení“, aby byla zdůrazněna nutnost aktivního přístupu jedince.

³ Dostupné z: <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>.

Delorsova zpráva [1996] staví úspěšnost vzdělávacího procesu na čtyřech pilířích. Jedná se o definování základních typů učení, které vedou ke komplexnímu rozvoji jedince, a jsou vymezeny následovně:

1. Učit se poznávat. Člověk se učí efektivně využívat a kriticky hodnotit nejrůznější zdroje v procesu poznávání a osvojuje si schopnosti pamatovat si, koncentrovat se a tvořivě myslet. Je kladen důraz na všeobecné poznání jako motivační nástroj k touze celoživotního rozvoje.
2. Učit se jednat. Vychází ze základu prvního pilíře a apeluje na praktické využití předchozího poznání v každodenních situacích. Umění adaptovat se na nejrůznější sociální prostředí.
3. Učit se žít společně. Třetí pilíř vychází z principu tolerance, empatie a snahy vzájemného pochopení navzdory národnostním, kulturním či náboženským odlišnostem, jelikož v základních rysech jsme si podobní.
4. Učit se být. Poslední pilíř integruje výše uvedené body do procesu univerzálního rozvoje jednotlivce. Všestranný rozvoj evokuje v jedinci schopnost autonomního jednání na základě vlastních úsudků a uvědomění si vlastní odpovědnosti za své činy. Učit se být se stává určitým obranným mechanismem člověka proti ztrátě lidskosti v přetechizované společnosti.

Výše popsané pilíře se mohou stát inspirací pro každého jedince v jeho cestě za poznáním a celoživotním rozvojem. Představují opěrné body pro zaměření činnosti institucí či pracovišť, jejichž předmětem činnosti je zprostředkovávání znakově zaznamenaných poznatků, zejména pak těch, které mají charakter veřejnoprávních institucí, jako jsou např. veřejně přístupné knihovny [Cejpek, 2000]. Rovněž mohou posloužit akademické sféře při formování struktury a obsahu studijních programů či kurikula.

1.3 Knihovny a jejich ústřední role v informační společnosti

Jedním ze signifikantních znaků informační společnosti je přechod k **ekonomice znalostí** (knowledge economy) [Andrlová et al., 2009], kde informace nabývá na významu a stává se primární ekonomickou komoditou, prostředkem zisku nebo také nástrojem moci.

Informace se stává využitelnou v případě, je-li systematicky zpracována, uchována a získá-li přidanou hodnotu v rukou odborníka. Přidanou hodnotou se rozumí užitečnost a snadnost získání informace, odstranění informačního šumu, zajištění kvality informace nebo nabídka personalizovaných služeb „na míru“ [Andrllová et al., 2009].

Ve znalostní společnosti eminentně narůstá úloha institucí, které jsou schopny na odborné úrovni se znalostmi pracovat. Patří sem řada akademických a vědeckých institucí, profesních spolků a knihoven.

Role knihovny jako držitele fondu lidského poznání zůstává neměnná. Narůstá však kvantita poznatků a diverzifikují se nástroje procesů sloužící k jejich zpracování, uchování a zpřístupnění. S pronikáním informačních technologií do všech lidských oblastí se zásadním způsobem mění informační potřeba lidí. Na tyto změny musí knihovny aktivně reagovat a stát se flexibilními multikulturními centry reflektujícími progresy dnešní společnosti. Knihovna svou činností rovněž přispívá k rozvoji demokracie, jelikož umožňuje svobodný a rovný přístup jedince k informacím. Zároveň tak snižuje digitální propast (*digital divide*) mezi sociálně slabšími vrstvami, které nemají přístup k digitálním technologiím. Aktivně se podílí na sociální integraci v dnešní multikulturní společnosti.

Obraz měnících se knihoven jako reakce na technologický a společenský vývoj se stává předmětem mnoha odborných debat na mezinárodní úrovni. Knihovny čelí konkurenci nově vznikajících poskytovatelů informačních služeb, jakými jsou webové vyhledávací nástroje či internetová knihkupectví. Informační problematikou, sledováním nových trendů, jejich analýzou a aplikační teorií se zabývají mezinárodní knihovnické organizace. Své závěry shrnují do řady výstupů v podobě mezinárodních doporučení, které knihovnám slouží jako podklad či zdroj inspirace pro jejich dílčí činnosti. Tyto poznatky lze v modifikované podobě s přihlédnutím k sociokulturním a geografickým specifikům uplatnit v metodickém řízení, koncepční tvorbě nebo vzdělávacích procesech konkrétních institucí. K významným dokumentům tohoto druhu patří *Report on the Green Paper on the role of libraries in the modern world* (Zpráva o zelené knize o roli knihoven v moderním světě), která vyzývá státy Evropské unie k podpoře knihoven jako jednoho z nejdůležitějších systémů zpřístupňování vědomostí [Ryynänen, 1998]. Jako další významné doporučení je považována *směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj veřejných knihoven* z roku 2001 nebo *manifest IFLA/UNESCO* z roku 1994.

Jednou z výzev z posledních let ze strany odborné knihovnické komunity směřované k představitelům Evropské komise je *Vídeňská deklarace* z roku 2009, která vznikla na společné konferenci **EBLIDA** a **NAPLE Fórum**. Cílem je posílení úlohy a potenciálu knihovnických služeb v celé Evropě cestou podpory evropské znalostní společnosti. EBLIDA a NAPLE Forum vyzvaly Evropskou komisi, aby postupovala v souladu s následujícími doporučeními: přijetí Bílé knihy „*Veřejné knihovny ve znalostní společnosti*“, vybudování evropského znalostního centra, zaměření pozornosti na projekty financované EU, jež podporují trvale udržitelný rozvoj knihoven smysluplným počínáním a nastolením spravedlivé politiky v oblasti autorského práva [2009].

Kvalita a rozvoj poskytovaných služeb jsou odrazem knihovny nejen jako funkčního celku, ale zejména pak jeho kvalifikovaného personálu. Výstižně o významu odborné kvalifikace hovoří *Manifest UNESCO/IFLA o veřejných knihovnách* [1994], který uvádí: „Veřejná knihovna musí být efektivně organizována a udržovat profesionální úroveň své činnosti. Knihovník je aktivním spojovacím článkem mezi uživatelem a knihovními fondy. Předpokladem zabezpečení dostatečné úrovně služeb je knihovnickova odborná kvalifikace a jeho další vzdělávání.“

1.4 Oborové vzdělání knihovníků

Po stručném úvodu do problematiky vzdělávání, knihoven a jejich postavení v informační společnosti, které nepřímo souvisí s tématem mé práce, ale přinášejí ucelenější obraz kontextuálních souvislostí, se zaměřím na oborové vzdělávání knihovníků, konkrétně na aktivity regionálních vzdělávacích center, která tvoří jeden z pilířů konceptu knihovnického vzdělávání v ČR. Ve vzdělání spatřuji jedno z hlavních východisek pro trvale udržitelný rozvoj knihoven a jejich služeb.

Knihovnická činnost spadá do oblasti kompetencí Ministerstva kultury ČR, které plní zejména metodickou a legislativní úlohu. Existenci knihoven a z ní vyplívající aktivity ovlivňují další subjekty, např. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Akademie věd ČR, vysoké školy a řada dalších. Financování a výkon regionálních funkcí je od roku 2004 plně v pravomoci a odpovědnosti krajů. Oborové vzdělávání lze rozdělit na tři základní pilíře.

První stavební kámen knihovnického vzdělávacího systému představují akademické instituce. Formální resp. školské vzdělání se zrodilo z iniciativy knihovníků. Největší zásluhy na vzniku odborného knihovnického vzdělání měl původní profesí historik Zdeněk Václav Tobolka,

který stál u založení Státní knihovnické školy v Praze v roce 1920. Jednalo se o první jednoletou školu knihovnického zaměření, podřízenou Ministerstvu školství a národní osvěty, jejíž náplň tvořily Tobolkovy kurzy zacílené na knihu a knižní kulturu [Cejpek, 2000]. Obor informační věda a knihovnictví prošel mnohaletým vývojem, než dospěl do podoby, v jaké jej známe nyní. V současné době se profesní vzdělávání realizuje na třech vysokých školách (ÚISK FF UK Praha, KISK FF MU Brno a Ústav bohemistiky a knihovnictví FPF SU Opava), dvou vyšších odborných školách a osmi středních školách.

Druhý a třetí pilíř saturující potřeby kontinuálního (celoživotního) vzdělávání jsou knihovny a profesní knihovnické organizace. Patří sem regionální vzdělávací centra krajských knihoven, oddělení vzdělávání při Knihovnickém institutu NK ČR (KI), Státní technická knihovna (STK), Moravská zemská knihovna (MZK), akademické a specializované knihovny, Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP, sekce vzdělávání), Sdružení knihoven ČR (SDRUK, Sekce pro regionální funkce) a Asociace knihoven vysokých škol (AKVŠ).

2 Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP)

SKIP je dobrovolnou profesní organizací knihovníků a informačních pracovníků, která má charakter občanského sdružení [2010–2012]. Svou činnost zaměřuje na koncepční, metodickou a vzdělávací práci s cílem přispívat ke zvyšování úrovně knihovnické a informační profese. Podílí se na legislativní a koncepční tvorbě za účelem vytváření přívětivého prostředí pro rozvoj a zvyšování prestiže knihovnického oboru.

Je členem několika významných organizací podobného zaměření doma⁴ i v zahraničí. Zastupuje českou knihovnickou obec v Mezinárodní federaci knihovnických asociací (IFLA)⁵ a participuje na projektech evropského rozsahu, např. se účastní programu CERTIDoc, o kterém bude detailněji pojednáno dále.

V současné době sdružuje svaz cca 1500 členů a je organizován na regionálním principu. Skládá se z 11 regionálních výborů a svoji činnost realizuje v rámci 14 odborných sekcí. Strukturou a charakterem je SKIP platformou pro sdílení a výměnu informací, vytváření pracovních skupin, kooperaci napříč celým spektrem systému knihoven a v neposlední řadě poskytuje prostor k otevřeným debatám nad aktuálními problémy a tématy.

Příznivým obdobím pro činnosti SKIPu byl rok 2011, ve kterém organizace získala grant MK ČR ve výši 350 000 Kč na vzdělávací akce v programu *Knihovna 21. století*⁶. Realizoval se cyklus 26 vzdělávacích akcí (odborných seminářů, exkurzí, diskusních setkání, přednášek ad.), které byly svou náplní orientovány na celoživotní vzdělávání pracovníků knihoven [SKIP, 2011].

Oborovým vzděláváním se SKIP intenzivně zabývá prostřednictvím *Sekce vzdělávání*. Tato sekce byla ustanovena výkonným výborem SKIPu dne 19. února 2002 a je rovněž poradním orgánem Národní knihovny ČR v oblasti mimoškolního oborového vzdělávání. Při této sekci bylo založeno Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků, jehož hlavním patronem a garantem je Mgr. Zlata Houšková. Součástí centra tvoří dnes již 14 regionálních

⁴ SKIP je např. členem Unie zaměstnavatelských svazů ČR (UZS). Dostupné z: <<http://www.uzs.cz/>>.

⁵ International Federation of Library Associations and Institutions. Dostupné z: <<http://www.ifla.org/>>.

⁶ Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Knihovna21.htm>.

vzdělávacích center působících po celé ČR. Tato síť představuje jedno z ústředních východisek pro kontinuální vzdělávání knihovních a informačních pracovníků.

K aktivitám centra patří organizování a koordinace vzdělávacích aktivit, tvorba standardů a evaluační procesy, tvorba a koncepce systému celoživotního vzdělávání pracovníků všech knihoven nebo participování na programech mezinárodního rozsahu.

Praktickým východiskem činnosti organizace se stal projekt *vzdělávání pracovníků v kultuře UZS*⁷, na jehož realizaci participovala Sekce vzdělávání resp. její členové jako garanti či představitelé organizačního zajištění a který byl zejména po obsahové stránce velmi pozitivně hodnocen ze strany zúčastněných knihovníků. V rámci projektu, financovaného Evropským sociálním fondem v rámci *Operačního programu Lidské zdroje*, měli zaměstnanci knihoven k dispozici po dva roky zdarma řadu odborných kurzů jako např. Knihovnický inovační kurz, Kurz projektového řízení, Management v kultuře, Kurz personálního řízení nebo kurzy jazykové, jichž podpoření zaměstnanci využívali v hojné míře. Obsah kurzů byl vytvářen samotnými knihovníky a reflektoval tak jejich reálné potřeby a interes. Požadavky na vzdělání byly zjišťovány prostřednictvím dotazníkového šetření na počátku roku 2009. Primárním cílem je zvýšení adaptability zaměstnanců organizací působících v sekci kultury. Projekt probíhal ve všech krajích a jako výstup přinesl tisíce absolventů dílčích vzdělávacích aktivit. Kontinuitu procesu představují uzavřené dohody o navazující spolupráci s osvědčenými lektory. Některé knihovny našly v projektu inspiraci pro tvorbu obsahu dalšího vzdělávání v krajích [Houšková, 2012a].

Sekce vzdělávání nabízí celou škálu řešení v oblasti vzdělávacích aktivit. Např. na svých webových stránkách umožňuje sdílení informací a interaktivní zapojení všech, kteří mají zájem o vzdělávání prostřednictvím formuláře, který je lokalizován na stránce *Besedy / přednášky – stránka pro odesílání nabídek*⁸. Knihovny do něj mohou vkládat své osobní návrhy na vzdělávací aktivity a nabídnout tak své lektorské služby. Recipročně mají k dispozici na téže stránce přehled témat vzdělávacích aktivit, kterou mohou po dohodě s lektorem využít a realizovat ve své knihovně. Tato služba založená na interaktivním

⁷ Unie zaměstnavatelských svazů ČR (UZS). Dostupné z: <<http://www.uzs.cz/>>.

⁸ Dostupné z: <<http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-vzdelavani/besedy-prednasky>>.

přístupu umožňuje spoluvytváření obsahu „knihovnického kurikula“ a přináší prostor k zamyšlení nad tím, kam by měl směřovat budoucí vývoj knihovnického vzdělávání.

Dalšími významnými projekty, na kterých SKIP participoval a které budou popsány v další kapitole, jsou *Národní soustavy povolání 2* a *Národní soustavy kvalifikací 2*. Sekce se rovněž podílela na věcném připomínkování rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2014, a to konkrétně na kapitole Lidské zdroje, ze které vyplynula řada úkolů pro její členy.

Kromě výše zmíněných aktivit pořádá SKIP řadu vzdělávacích a dalších akcí. Od roku 2002 je na serveru Národní technické knihovny z iniciativy sekce k dispozici webová stránka *Knihovnické konference, semináře, vzdělávací akce*⁹, která přináší ucelený přehled aktivit pořádaných všemi subjekty, a přináší tak cenný zdroj informací k oborovému vzdělávání v ČR. Přehled akcí je součástí této webové stránky a do určité míry přispívá ke zlepšení koordinace odborných vzdělávacích aktivit [Houšková, 2012a]. Od roku 1992 vydává SKIP periodikum zabývající se oborovou problematikou s názvem *Bulletin SKIP*.

2.1.1 Sdružení knihoven ČR (SDRUK)

Další organizací zabývající se mj. profesním vzděláváním knihovníků je **Sdružení knihoven ČR**, dále jen **SDRUK**. Jedná se o zájmovou organizaci sdružující právnické osoby podporující rozvoj odborných a vědeckých knihoven na celém území České republiky. Jeho činnost se řídí stanovami, které byly odsouhlaseny v Seči dne 21. října 1998 [SDRUK, 1998]. Organizace se sídlem v Brně v současné době čítá 43 knihoven a informačních středisek. Odborná činnost organizace je segmentována do šesti sekcí, přičemž vzdělávací aktivity spadají pod *Sekci pro regionální funkce*.

Sekce pro regionální funkce započala svou činnost v roce 2002 v čele s předsedou PhDr. Jaroslavem Vyčichlem. Současnou předsedkyní je Mgr. Blanka Konvalinková. Organizační jednotku člensky zastupují vedoucí pracovníci metodických úseků krajských knihoven a zástupci *Knihovnického institutu NK ČR*. Činnost Sekce pro regionální funkce vychází z definovaných pojmů, které byly sjednoceny na jednání v Seči v roce 2001. Jedněmi ze sjednocených pojmů v rámci regionálních funkcí jsou *vzdělávání, pořádání seminářů, porad nebo poradenství a konzultační činnost*.

⁹ Dostupné z: <<http://old.stk.cz/Akce/Prehled.html>>.

V roce 2002 došlo rovněž k rozšíření legislativního rámce pro podporu zajišťování výkonu regionálních funkcí o Usnesení vlády ze dne 16. 1. 2002 č. 68 o *Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí veřejných knihoven* [2002]. Regionální funkce (dále jen RF) by měly vést k efektivnímu využívání veřejných finančních prostředků, k účelné dělbě práce a koordinaci odborných činností [Nejezchlebová, 2002].

K tomuto konceptu směřuje rovněž činnost výše zmíněné sekce SDRUK, jejíž hlavní snahou je podpora menších knihoven za účelem vybalancování úrovně vzdělávacích a kulturních služeb, které poskytují knihovny ve svých obcích. Důležitý faktor pro plnění vytyčených cílů představuje interaktivní komunikace mezi knihovníky a komparace činností dílčích subjektů. Forma činnosti, která poskytuje prostor pro všechny jmenované oblasti, probíhá prostřednictvím pořádání porad zástupců členských institucí v pravidelných setkáváních 1–2× ročně a celostátního semináře, který se koná ve dvouletém intervalu. Předmětem diskuzí jsou naléhavé otázky knihovnického zaměření jako např. výsledky činností RF, rozpočtová politika, nové trendy, vývoj atd. Tyto podnětné diskurzy postihují rovněž problematiku oborového vzdělávání, jeho efektivního cílení a sdílení nových trendů ve snaze rozšířit je prostřednictvím systému organizace knihoven až do těch nejmenších poboček.

Významnou aktivitou pro knihovníky a informační pracovníky, která poskytuje prostor pro debaty nad oborovými tématy a vzděláváním, je pravidelně pořádaná konference s názvem *Knihovny současnosti (KKS)*. Letošní jubilejní 20. ročník se koná 11.–13. září 2012 v areálu Univerzity Pardubice. Vzdělávání je věnována programová sekce pod názvem *Vzdělávání uživatelů knihoven*, Část B: (Celoživotní) vzdělávání uživatelů a knihovníků jinak, jejímž garantem je Mgr. Veronika Peslerová¹⁰ [SDRUK, 2012].

Výstupem trvalého charakteru a zároveň jednou z odborných publikačních činností SDRUKu je pravidelně vycházející sborník, který souhrnně mapuje program konference a obsahuje kompletní prezentované příspěvky¹¹.

¹⁰ Mgr. Veronika Peslerová, předsedkyně sekce SDRUK pro informační vzdělávání, Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě.

¹¹ Kompletní seznam publikační činnosti SDRUK je přístupný z: <<http://www.svkos.cz/sdruk/publikacni-cinnost/clanek/publikacni-cinnost/>>.

2.1.2 Asociace knihoven vysokých škol (AKVŠ)

Vznikem platformy institucionálního charakteru pro spolupráci knihoven vysokých škol a jednotného hájení jejich zájmů se poprvé zabývala *Oborová sekce pro vysokoškolské knihovny Rady vysokých škol* na Celostátní poradě v Ostravě v roce 1999. Snahy vyvrcholily schválením založení asociace na Ustavující konferenci **Asociace** konané v Praze v roce 2002, kterou zaštitil tehdejší rektor Českého vysokého učení technického v Praze prof. Ing. Jiří Witzany, DrSc.

K dnešnímu dni sdružuje AKVŠ 23 zástupců z řad vysokých škol. Asociace je členem několika mezinárodních sdružení, z čehož vyplývá její aktivní účast a spolupráce na mezinárodních akcích. Od roku 2009 je členem **EBLIDA**¹² a již třetím rokem se účastní jimi pořádané konference. Při posledním setkání představitelé expertních skupin diskutovali nad programem *EBLIDA Work Programme 2011–2012*, který vychází ze *Strategie pro léta 2010–2013*, v níž je pozornost věnována problémům, kterým knihovny budou muset v budoucnu čelit. Další významnou spoluprací v rámci evropského sdružení **LIBER**¹³ byla účast na 40. výroční konferenci LIBER konané v roce 2011, jejíž hlavní motto znělo: „*Připravit Evropu na rok 2020: Role knihoven ve výzkumu, vzdělávání a ve společnosti.*“ Další inspirativní akcí z minulého roku byla konference **IFLA**, na které byl mimo jiné představen program podporující budování národních asociací [AKVŠ, 2012, s. 2-3].

AKVŠ je programově orientována především na problematiku informační gramotnosti (IVIG)¹⁴ v prostředí vysokých škol, podporu a prosazování politiky otevřeného přístupu např. subvencí a šířením informací o systému DSpace¹⁵ nebo sledování nových trendů v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Z *Programového prohlášení Asociace knihoven vysokých škol České republiky* z roku 2001 [2001] vyplývá záměr AKVŠ podílet se na tvorbě standardů pro profesionální přípravu knihovníků a podporovat programy kontinuálního (celoživotního) vzdělávání pracovníků

¹² European Bureau of Library, Information and Documentation Associations. Dostupné z: <<http://www.eblida.org/>>.

¹³ Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche. Dostupné z: <<http://www.libereurope.eu/>>.

¹⁴ Odborná komise pro informační vzdělávání a informační gramotnost na vysokých školách.

¹⁵ Dostupné z: <<http://www.dspace.cz/>>.

vysokoškolských knihoven. Významným nástrojem pro mapování situace ve vzdělávacích aktivitách vysokoškolských knihoven je pravidelně realizovaný průzkum, respektive jeho následná analýza prováděná *Odbornou komisí pro informační vzdělávání a informační gramotnost AKVŠ*. Část výzkumu se zaměřuje na odborné kompetence a další profesní rozvoj knihovníků, kteří zajišťují informační vzdělávání. Výsledky průzkumu jasně potvrzují absenci pedagogických kompetencí dosažených formálním vzděláním u knihovníků, kteří se podílejí na výuce. Řada z nich si doplňuje své pedagogické znalosti v dílčích kurzech v návazném systému vzdělávání, přesto v praxi tato skutečnost vyvolává určitou nevoli zejména v řadách některých pedagogů, kteří se domnívají, že by knihovníci v souladu s vysokoškolským zákonem zajišťovat výuku neměli, jelikož nepatří k akademickým pracovníkům. Tuto domněnku podporuje rovněž skutečnost, že se výuka jako součást jejich pracovní náplně neobjevuje v interních předpisech ani v katalogu prací vysokých škol. Tento rozkol vyvolává otázky týkající se postavení knihovníků v systému vysokých škol [Landová, 2010].

Je zřejmé, že bude nutné tuto situaci řešit oficiální cestou a dojít ke společnému konsensu, neboť knihovníci zcela jistě tvoří významnou součást vzdělávacího systému, a to nejen v rámci vysokých škol.

2.2 Politika oborového vzdělávání v knihovnách

2.2.1 Legislativa, doporučení a standardy v knihovnickém vzdělávání

Procesy spojené s výkonem knihoven, a tedy i oblast vzdělávání, jsou zásadním způsobem ovlivněny legislativním prostředím. Ústřední dokument pro českou knihovnickou obec představuje tzv. knihovní zákon z roku 2001 respektující moderní demokratické principy, zejména rovný přístup k informacím a právo člověka na vzdělání, které jsou zakotveny již v nadnárodním dokumentu *Všeobecná deklarace lidských práv OSN z roku 1948* [2005].

Významným mezinárodním dokumentem zabývajícím se vzděláváním knihoven je *The Glasgow Declaration on Libraries, Information Services and Intellectual Freedom* (Glasgowská deklarace o knihovnách, informačních službách a intelektuální svobodě), která byla vydána u příležitosti 75. výročí založení **Mezinárodní federace knihovnických asociací a institucí IFLA**. Vyjadřuje právo knihoven vzdělávat a pohlíží na ně jako na bránu ke znalostem a vědění, kterou chápe jako prostředek k intelektuálnímu rozvoji [2002].

Knihovny jako zprostředkovatelé služeb a vzdělání konající v souladu s demokratickými principy se zaslужují o snižování sociální exkluze. Svou činností přispívají k integraci národnostních a etnických menšin s legislativní oporou v *Listině základních práv a svobod*, která je součástí naší Ústavy. V části o právech národnostních menšin se píše [2011, s. 19]: „Občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku.“ Dále pak: „Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též právo na vzdělání v jejich jazyku.“

Významný podíl na oborovém vzdělání mají krajské knihovny resp. jejich vzdělávací centra, jak již bylo uvedeno. Kontinuální vzdělávání realizují knihovny v rámci plnění regionálních funkcí, které vymezuje *knihovní zákon v §2 odstavci h*), v němž se regionálními funkcemi rozumí [2001] takové funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

Metodickou činností výkonu regionálních funkcí se do značné míry zabývá Ministerstvo kultury ČR, které v této souvislosti vydalo dva pokyny s povahou doporučení. Prvním je *Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky*, který vychází z obecných principů *Manifestu UNESCO o veřejných knihovnách* a hovoří o poslání a významu krajské knihovny, kterou označuje [2004]: „místní branou do světa vědomostí a základním předpokladem celoživotního vzdělávání, nezávislého rozhodování a kulturního rozvoje jednotlivců i společenských skupin.“

Dále se v něm hovoří [Manifest UNESCO, 2004] o jádru služeb veřejných knihoven, kterým mají být klíčové činnosti vztahující se k informacím, gramotnosti, vzdělání a kultuře, mezi něž patří např. podpora samostatného sebevzdělávání nebo podpora rozvoje informační a počítačové gramotnosti.

Metodický pokyn MK nastavuje [2005a] hodnoty indikátorů, které jsou definovány jako optimální standardy knihovnických služeb. V článku 11. je stanoven indikátor pro pracovníky knihovny a jejich vzdělávání, který za standard pro optimální výkon považuje věnovat kontinuálnímu odbornému vzdělávání ročně na 1 pracovníka minimálně 48 pracovních hodin.

Druhým dokumentem je *Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky*. Obsahuje doporučení, která mají za cíl celostátně koordinovat činnost knihoven¹⁶, a tím zajistit vyvážený výkon regionálních funkcí. Plnění regionálních funkcí, a tedy i vzdělávání knihovníků zajišťují krajské knihovny¹⁷ a knihovny pověřené. Pověřená knihovna je základní knihovna v kraji zapsaná v evidenci Ministerstva kultury, která na základě smlouvy¹⁸ uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném [2005b].

V metodickém pokynu jsou knihovny vyzývány [2005b] k aktivní účasti svých pracovníků na poradních a koordinačních aktivitách, k sledování trendů v oboru a jejich sdílení prostřednictvím účasti v elektronických konferencích „Knihovna“ a „Region“ a v neposlední řadě k poskytování odborných konzultací a poradenské činnosti. Signifikantní částí dokumentu je úprava kvalitativních a kvantitativních parametrů pro standardy regionálních funkcí. Standard č. 3 pro vzdělávání knihovníků, semináře a porady charakterizuje činnosti, definuje cílové uživatele nebo periodicitu akcí.

2.2.2 Koncepce a strategie v knihovnickém vzdělávání

Pro dosažení progresu v určité oblasti je zapotřebí stanovení cílů a popsání metod určených k jejich dosažení. Stejně tak je důležité vytvoření jednotného systému definováním a nastavením pravidel pro fungování dílčích částí v jeho rámci. Kromě legislativního prostředí determinují činnost knihovníků v oblasti celoživotního vzdělávání strategie a koncepce vydávané kompetentními orgány.

¹⁶ Termínem „knihovna“ je myšleno označení všech knihoven evidovaných u MK dle zákona č. 257/2001 Sb.

¹⁷ V Jihomoravském kraji plní funkci krajské knihovny Moravská zemská knihovna v Brně a na území hlavního města Prahy Městská knihovna v Praze.

¹⁸ Zákon č. 257/2001 Sb., § 11, odst. 4: Smlouva o přenesení regionálních funkcí na vybrané základní knihovny musí mít písemnou formu.

Snahy o vytvoření koncepční strategie knihoven vyvrcholily v roce 2004 vládním přijetím dokumentu *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010*. Dokument kontinuálně navázal na předchozí *Strategii knihoven 1999–2003*, kterou v roce 1998 připravila Ústřední knihovnická rada.¹⁹ Materiál se zaměřil na stěžejní problémy českého knihovnictví, na návrhy jejich řešení a rozdělení odpovědnosti za jejich plnění. Velká pozornost byla věnována efektivní koordinaci rozdělování finančních prostředků vynakládaných z veřejného rozpočtu a zvláště pak jejich návratnosti. V hlavní části byly pak popsány [Richter, 2004] dílčí úkoly a konkrétní kroky pro dosažení cílů vytyčených na příštích 5 let.

Aktuálním a návazným dokumentem na předchozí strategii, který řeší otázky knihovnické problematiky, je *Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven*. Toto pojednání staví své základy na několika významných studiích. Signifikantní část koncepce vychází ze strategie *Státní kulturní politika na léta 2009–2014*, která byla přijata vládou v roce 2008. V evropském kontextu se jejím podkladem stala hospodářská reformní agenda Evropské unie *EVROPA 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*. Dílčí koncepty jsou pak reakcí na základní iniciativy strategie *Evropa 2020*, mezi kterými se nachází: inovace v Unii, digitální program pro Evropu, zajištění přístupu k rychlému a superrychlému Internetu, počítačová gramotnost a služby dostupné on-line, uvolnění potenciálu informačních a komunikačních technologií ve prospěch společnosti – zlepšení on-line přístupu pro osoby s postižením, seniory a další znevýhodněné skupiny obyvatel, program pro nové dovednosti a pracovní místa a evropská platforma pro boj proti chudobě [Koncepce, 2012].

Koncepce si klade za cíl [Koncepce, 2012] implementovat do praxe podmínky zajišťující komplexní služby knihoven. Hlavní pozornost je soustředěna na využití potenciálu informačních a telekomunikačních technologií a koncipování nové služby takovým způsobem, aby byly přístupné komukoliv bez ohledu na geografické podmínky a sociokulturní diferenciaci.

Důležitá část [Koncepce, 2012] je věnována financování knihovnických služeb, které se potýkají s důsledky hospodářské a ekonomické krize. Téměř polovinu knihoven, jejichž provoz je hrazen z rozpočtu krajů a obcí, potkalo snížení objemu financí. Menší rozpočet má přímý

¹⁹ Orgán založený 4. 6. 1955 v zájmu koordinace činnosti knihoven.

dopad na výkon a kvalitu poskytovaných služeb. Z tohoto důvodu se značná pozornost upíná k vytvoření nástrojů, které by byly schopny objektivně měřit produktivitu knihoven, efektivitu jejich služeb a společenský přínos z hlediska návratnosti investic veřejných financí.

Závěrečná kapitola se zaměřuje na rozvoj lidských zdrojů, který je nepostradatelnou podmínkou pro dosažení vytyčených cílů. V koncepci [Koncepce, 2012, s. 26] se hovoří o tom, že: „Profese knihovníka a informačního pracovníka se velmi rychle proměňuje s vazbou na široké využívání informačních technologií při získávání, zpracování, uchování a zpřístupnění tištěných i elektronických dokumentů, a další společenské změny. Pracovníci knihoven musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele při vyhledávání a využívání informací.“

Ve strategii je apelováno [Koncepce, 2012] na potřebu vytvoření propracovaného systému celoživotního vzdělávání s celorepublikovou působností prostřednictvím dílčích úkolů; zejména vytvořením akreditovaného vzdělávacího systému pro celoživotní vzdělávání profesionálních knihovníků a informačních pracovníků a participováním na projektu Národní soustavy povolání definováním typových pozic knihovnické profese.

Dalšími podklady, ze kterých čerpá výše popsaná koncepce, jsou *Strategie celoživotního učení České republiky* přijatá usnesením vlády č. 761 z roku 2007 nebo *Zpráva o plnění plánu realizace Státní informační politiky ve vzdělávání za rok 2006*.

Strategie a koncepční materiály produkované Ministerstvem kultury a dalšími kompetentními institucemi²⁰ se podílejí spolu s knihovnami, jejichž hlavním posláním je teoretická východiska uvádět v praxi, na integraci a rozvoji systému celoživotního vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků.

²⁰ Profesní organizace SDRUK, SKIP, Knihovní institut NK.

3 Úloha Národní knihovny v oborovém vzdělávání

Knihovní zákon [2001] označuje Národní knihovnu za centrum systému knihoven, v jehož rámci podle § 9 odst. 2 vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V rámci těchto činností dále podle § 9 odst. 2 písm. g) knihovního zákona také celostátně metodicky řídí výkon regionálních funkcí a vyhodnocuje jejich plnění.

Národní knihovna, dále jen NK, představuje ústřední instituci v systému knihoven, a tudíž sehrává jednu z hlavních rolí v oblasti postscholárního vzdělávání knihovníků. Odborným útvarem v organizační struktuře NK odpovědným za metodické řízení v oblasti vzdělávání je **Knihovnický institut NK**. Jedná se o samostatný odbor, který zpracovává koncepční, metodické, normativní a legislativní materiály pro organizační výstavbu a funkční rozvoj systému knihoven v ČR. Na základě pověření MK ČR koordinuje programy a iniciativy na podporu veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS). Poskytuje knihovnám, informačním pracovištím i jejich zřizovatelům poradenské, konzultační a expertní služby. Zabezpečuje mimoškolní vzdělávání pracovníků knihoven a vnitropodnikové vzdělávání zaměstnanců NK [NK ČR, 2012].

Jeho součástí tvoří na úrovni oddělení samostatné útvary, které jsou kompetentní pro výkon dílčích problematik. Ve vztahu k vzdělávacím procesům se jedná o *Studijní a informační oddělení*, *Oddělení vzdělávání* a *Referát pro analýzu a koordinaci VKIS*.

Studijní a informační oddělení odborně vede Mgr. Eva Bartůňková a k jeho hlavním činnostem patří zpřístupňování fondů knihovnické literatury, zpracovávání studijně rozborových prací mapujících aktuální dění českého a světového knihovnictví, shromažďování a zpřístupňování informací o mezinárodních iniciativách, programech a doporučeních. Mezi výstupy oddělení patří např. vydávání odborného periodika *Knihovna* a *Knihovna plus*, kooperace na budování portálu Knihovnického institutu *Informace pro knihovny* nebo budování oborových databází Knihovny knihovnické literatury (KKL) a České terminologické databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy (TDKIV), její báze KTD a další.

Oddělení vzdělávání je významným představitelem realizace mimoškolního vzdělávání knihovníků a pracovníků knihoven. Je řešitelem koncepčních materiálů, vzdělávacích

programů a osnov. Poskytuje knihovnám konzultační a metodickou pomoc v oblasti vzdělávacích trendů. Organizuje a zajišťuje odborné stáže a v neposlední řadě kooperuje na řadě projektů s domácími a zahraničními institucemi [NK ČR, 2012].

Referát pro analýzu a koordinaci VKIS se zabývá, jak již jeho název napovídá, organizačním zabezpečením programu Veřejných informačních služeb knihoven (VISK). Kromě tohoto poslání zajišťuje referát pod vedením PhDr. Víta Richtra sběr informací o výkonu regionálních funkcí a vyhodnocuje jejich plnění. Lze hovořit o kontrolní činnosti referátu prostřednictvím monitoringu plnění standardů a vytváření nástrojů pro měření výkonu knihovnických činností [NK ČR, 2012].

K jeho dalším provozním činnostem patří tvorba metodických, legislativních a normativních dokumentů, které mají za cíl podporovat organizační výstavbu a funkční rozvoj knihoven. Mimo tyto činnosti plní legislativně vymezenou funkci NK, a to v oblasti poskytování poradenských, konzultačních a expertních služeb knihovnám a informačním pracovištím.

Veškerá rozvojová činnost Národní knihovny je prováděna v souladu s plněním programových cílů koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2011 až 2015 včetně internetizace knihoven²¹; byla přijata usnesením vlády dne 11. ledna 2012. Národní knihovna funguje jako hlavního garant zajišťující realizaci stanovených cílů, nebo různou měrou přispívá k uskutečnění dílčích částí strategie, a to ve všech šesti oblastech vymezených koncepcí [Balík, 2009]:

- digitalizace knihovních fondů, ochrana a zpřístupnění kulturního dědictví
- přístup k informačním zdrojům a službám knihoven
- podpora vzdělávání a čtenářské gramotnosti
- rovný přístup ke službám knihoven
- kvalita, efektivita a marketing služeb knihoven
- rozvoj lidských zdrojů

V kontextuální souvislosti s touto prací je nejvýznamnější oblastí kapitola Rozvoj lidských zdrojů. Kýžený stav, kterého má být dle koncepce dosaženo, je definován takto [Koncepce, 2012, s. 26]: „V knihovnách působí odborně vzdělaní a motivovaní pracovníci s vysokou

²¹ Projekt internetizace knihoven (PIK) měl být ukončen podle prohlášení MK 28. března 2012. V současné době probíhají jednání s MK o jeho pokračování. Seznam zapojených knihoven je k nahlédnutí na stránkách: <http://visk.nkp.cz/2012/KNIHOVNY_PIK_WEB_15_03_2012.xls>.

úrovni počítačové a informační gramotnosti, kteří jsou schopni být aktivním spojovacím článkem mezi uživatelem, knihovními fondy a informačními zdroji.“ Tohoto stavu lze dosáhnout realizací dílčích projektů a aktivit, jejichž zajištění je v kompetencích MK ve spolupráci s Národní knihovnou ČR, organizací SKIP a SDRUK.

3.1 Projekty rozvoje lidských zdrojů

3.1.1 Koncepce celoživotního vzdělávání

Prvním z kroků nezbytných pro efektivní rozvoj oborového vzdělávání je vytvoření koncepce, která by reflektovala potřeby reálných podmínek praxe. Podkladem pro koncepci se mají stát výsledky výzkumu zaměřeného na věkovou, mzdovou a vzdělanostní strukturu pracovníků knihoven, který probíhá v současné době a ukončení se předpokládá ve 3. kvartále letošního roku. Tuto analýzu realizuje KI NK a jedná se již o několikátý výzkum tohoto typu. Poslední proběhly v roce 1998 a v letech 2003–2004²². Počet oslovených a zúčastněných knihoven, které se aktivně zapojily do průzkumu, je vysoký a má vzrůstající tendenci.²³ Výsledky tudíž lze považovat za relevantní s vysokou vypovídající hodnotou o současném stavu knihoven.

Komparací jednotlivých průzkumů docházejí jejich tvůrci k podnětným závěrům a vznikají přínosné analýzy, které pomáhají formulovat cíle a směřují budoucí kroky koncepčních materiálů v kontinuálním vzdělávání informačních pracovníků. Srovnáním výsledků z roku 1998 s lety 2003–2004 dospěli realizátoři projektu k těmto závěrům [Richter et al., 2005]: zvýšil se počet kvalifikovaných pracovníků, nepatrně poklesla úroveň feminizace profese, zvýšil se počet pracovníků starších 50 let, zvýšil se počet pracovníků s vyšším stupněm vzdělání (středoškolským a vysokoškolským), vzrostl význam vzdělávacích center, stoupla spokojenost s nabídkou vzdělávání, naopak se snížil podíl pracovníků s oborovým vzděláním atd.

Z těchto premis pak vzešly návrhy na opatření, a to např. [Richter et al., 2005]: podpořit trend růstu kvalifikace pracovníků knihoven, získávat pro práci v knihovnách mladé lidi, nadále podporovat rozvoj mimoškolního vzdělávání pracovníků knihoven ve vzdělávacích centrech a řada dalších.

²² Podrobné informace včetně analýzy jsou k dispozici na:

<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=04_Vzd/04_Analyza.htm&PHPSESSID=c5c5c4515cd17917c10591d211ac7b36>.

²³ V roce 1998 se průzkumu zúčastnilo cca 500 knihoven a v letech 2003–2004 cca 900 knihoven.

Zatím nejsou známy výsledky právě probíhajícího průzkumu v knihovnách, ale s jistotou můžeme říci, že tyto výsledky a srovnání s předchozími lety se stanou jedním ze základů pro tvorbu nové strategie a koncipování dalších vzdělávacích programů.

Dalším krokem pro správnou formulaci dílčích cílů strategie je provedení analýzy současného stavu nabídky studijních programů napříč celým portfoliem oborového vzdělávání a jeho komparace s potřebami a poptávkou knihovnické obce.

Nedílnou součást úspěšné strategie tvoří koncipování evaluačních nástrojů vzdělávacích programů a formulace motivačních faktorů [Houšková, 2011a].

Oborové vzdělávání se vždy realizovalo rovněž přímo na půdě NK. Knihovnický institut NK představuje v tomto smyslu plně akceptovanou a respektovanou instituci ze strany systému knihoven, které hojně využívají jeho vzdělávacích aktivit. V souladu s principy připravované koncepce KI postupně připravuje standardy kurzů, zejména pak s cílem zmenšit kvalitativní rozdíly ve vzdělání mezi jednotlivými kraji a zajistit tak podklad pro připravovaný akreditační proces v profesním mimoškolním vzdělávání.

Dále se zaměřuje na zvýšení využití potenciálu, který přináší rozvoj nových technologií a ve kterém spatřuje efektivní nástroj vzdělávání. Stává se jedním z východisek ve velmi diskutované problematice špatné dostupnosti menších knihoven k vzdělávacím akcím. Rozvoj distančního vzdělávání se chystá podpořit nově připravovanou koncepcí oborového e-learningu. V neposlední řadě kontinuálně pracuje na zpracování doporučení pro knihovny ČR v oblasti celoživotního vzdělávání, které je odrazem odborných diskuzí na toto téma při celostátních setkání představitelů profesionálních knihovnických institucí.

Formálním garantem pro tvorbu koncepce je KI NK, avšak bez aktivní spolupráce dalších článků systému není schopen zdárné implementace stanovených cílů do praxe. Při formulování nových záměrů, které vycházejí z analytických podkladů, je zapotřebí neustálé modifikace, připomínkování a vznášení požadavků jak ze stran knihoven, tak ze stran dalších zainteresovaných subjektů, které ovlivňují legislativní a finanční aspekty. Jen tak lze dosáhnout pozitivních změn v oborovém vzdělání s ohledem na reálné potřeby knihovnické praxe.

3.1.2 Zavedení systému akreditovaného celoživotního vzdělávání

S rozvojem informačních technologií se zvyšuje dostupnost hardwarového vybavení knihoven a prostřednictvím delegování regionálních funkcí na pověřené knihovny se vzdělávání stává dostupnější i těm nejmenším knihovnám. V poslední dekádě se systém vzdělávání díky mnoha faktorům, z nichž mohu zmínit především kvalitní činnost vzdělávacích center při krajských knihovnách a jejich součinnost s dalšími institucemi, rozšířil a prostoupil knihovnickou sítí po celé republice. Tyto expandující tendence s sebou přinášejí řadu problémů, kterým je potřeba čelit a hledat jejich řešení na formální úrovni.

Domnívám se, že rozmělnění vzdělávacích funkcí mezi menší knihovny do značné míry ovlivňuje jejich kvalitativní úroveň. Vzdělávací programy si konkrétní knihovny, přestože v hojné míře přebírají modely z NK, v konečné podobě koncipují samy a téměř neexistují evaluační nástroje pro kontrolu kvality jejich činnosti. Vzdělávání na úrovni menších knihoven je oproti letům minulým méně komplexní a nesystematické. Nejsou stanoveny požadavky na vzdělání pro konkrétní knihovnické pozice a zřejmě je i absence legislativních a motivačních nástrojů ze strany zřizovatelů a managementu knihoven.

Podle Zlaty Houškové je prestiž knihovnického řemesla velice diskutabilní [Interview se Zlatou Houškovou, 2012]. Příčin se podle ní nabízí několik: hlavní důvod představuje fakt, že knihovníkem se v ČR může stát kdokoli, s kým je uzavřen zaměstnanecký poměr bez ohledu na jeho kvalifikaci a stupně dosaženého vzdělání. V zahraničí je realita poněkud odlišná a způsob nahlížení na obor informační vědy a chápání významu knihovnické profese poněkud přívětivější. Knihovnická profese resp. pozice spojené s výkonem knihovnických služeb jsou obsazovány pouze univerzitně vzdělanými lidmi a možnost stát se knihovníkem je podmíněna deklarováním vysokoškolským vzděláním. Ostatní pozice nejsou nazývány knihovnickými, ale např. asistenčními, technickými aj. Rozdíl mezi námi a realitou v zahraničí tkví v kulturně historické determinaci prostředí, kdy způsob chápání knihovnické profese je důsledkem progresivního vývoje středních odborných knihovnických škol v minulosti na území ČR a zároveň nedostatkem univerzitního oborového vzdělání. Velký podíl na této skutečnosti má v současnosti rovněž absence certifikovaného mimoškolního vzdělávacího systému.

Reakcí na tuto nepříznivou situaci v oblasti celoživotního vzdělávání by mělo být vytvoření a zavedení systému akreditovaného CŽV v oboru. Již druhým rokem probíhají na toto téma jednání neformálního charakteru mezi MK a NK. Připravuje se akreditační proces, jehož

koncepční zpracování by měla zajistit Národní knihovna. Dílčí aktivity přispívající ke vzniku tohoto procesu jsou v kompetencích MK, NK a participujících subjektů (ÚKR, SKIP, MZK, KK, SDRUK, AK VŠ). Jednotlivé kroky k dosažení certifikace CŽV jsou definovány takto [Houšková, 2011a, s. 2]:

- Vybrat a jmenovat akreditační komisi.
- Definovat proces akreditace na MK ČR včetně evaluace.
- Postupně akreditovat připravené specializační a inovační kurzy na MK ČR.
- Sjednotit úroveň stávajících rekvalifikačních kurzů a vytvořit standardy pro certifikovanou zkoušku absolventa.
- Podpořit tvorbu a sdílení studijní informační podpory pro výuku.
- Vytvořit pilotní síť školicích pracovišť pro jednotlivé specializační kurzy a podpořit jejich vytvoření, akreditace a pořádání.
- Vytvořit standard požadavků certifikovaných zkoušek pro pracovní pozice v knihovnictví.
- Sladit kurzy s požadavky Katalogu prací, kapitola 2.3.1 Knihovník a KTP²⁴.

Definováním standardů a nastavením jednotných parametrů při sestavování kurzů povede podle předpokladů ke zmírnění nestability kvalitativní úrovně mezi jednotlivými kraji a typy knihoven.

Národní knihovna plní v tomto případě roli koordinátora, neboť požadavky na vzdělávání v NK (specializované činnosti) jsou zcela odlišné od požadavků kladených na pracovníky krajských a menších knihoven. Také zde je vítána spolupráce a aktivní přístup ze strany krajů. Standardizace kurzů a zavedení akreditačního procesu CŽV v oboru by mělo přispět ke zvýšení úrovně a prestiže knihovnické profese.

²⁴ Nařízení č. 469/2002 Sb., katalog prací.

Akreditační proces a následné zavedení certifikovaného vzdělání není ovšem možné bez toho, aniž bychom věděli, v jakých kompetencích a dovednostech máme pracovníky knihoven vzdělávat. Na tuto otázku nalezneme odpověď v následující části.

3.1.3 CERTIDoc , NSP a NSK

V roce 1997 odstartovala Evropská unie za finanční podpory programu **Leonardo da Vinci** projekt **CERTIDoc**²⁵, do kterého se postupně zapojila početná skupina evropských států (Francie, Španělsko, Německo, Itálie, Belgie, Rumunsko, Česká republika, Chorvatsko, Maďarsko, Portugalsko, Velká Británie). Hlavním posláním projektu je definování kompetencí pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb a vytvoření mezinárodní certifikace těchto kompetencí včetně stanovení pravidel certifikačního procesu [Houšková et al., 2007]. Pod pojmem kompetence se rozumí [ECIA, 2006, s.15]: „soubor dovedností, potřebných k vykonávání odborné činnosti a k porozumění odbornému chování, které tyto dovednosti zahrnuje.“

Prvním tištěným výstupem tohoto snažení byl dokument *Euroguide LIS* z roku 1999 (1. vydání). O jeho překlad do češtiny se ještě téhož roku postarali zástupci České republiky, pracovníci organizace SKIP, kteří na projektu rovněž participují. Garantem a kontaktní osobou v projektu je za ČR členka SKIPu PhDr. Miroslava Faitová²⁶.

Jak již napovídá český překlad názvu, *Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb*, jedná se o identifikaci kompetencí a schopností, které charakterizují různorodá povolání v oblasti informační profese. Rovněž jeho druhé vydání z roku 2004 bylo pečlivě přeloženo a vydáno pracovníky SKIPu.

Průvodce přináší 33 okruhů kompetencí, které dále diverzifikuje do pěti okruhů podle zaměření činností, a to na skupiny: Informace, Technologie, Komunikace, Řízení a Ostatní vědní obory. Přehled jednotlivých kompetencí je k nahlédnutí v příloze č. 1. Toto rozšířené vydání na rozdíl od prvního výtisku segmentuje každou kompetenci do čtyř úrovní, které jsou popsány takto [ECIA, 2006, s. 95-96]:

²⁵ Système européen de certification des professionnels de l'information-documentation. Dostupné z: <http://www.certidoc.net/>.

²⁶ Ředitelka Ústřední knihovny Západočeské univerzity v Plzni.

Úroveň 1: povědomí.

Úroveň 2: znalost jednotlivých postupů a metod.

Úroveň 3: efektivní využívání nástrojů.

Úroveň 4: efektivní využívání metodologie.

Jednotlivé úrovně přitom odpovídají dosaženému stupni vzdělání od středoškolského po univerzitní stupeň. K tomuto výčtu průvodce [ECIA, 2006] identifikuje dvacet hlavních schopností v pěti skupinách, kterými by měl knihovník v ideálním případě disponovat. Pro představu uvedu alespoň některé: samostatnost, komunikační schopnosti, empatie, zvědavost, pohotovost, vytrvalost, flexibilita a předvídatost. Z tohoto výčtu vyplývá, jak vysoké nároky jsou kladeny na pracovníky informačních služeb, a nutnost rozvoje celoživotního vzdělávání s ohledem na praktické využití je zcela evidentní.

V České republice byl projekt představen široké veřejnosti při několika příležitostech. V prosinci 2006 byl na toto téma uspořádaný workshop na **Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK**, kam byli přizváni jako hosté zástupci odborných organizací **Národní ústav odborného vzdělávání**, **Národní vzdělávací fond** a **Trexima**²⁷. Aktivita se rovněž stala předmětem programu konferencí *Knihovny současnosti 2000* a *Inforum* v květnu 2007. Praktické implementace s cílem prověřit využitelnost průvodce v národním prostředí se ujaly čtyři knihovny v rámci společného projektu personální politiky. Byly to *Knihovna Univerzity Palackého v Olomouci*, *Univerzitní knihovna Západočeské univerzity v Plzni*, *Vědecká knihovna v Českých Budějovicích* a *Vědecká knihovna v Olomouci*.

Přes snahy implementovat průvodce do podmínek českého prostředí naráží tato iniciativa na řadu problémů. Například terminologie a její český překlad se u některých výrazů jeví jako ne zcela přirozená, ačkoliv je obsahově přijatelná. Příkladem mohu uvést rozdělení pozic do 4 úrovní: asistent, technik, manažer a expert, kdy mohou české ekvivalenty budit mezi knihovníky určité rozpaky. Při výše uvedené snaze knihoven po praktickém odzkoušení formou hodnocení pracovníků v oddělení akvizice a katalogizace došlo v řadě případů

²⁷ Národní ústav odborného vzdělávání (NUOV). Dostupné z: <<http://www.nuov.cz/>>.

Národní vzdělávací fond (NVF). Dostupné z: <<http://www.nvf.cz/>>.

Trexima zaměřeno na člověka. Dostupné z: <<http://www.trexima.cz/>>.

k nesprávné interpretaci průvodcem uváděných příkladů, vzájemného prolínání úrovní nebo zjištění, že řada expertů je nucena vykonávat činnosti neadekvátní jejich schopnostem.

Nezanedbatelným faktem je i skutečnost, že celý projekt odstartovala iniciativa francouzské asociace **ADBS**²⁸, která je hlavní hybnou silou celé akce. Z toho vyplývá orientace projektu spíše na potřeby dokumentaristů, odborných a specializovaných knihoven. U nás výrazně převažují knihovny veřejné a jejich potřeby v tomto projektu nejsou zcela reflektovány. Toto tvrzení podporuje také fakt, že se k projektu nepřipojil francouzský svaz veřejných knihoven²⁹.

I přes všechny nedostatky a komplikace vycházející z kulturně odlišného prostředí a geografického zaměření projektu spíše na frankofonní oblast se SKIP nadále aktivně zapojuje do spolupráce a je členem *Stálé komise pro pokračování Evropského průvodce (SCEF)*. Průběžná modifikace průvodce s účastí sedmi profesních asociací, které vytvořily pracovní skupinu pod názvem *Groupes-miroirs*, je předpokladem pro flexibilní reakci na vývoj oboru. Hlavní úkol pracovní skupiny tvoří analýza využití průvodce v národních prostředích, shromažďování a analýza získaných dat, na jejichž základě lze rozvíjet debaty mezinárodní úrovně a navrhnout potřebné změny. Také česká odborná veřejnost má možnost aktivního zapojení prostřednictvím SKIPu a podílení se tak na mezinárodním procesu definování oborových kompetencí.

Evropský průvodce je využitelný pro celou škálu oblastí, které se vztahují k problematice rozvoje lidských zdrojů v oblasti knihoven. Jednu z možností využití představuje příprava na evropskou certifikaci informačních pracovníků, k níž je projekt směřován [Houšková et al., 2007]. V některých zemích již certifikační systém funguje. Certifikaci provádějí např. **ADBS** nebo německá **DGI**³⁰. Využití se rovněž nabízí vzdělávacím institucím a organizacím při formování vzdělávacích programů a kurikul, dále je využitelný k autoevaluaci vlastních kompetencí nebo jako nástroj při tvorbě personální či mzdové politiky formou diferenciací v systému odměňování.

²⁸ L'Association des professionnels de l'information et de la documentation. Dostupné z: <<http://www.adbs.fr/>>.

²⁹ Association des bibliothécaires de France (ABF). Dostupné z: <<http://www.abf.asso.fr/>>.

³⁰ Deutsche Gesellschaft für Informationswissenschaft und Informationspraxis (DGI). Dostupné z: <<http://www.dgi-info.de/>>.

Obecně lze projekt považovat za akceptovatelný mezinárodní standard odborných kompetencí, který je flexibilní a otevřený kritickému jednání a který vzešel z dlouhodobé kontinuální práce expertních pracovníků [Houšková, Burgetová, 2007].

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem spatřují pracovníci veřejných knihoven praktické a pro naši zemi přijatelnější východisko v projektech Národní soustavy povolání³¹ a na ní navazující Národní soustavy kvalifikací³². I v těchto projektech můžeme čerpat inspiraci z evropského průvodce. Do těchto iniciativ je zapojena řada institucí, které zodpovídají za definování knihovnických pozic. Jsou to NK ČR, SKIP, NTK, ÚISK, vysokoškolské, krajské a veřejné knihovny.

Národní soustava povolání (NSP) je otevřená veřejně dostupná databáze povolání, která vytváří prostor pro vyjádření požadavků na jednotlivé profese vyskytující se na pracovním trhu a zároveň je zdrojem informací pro Národní soustavu kvalifikací (NSK). Jinými slovy informuje o typových pozicích a povoláních. Zároveň představuje podklad pro tvorbu systému celoživotního vzdělávání a rekvalifikací, požadavků při tvorbě pracovních míst či systému odměňování [Brablíková, Denár, 2011]. Katalog NSP odráží aktuální profesní požadavky ze stran zaměstnavatele prostřednictvím sektorových rad.

Národní soustava kvalifikací (NSK) je veřejně přístupný registr všech úplných a dílčích kvalifikací potvrzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území České republiky [NÚV, Trexima, 2006-2012]. Její legislativní vymezení vychází ze *zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)*. Základním cílem tohoto zákona je vytvářet motivační a přívětivé prostředí se snahou podpořit účast lidí na zvyšování kvalifikace prostřednictvím návazného vzdělávání. Napomáhá zrovnoprávnění různých způsobů, jakými je možné získat kvalifikaci, ustavuje pravidla hodnotícího systému vzdělání dosaženého mimo školský vzdělávací rámec a snaží se o zavedení objektivního způsobu ověřování dovedností a vědomostí jedince [Houšková, Papík, 2007].

NSK na rozdíl od NSP definuje úplné a dílčí kvalifikace, tedy to, co musí člověk umět k výkonu svého povolání. Měla by směřovat ke kontinuálnímu procesu s cílem nepřetržitého

³¹ Národní soustava povolání. Dostupné z: <<http://www.nsp.cz/>>.

³² Národní soustava kvalifikací. Dostupné z: <www.narodni-kvalifikace.cz>.

modifikování a přizpůsobování požadavků na odbornost všemi zainteresovanými stranami s přihlédnutím k situaci na trhu práce a společenský vývoj. Provázanost jednotlivých částí a jejich vazby na celoživotní vzdělávání jsou graficky znázorněny na obr. č. 1.

Obrázek č. 1: Struktura NSP. Převzato z: <<http://info.nsp.cz/default.aspx>>.

Struktura NSP definovaná v projektu resp. v projektech na sebe navazujících není definitivní, ale flexibilní a otevřená změnám a potřebám reflektující budoucí vývoj. Probíhá od roku 2007 v rámci projektu **Ministerstva práce a sociálních věcí**³³ a je financována z prostředků Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky. Realizátorem této veřejné zakázky je konsorcium, jehož členy jsou *Svaz průmyslu a dopravy České republiky*, *Hospodářská komora České republiky* a *TREXIMA, spol. s r.o.* [NSP].

NK ve spolupráci s dalšími knihovnami byla vyzvána, aby popsala typové pozice a zapojila se tak do obou systémů. Knihovníci měli své zastoupení v *Sektorové radě pro polygrafii, média a informační služby*. Závěrem minulého roku 2011 se do projektu připojilo MK ČR a vznikla nově připravovaná *Sektorová rada pro kulturu*, do které přestoupil též obor knihovnictví.

V tuto chvíli jsou v NSP definovány pouze tři povolání, a to knihovník, samostatný knihovník a knihovník specialista. Schváleno bylo také šest typových pozic: knihovník katalogizátor, knihovník specialista katalogizátor, referenční knihovník, referenční knihovník specialista, samostatný knihovník katalogizátor a samostatný referenční knihovník – z celkových 23 typových pozic, které připravili zástupci knihovnického oboru. Systém vyžaduje popis pracovních pozic ve velmi sofistikované podobě. Kromě názvu obsahuje karta typové pozice

³³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/>>.

další položky: identifikační údaje, stručnou charakteristiku vykonávaných pracovních činností, kvalifikační požadavky, odborné znalosti a dovednosti atd. [Houšková, 2011b].

NSP spolu s NSK představují východisko zaměstnavatelské politiky a rozvoje lidských zdrojů, jelikož sublimují nízkou flexibilitu a přizpůsobivost školního vzdělávání, jež není schopno adekvátně reagovat na řadu změn, které přináší rychlý vývoj oboru.

Neustále roste potřeba vzdělávat se jinými cestami nežli ve školách, a celoživotní vzdělávání tuto možnost nabízí. V knihovnické profesi to platí dvojnásob, přihlédneme-li k faktu, jak nízká je prestiž oboru, a to i mezi knihovníky samotnými. NK usiluje o vytvoření obecně akceptovatelné reflexe knihovnického povolání a v souladu s aktuální koncepcí rozvoje knihoven se snaží o specifikaci požadovaných kvalifikací pro jednotlivé specializace, kterou provádí na základě analýzy vybraných knihoven různých typů a velikostí. NSK je zároveň východiskem pro uchazeče o zaměstnání, kteří nemají oborové vzdělání získané formální cestou (studiem na škole). Takovýchto lidí přichází do veřejných knihoven celá řada. Prostřednictvím NSK bude těmto lidem umožněno získat potřebnou kvalifikaci. NSK nenahrazuje stávající kvalifikační a vzdělávací systémy, ale snaží se o jejich provázání, zastřešení a zprůhlednění. Tvoří spojující systémový rámec pro počáteční a další vzdělávání. NSK zároveň umožňuje srovnání našich národních kvalifikací s kvalifikacemi stanovenými a popsány v jiných evropských státech [Kopáček, 2012].

Před NK spolu s dalšími zainteresovanými subjekty leží několik důležitých úkolů, které bude nezbytné splnit pro dosažení vytčených cílů v oblasti zvyšování kvalifikace neprofesionálních pracovníků knihoven a tvorby koncepce celoživotního vzdělávání. Je nutné specifikovat a doplnit nové pozice do NSP a následně vytvořit certifikační systém, který by zajistil dosažení národního i evropského standardu.

Tento proces se prozatím nachází na úrovni odborných diskuzí a jeho obraz se pomalu rýsuje. Knihovníci mají představu o vytvoření certifikační komise, která bude tvořena expertními zástupci z oboru. Autorizované subjekty by pak byly schopny na základě popsaných standardů přezkušovat zájemce z kompetencí, kterých dosáhli prostřednictvím návazného vzdělání.

Proces by měl odrážet požadavky evropského certifikačního rámce, jehož pravidla vytvořilo konsorcium CERTIDoc, a být schopen integrace do systému evropské certifikace

informačních pracovníků v České republice. Budoucím předpokladem je také vytvoření koncepčně propracovanějšího systému celoživotního vzdělávání v oboru včetně vzdělávání akreditovaného [Houšková, 2011b].

Primární snahou NK je zapojit se do těchto projektů s cílem zaměstnat v knihovnách fundované odborníky, kteří přicházejí již oborově vzděláni, nebo si budou moci vzdělání doplnit v akreditovaném vzdělávacím systému. Knihovny hrají v celé koncepci důležitou roli a měly by si být vědomy svých dílčích odpovědností. Jedná se především o kvalitu stávajících vzdělávacích programů, resp. o její standardizování. Je třeba se zaměřit nejen na modifikaci jejich obsahu, ale také na celou strukturu a formu mimoškolního oborového vzdělávání. NK má v tomto procesu ústřední koordinační a metodickou funkci.

Nesmíme ovšem opomenout roli samotných zřizovatelů knihoven a managementu, který je na jedné straně limitován rozpočtovými pravidly, ale na druhé straně je plně odpovědný za personální politiku. Zejména vedení knihoven disponuje do určité míry nástroji, které je nutné využít v oblasti personálního řízení.

Pokud chceme profesní činnost směřovat k rozvoji informačního oboru, je nezbytné vyvíjet tlak ze stran managementu směrem ke kompetentním institucím zejména v oblasti legislativy, mzdové a personální politiky, zasadit se o vytvoření inovativní koncepce, která by definovala pravidla tak, aby bylo možno za pomoci účinných nástrojů zvyšovat kvalifikaci a odbornost zaměstnanců. Zřizovatelé informačních institucí by měli např. podmiňovat přijetí knihovníka do zaměstnaneckého poměru určitým stupněm dosaženého vzdělání nebo požadovat jeho doplnění v ideálním případě v certifikovaném vzdělávacím systému, a v závislosti na tom upravit systém odměňování [Interview se Zlatou Houškovou, 2012].

Zástupci odborné veřejnosti se oprávněně domnívají, že tyto snahy povedou ke zvýšení kompetencí v knihovnách, tím také ke zvýšení standardů služeb a celkovému pozdvihu prestiže knihovnické profese [Interview se Zlatou Houškovou, 2012].

4 Knihovnická regionální centra

Návazné vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků se odehrává na pozadí provázané struktury systému knihoven a profesních organizací. Možnosti těchto institucí v oblasti vzdělávacích aktivit jsou teoreticky neomezené. Problematictější se zdá být jejich co možná nejefektivnější vytěžení prostřednictvím lidského kapitálu a finančních kapacit. Pokud chceme hovořit o efektivním vzdělávání, je nutno zaměřit se na součinnost všech stavebních kamenů v rámci celého systému vzdělávání. Je nutné uvědomit si význam vzájemné spolupráce všech zainteresovaných subjektů. Nelze vytrhávat jednotlivé části z kontextu. Ačkoliv každá organizace pracuje do značné míry autonomně, měla by být považována za rovnocenného partnera, se kterým je nutno rozvíjet debatu nad dílčími problematikami vzdělávací politiky.

Provázaná struktura jednotlivých organizací je zjevná a vychází hlavně z faktu, že řada pracovníků knihoven zastává funkce výkonných orgánů profesních knihovnických organizací nebo je jejich členy, a tudíž se metodicky a koncepčně podílí na tvorbě a formování vzdělávací struktury pracovníků knihoven. Profesní knihovnické organizace, jako jsou SKIP, SDRUK či AKVŠ a jejichž činnost byla již popsána v předchozí části, se podílejí na konkrétních vzdělávacích programech a poskytují knihovnám metodický a poradenský servis, ze kterého vychází řada konkrétních cílů a vzdělávacích aktivit provozovaných prostřednictvím knihoven po celé ČR. V následující části práce se zaměřím na tyto bazální jednotky – vzdělávací sítě pracovníků knihoven, za které považuji právě regionální vzdělávací centra provozující svou činnost při krajských knihovnách.

4.1 Historické souvislosti

Vznik knihovnických vzdělávacích center odstartoval souběh dvou významných projektů MOLIN a VISK v 90. letech. Obě iniciativy se zrodily z potřeby reflektovat progresivní nástup Internetu a s ním spojený rozvoj automatizace činností, který se pochopitelně promítl rovněž do sféry knihovnické profese.

4.1.1 Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků – Projekt MOLIN

Průkopnickým projektem byl tříletý program **CASLIN** (Czech and Slovak Library Information Network)³⁴, který odstartoval v roce 1993 za podpory finanční dotace ve výši 1,2 mil. dolarů z grantu americké **Mellonovy nadace**³⁵. Jeho záměrem bylo položit pevné základy tehdy celostátní (díky rozpadu Československa mezinárodní) knihovní sítě poskytující domácím i zahraničním uživatelům snadný, rychlý a bezbariérový přístup k informacím uloženým v knihovnách a informačních institucích [Krebes, 2006].

Výsledkem projektu bylo vytvoření základu automatizované knihovnické sítě u nás a na Slovensku. Proces automatizace započal ve čtyřech nejvýznamnějších knihovnách (Národní knihovna v Praze, Moravská zemská knihovna v Brně, Slovenská národní knižnica v Martine a Univerzitná knižnica v Bratislave). Ty byly z grantu vybaveny potřebným hardwarovým zařízením, knihovnickým systémem Aleph a připojeny k síti Internet. Z iniciativy nadace byl grant rozšířen o 200 tis. USD, které uvolnila další spřátelená nadace **The Pew Charitable Trusts**³⁶, a to na podporu vzdělávací složky projektu. Z těchto peněz byly hrazeny semináře pro vedoucí pracovníky zapojených knihoven, vzdělávání školení pro práci se systémem a rovněž vybavení potřebné pro vzdělávací aktivity [Svoboda, 1994].

Mellonova nadace podpořila v následujících letech čtyři navazující specifické projekty souhrnně označované jako CASLIN plus:

- RETROCON projekt retrokonverze v Národní knihovně,
- LINCA automatizace knihoven Akademie věd ČR,
- KOLIN konsorcium akademických knihoven košického regionu,
- MOLIN konsorcium akademických a státních vědeckých knihoven moravského regionu.

Právě konsorcium **MOLIN** (Moravian Library Information Net-work), které vzniklo v roce 1994 jako integrovaná součást projektu CASLIN plus a jehož motivací bylo vytvořit efektivní systém spolupráce mezi 4 institucemi moravského regionu (Masarykovy

³⁴ Česká a Slovenská knihovní informační síť (CASLIN). Dostupné z: <<http://www.caslin.cz/>>.

³⁵ The Andrew W. Mellon Foundation. Dostupné z: <<http://www.mellon.org/>>.

³⁶ The Pew Charitable Trusts. Dostupné z: <<http://www.pewtrusts.org/>>.

univerzity v Brně, Palackého univerzity v Olomouci, Moravské zemské knihovny v Brně, Státní vědecké knihovny v Olomouci), se zasadilo o vznik *Výukového centra pro další vzdělávání knihovníků* [Bartošek, 1997].

Samotný projekt byl realizován Masarykovou univerzitou se zpožděním dvou let, způsobeným nekompatibilitou implementovaných knihovních systémů, které byly v jednotlivých knihovnách odlišné. Probíhal od roku 1996 do roku 1999 a finančně jej dotoval grant Mellonovy nadace ve výši 350 tis. USD. Po jeho úspěšném průběhu byl zakončen na podzim roku 1999 a členové konsorcia projevili zájem o další spolupráci zejména v oblasti akvizice a katalogizace.

Knihovnická profese dostala s příchodem nových technologií zcela jiný rozměr. Došlo k revolučním proměnám v základních procesech knihovnické agendy. Přes vidinu nových perspektiv, které se knihovníkům naskytly, bylo nutné začít komplexněji řešit otázku vzdělávání tak, aby v knihovnách pracoval kompetentní personál, který by ovládal klíčové dovednosti související s informačním věkem a byl schopen práce s novými informačními technologiemi. Bylo nezbytné zabývat se potřebou celoživotního vzdělávání knihovníků (Life-Long Learning for Librarians).

Jedním z těchto řešení se stalo ono zmíněné vybudování *Výukového centra pro další vzdělávání knihovníků*. Jeho přípravu dostala na starost PhDr. Pavla Kánská z Masarykovy univerzity v Brně a RNDr. Dana Lošťáková z Univerzity Palackého v Olomouci. V září 1999 byl předán *Open Society Institute/Network Library Programme* (OSI/NLP) projekt *Training Center for Continuing Education for Librarians in the Czech Republic*. Tento projekt byl nadací OSI/NLP přijat a v prosinci 1999 nadace poskytla částku 39 466 USD na činnost centra v roce 2000 [Kánská, 2000]. Spolu s centrem bylo v počáteční fázi vybudováno 8 regionálních center (Praha, Brno, Ostrava, Olomouc, Plzeň, Hradec Králové, České Budějovice a Liberec), jejichž provozní zajištění spočinulo na bedrech profesionálních knihovnic (v roli koordinátorů) specializujících se na vzdělávání v jednotlivých krajích.

K základním cílům center patřilo [Kánská, 2000]:

- integrovat a sjednotit mimoškolní vzdělávací aktivity knihovníků a koordinovat celoživotní vzdělávání knihovníků všech typů knihoven v ČR,
- zlepšit přístup k informacím o vzdělávání co nejširšímu okruhu knihovníků ČR, kteří mají zájem se vzdělávat,

- zvýšit kvalitu a flexibilitu knihovních služeb s cílem dosáhnout kvalitativních standardů evropských knihoven,
- zaměřit obsah vzdělávacích knihovnických kurzů s ohledem na služby veřejnosti a podpořit jazykové vzdělávání s ohledem na služby zahraničním uživatelům,
- zavést nový systém hodnocení, testování, závěrečných zkoušek a osvědčení,
- podpořit distanční vzdělávání zejména pro zahraniční účastníky formou pořádání mezinárodních workshopů, konferencí a seminářů.

Východiskem tříletého projektu mělo být postupné proškolení cca 4000 profesionálních knihovníků ČR na aktuální témata [Manová, 2000]: sociální komunikace v knihovnách, nácvik asertivního chování, seznámení s legislativou a praxí knihoven EU, anglická konverzace pro pracovníky ve službách apod. Zapojení regionálních center a postupné naplňování vytyčených cílů v průběhu prvního roku projektu znázorňuje tab. č. 1.

Regionální centra	Lektoři	Kurzy	Hodiny	Účastníci	Koordinátoři	Institute
Praha	16	9	310	225	Zdena Kloučková	STK Praha
Brno	12	8	356	181	Jitka Manová	MU Brno
Ostrava	9	6	220	190	Milena Slaninová	SVK Ostrava
Olomouc	11	8	104	125	Hana Študentová	SVK Olomouc
Plzeň	9	2	185	100	Miloslava Faitová	ZČU Plzeň
H. Králové	5	3	74	83	Vlasta Hamplová	Hradec Králové
Č. Budějovice	7	8	94	132	Zuzana Hájková	SVK České Budějovice
Liberec	8	6	72	130	Petr Chvojka	SVK Liberec
Celkem	77	50	1415	1166		

Tabulka č. 1: Vzdělávací centrum v roce 2000. Zdroj: [Kánská, 2000].

V průběhu projektu došlo k uzavření bilaterálních dohod o spolupráci mezi konsorciem MOLIN a dalšími krajskými knihovnami. Podle územní reformy se ČR dělila na 14 celků, a toto rozdělení se stalo základem pro vytvoření sítě vzdělávacích center v krajích. Základní počet se rozšířil o dalších šest center na celkový počet čtrnáct. Jednalo se o tyto regiony: Ústí nad Labem, Karlovy Vary, Havlíčkův Brod, Zlín, Pardubice a Kladno. Celkový přehled vzdělávacích center je vystaven na webových stránkách organizace SKIP. Právě SKIP resp. jeho nově vzniklá Sekce vzdělávání přebírá v roce 2002 agendu Výukového centra a stává se tak jeho pokračovatelem.

V úvodu této kapitoly jsem hovořila o souběhu dvou událostí, které vyústily ve vybudování vzdělávací struktury knihoven. Jedním byl výše popsáný projekt MOLIN a druhým milníkem se stal program VISK, který se zasadil zejména o vybudování technického zázemí a vybavení vzdělávacích center.

4.1.2 Veřejné informační služby knihoven – VISK 2

Nástup Internetu a jeho implementace do knihovnických činností a posléze i do uživatelských služeb přinesl nové požadavky na zaměstnance knihoven zejména v oblasti počítačové gramotnosti, a to paušálním způsobem bez ohledu na pozici či postavení jedince v rámci organizace.

Východiskem této situace se stal dotační program Ministerstva kultury ČR *Veřejné informační služby knihoven* (VISK), který vyšel z iniciativ SKIPu a byl schválen usnesením vlády ČR ze dne 10. 4. 2000 č. 351 o *Koncepci státní informační politiky ve vzdělávání*³⁷.

Program je spravován Národní knihovnou ČR a člení se do devíti vzájemně provázaných podprogramů; jejich soupis je součástí přílohy č. 2. Mimoškolní vzdělávání knihovníků se řadí do podprogramu VISK 2 a od počátku je jeho primárním cílem vyškolit pracovníky knihoven v dovednostech, které vyžaduje práce s informačními a telekomunikačními technologiemi (ICT), a to na úrovni evropského standardu *European Computer Driving Licence* (ECDL). V obecnější rovině měl projekt za cíl vyškolit kvalifikované poskytovatele informačních služeb, a to i v nejmenších lokalitách, a posílit tak funkci knihoven v roli komunitního a informačního centra. Další snahou bylo připravit erudované pracovníky veřejných knihoven na roli potencionálních instruktorů, kteří budou schopni poskytovat obyvatelům obcí služby v oblasti osvojování dovedností při práci s informační a komunikační technikou a technologiemi (ICT) a při práci s informacemi [Houšková, 2007]. Vzhledem k omezeným finančním kapacitám se v počáteční fázi zcela upustilo od původního záměru vzdělávat rovněž v oblasti lektorských a pedagogických dovedností a prioritou se striktně staly kurzy základní počítačové a informační gramotnosti.

V této souvislosti s ohledem na plnění vytyčených cílů projektu byla během let 2000–2001 z finančních prostředků VISK vybudována a vybavena vzdělávací centra ústředních knihoven krajů s předpokladem pozdější legislativní a metodické úpravy vzdělávací působnosti

³⁷ Dostupné z: <<http://racek.vlada.cz/usneseni/usnweb.nsf/0/98B8F697B6F4630BC12571B6006CA75D>>.

krajských knihoven pro ostatní knihovny regionu. Parametry učebny byly definovány takto: 15 míst se stejným počtem multimediálních počítačů připojených na Internet + lektorské pracoviště, 1 síťová tiskárna, datový projektor, tabule, flipchart, plátno. Každá knihovna byla nucena si hradit náklady spojené s provozem centra z vlastních finančních zdrojů. Svou činnost za podpory VISKu rovněž zahájilo Vzdělávací centrum pro pracovníky knihoven při Národní knihovně Praha. Struktura, forma a obsah vzdělávacích aktivit byly definovány prostřednictvím pracovní skupiny MOLIN a její nástupnické organizace SKIP (Sekce vzdělávání), kterou reprezentovali zástupci krajských knihoven a expertní představitelé knihovnického oboru. K základním pravidlům a podmínkám výuky patřilo určit standard a rozsah kurzů, zajistit financování kurzů a lektorů, přenést odpovědnost na konkrétní subjekty a v neposlední řadě charakterizovat podmínky, při kterých je reálné uspět s žádostí o přidělení grantu [Houšková, 2007].

Celý projekt je kontrolován a metodicky řízen prostřednictvím Koordinačního centra programu VISK s ústředím v NK ČR, jehož hlavním koordinátorem je PhDr. Vít Richter. Odborným garantem a členem komise pro VISK 2 je Mgr. Zlata Houšková.

Projekt se úspěšně realizuje již dvanáctým rokem a postupně dochází k naplnění stanovených cílů. Podle výsledků kontrolní zprávy VISK 2 za rok 2010 a Stručného přehledu naplňování programu VISK 2 v roce 2011 [Houšková, 2012b] bylo v 91 kurzech základů informační/počítačové gramotnosti odučeno celkem 1136 hodin a ve 28 expertních kurzech 198 hodin. Ve zprávě se dále hovoří o rozsáhlém projektu z roku 2011/2012, „Zvýšení adaptability zaměstnanců působících v sekci kultura“ Unie zaměstnavatelských svazů, který zahrnoval kurzy počítačové gramotnosti v rozsahu ECDL START³⁸ i desítky dalších kurzů z oblasti IT včetně kurzů vysoce expertních, které výrazně ovlivnily situaci ve vzdělávání. Těchto kurzů se zúčastnily desítky pracovníků veřejných knihoven a řada z nich získala také příslušný certifikát. Prostřednictvím těchto projektů bylo dosaženo kýženého stavu zejména u profesionálních knihoven³⁹, kde téměř v každé knihovně tohoto typu působí alespoň jeden vyškolený pracovník na úrovni ECDL či ECDL START.

³⁸ ECDL START zahrnuje 4 moduly z celkových 7 modulů, ze kterých je komponován standard ECDL.

³⁹ Profesionální knihovna je definována jako základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

Během dvanáctiletého vývoje vzdělávání došlo ke kvalitativním a kvantitativním rozdílům v rámci jednotlivých krajů v závislosti na velikosti aglomerace. Absolutní naplnění cíle bude rovněž závislé na personální výměně pracovníků knihoven, kdy se předpokládá, že nastupující generace bude do knihoven přicházet již s dosaženými kompetencemi v oblasti ICT.

V následující části práce se zaměřím na zmapování regionálních center, územní vymezení, analýzu činnosti a trendy ve vzdělávacích aktivitách. Součástí tvoří dotazníkový průzkum, jehož cílem je analýza současného stavu vzdělávání v centrech.

4.2 Současný stav

Ačkoliv vzdělávací centra byla primárně založena s cílem vyškolit zaměstnance knihoven v oblasti ICT dovedností, postupně se stala majoritní základnou návazného vzdělávání knihovníků a vytvořila poměrně dobře fungující síť vzdělávacích jednotek.

Založení center právě při krajských knihovnách se postupem času ukázalo jako rozhodnutí, jehož správnost se stále potvrzuje. S rozšířením regionálních funkcí paralelně stoupl i jejich význam a využitelnost pro celou škálu aktivit v rámci celoživotního vzdělávání. Služby, které centra poskytují, hojně využívají nejen knihovníci a odborná veřejnost, ale své znalosti si zde prohlubují i další typy uživatelů jako např. představitelé veřejné správy, znevýhodněné skupiny obyvatel a prakticky celá široká veřejnost. Prostory učeben jsou dnes využívány nejen k aktivitám financovaným z projektu VISK2, ale i k dalším typům školení vč. vzdělávání v rámci výkonu regionálních funkcí, k prezentačním účelům, k pořádání seminářů, porad a setkávání knihovníků. Řadu center si lze dokonce za předem stanovených podmínek pronajmout. Vývojem se pochopitelně a zcela přirozeně změnila informační poptávka a zároveň se rozšířila paleta uživatelů jejich služeb.

V současné době se majoritní část návazného vzdělávání informačních pracovníků uskutečňuje ve dvou základních rovinách. První z nich představují aktivity probíhající v rámci plnění regionálních funkcí a druhou tvoří stálé proškolování zaměstnanců z prostředků projektu VISK2.

4.2.1 Regionální funkce – Vzdělávání knihovníků, semináře, rady

Systém regionálních funkcí (dále jen RF) vznikl v roce 2001 za finanční podpory MK ČR. Jeho hlavním cílem bylo pomoci malým knihovnám zajistit dostupnost a standard

poskytovaných knihovnických a informačních služeb všem občanům v souladu s oborovými standardy a zmírnit kvalitativní rozdíly mezi jednotlivými knihovnami. Dílčími cíli byla podpora efektivního rozdělení knihovnických činností, průběžné budování a aktualizace knihovních fondů a pomoc při zvyšování kvalifikačního růstu knihovníků. Od roku 2005 vlivem změny zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávním celkům a některým státním fondům, bylo financování regionálních funkcí převedeno ze státu na kraje a stalo se součástí jejich rozpočtů.

Program RF má propracovanou strukturu pravidel, které vycházejí z legislativního prostředí ČR (regionální funkce knihoven, poskytované podle § 2 písm. h) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb) a návazného metodického pokynu MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky.

Centrem systému knihoven je Národní knihovna České republiky, která vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci podle § 9 odst. 2 písm. g) knihovního zákona také celostátně metodicky řídí výkon regionálních funkcí a vyhodnocuje jejich plnění. V jednotlivých krajích podle § 11 odst. 3–4 knihovního zákona plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji krajská knihovna [2005b]. Metodický pokyn zároveň vymezuje základní pojmy systému regionálních funkcí [2005b, s. 2]:

Pověřená knihovna je základní knihovna v kraji, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury ČR, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném. Součástí této smlouvy je jmenovitý seznam obsluhovaných knihoven.

Obsluhovaná knihovna je základní knihovna, která poskytuje veřejné knihovnické a informační služby podle knihovního zákona, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury ČR, která uzavřela s pověřenou knihovnou smlouvu o poskytování regionálních služeb, v níž je označena jako jejich příjemce.

Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

Profesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

RF jsou rozděleny do šesti oblastí, přičemž vzdělávání se dle metodického pokynu MK řadí na třetí pozici pod názvem **Vzdělávání knihovníků, semináře, porady**.

Základní charakteristika RF Vzdělávání knihovníků je přehledně znázorněna v tab. č. 2.

Název služby	Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
Strategický cíl	Zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků a jejich informovanosti o aktuálním vývoji oboru jako podmínky vzájemné spolupráce a koordinace knihoven.
Charakteristika činnosti	Vzdělávací akce, koordinační porady.
Poskytovatel služby	Krajská knihovna, pověřené knihovny.
Okruh příjemců	Pracovníci knihoven na území kraje.
Periodicita	4× ročně porada ředitelů/pracovníků pověřených knihoven. 2× ročně porady knihovníků profesionálních obsluhovaných knihoven. Další vzdělávací akce (semináře, školení aj.) zajišťující nabídku odborného vzdělávání v rozsahu 30 hodin všem knihovníkům profesionálních a v rozsahu 8 hodin všem knihovníkům neprofesionálních knihoven v kraji. Objem vzdělávacích akcí pro pracovníky odborných knihoven není specifikován.
Termíny	Dle plánu vzdělávání stanoveného krajskou a pověřenou knihovnou.
Úprava dotace s ohledem na počet obyvatel, počet obcí a rozlohu regionu	Dosáhnout cílového stavu, kdy každý profesionální pracovník v kraji absolvuje 30 hodin a neprofesionální pracovník 8 hodin odborného vzdělávání ročně bez ohledu na místo vzdělávání (KK, PK, NK ČR...).
Jiná měřítka	Počet profesionálních a neprofesionálních pracovníků knihoven obcí a měst kraje.

Tabulka č. 2: Vzdělávání knihovníků, semináře, porady. Zdroj: [Čermáková, 2005, s. 9].

Významnou akcí mapující aktuální dění a vývoj v oblasti RF je **Celostátní seminář Regionálních funkcí knihoven**, který pravidelně pořádá Sekce pro regionální funkce

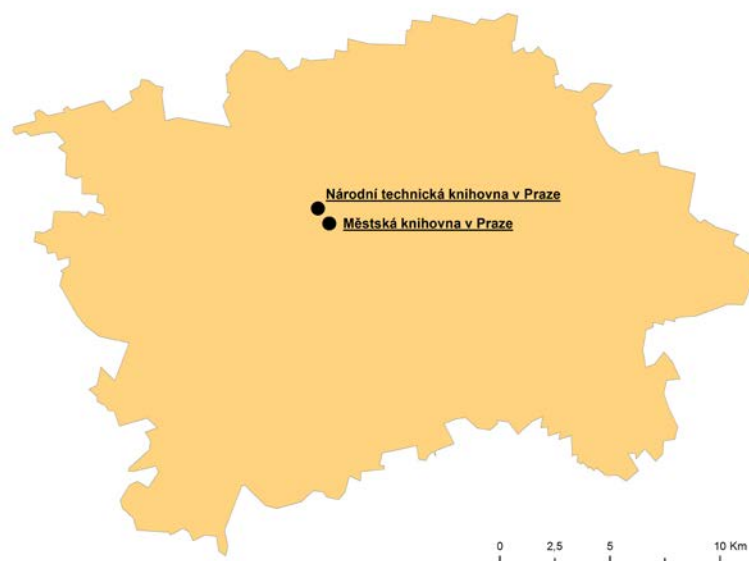
SDRUK. Poslední setkání proběhlo ve dnech 12. a 13. října 2011 v Plzni. Mezi aktuální témata patřila např. nová koncepce knihoven a její vliv v oblasti RF, novela standardu VKIS, Profese knihovník v Národní soustavě povolání nebo problematika e-learningu v RF [Kratochvílová, 2011].

5 Přehled regionálních vzdělávacích center

Následující kapitola přináší ucelený přehled regionálních vzdělávacích center při krajských knihovnách, jejichž působnost je nedílnou součástí návazného vzdělávání knihovníků. Centra jsou řazena podle legislativního uspořádání krajů. Každý přehled provází mapa s územní výšečí jednotlivého kraje, kde je zanesena struktura výkonu RF prostřednictvím centrální knihovny a pověřených knihoven s rozdělenou působností. Informace k centrům byla získána z otevřených zdrojů a na základě rozhovorů s vedoucími pracovníky vybraných center.

Mapy byly vytvořeny pro účely této diplomové práce pomocí softwaru ArcGIS vyvinutého firmou ESRI. Podklady pro tvorbu map byly čerpány ze statistického výkazu Národní knihovny – Adresář metodických oddělení krajských knihoven a knihoven pověřených regionálními funkcemi a rovněž z dat sesbíraných v rámci průzkumu, který je součástí této práce a je předmětem praktické závěrečné části.

5.1 Kraj Hlavní město Praha – Státní technická knihovna Praha

Mapa č. 1: Hlavní město Praha. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Národní technická knihovna (NTK)
Oddělení:	Vzdělávací centrum (Školicí středisko STK)
Kontakt:	PhDr. Zdena Kloučková e-mail: zdenka.klouckova@techlib.cz tel.: 232 002 478
Adresa:	Technická 6/2710 160 80 Praha 6 – Dejvice

Činnost

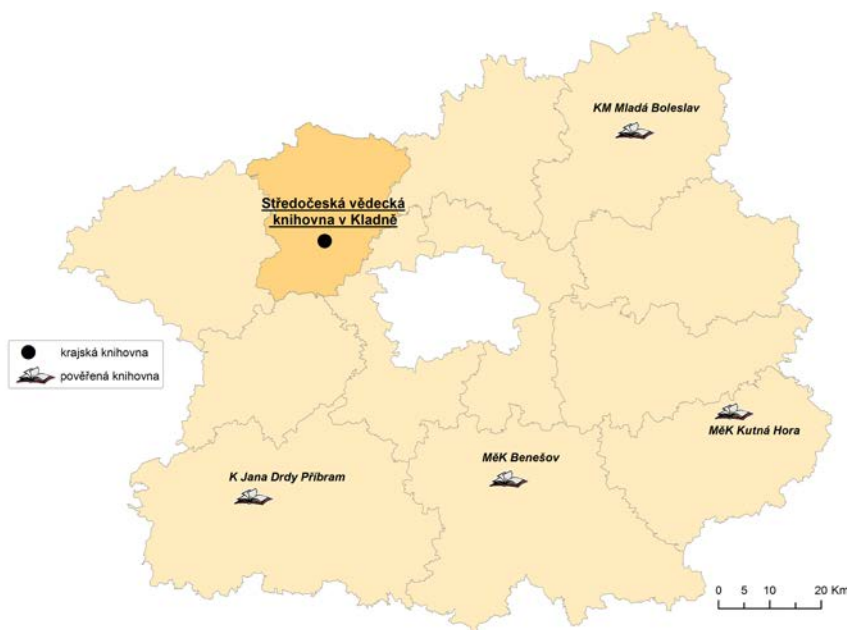
Nová budova Národní technické knihovny (dále jen NTK), dřívější Státní technická knihovna (STK), byla slavnostně otevřena 9. 9. 2009 v pražských Dejvicích. Jedná se o odbornou vědeckou knihovnu s unikátním fondem z oblasti techniky a aplikovaných přírodních a společenských věd. Nová budova získala řadu prestižních ocenění jako např. výroční cenu Akademie designu Czech Grand Design 2009 [NTK, 2006–2012]. NTK svým charakterem

nepatří do kategorie veřejných knihoven a RF pro kraj Hlavní město Praha plní Městská knihovna v Praze.

Vzdělávací centrum (bývalé Školící středisko STK) bylo zřízeno 1. 7. 1999 jako samostatný útvar knihovny. Základní vybavení bylo pořízeno z prostředků STK a z grantu *Open Society Institut – Network Library Program* (OSI/NLP) v září 1999. Grant byl spojen s projektem „Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků v ČR“ konsorcia MOLIN, do něhož se školící středisko ihned aktivně zapojilo [NTK, 2006–2012]. Centrum je vybaveno deseti počítači s přístupem do sítě Internet a datovým projektorem. Své služby poskytuje pracovníkům NTK, jejím uživatelům a odborné veřejnosti. Pořádají se zde odborné semináře, školení, kurzy a prezentace služeb NTK a dalších organizací. Vzdělávací centrum je zapojeno do významných projektů a programů. Jeden z nich představuje projekt *Moderní informační a komunikační technologie v knihovnictví* za podpory programu VISK 2 (MK ČR), jenž si klade za cíl poskytnout teoretické a praktické dovednosti ve využití ICT v oblasti knihovnických služeb a je určen knihovníkům a informačním pracovníkům knihoven všech typů. Centrum je zapojeno do Sekce vzdělávání SKIP, zpracovává přehledy knihovnických konferencí a vzdělávacích akcí a je členem odborné komise pro informační výchovu a informační gramotnost na vysokých školách při Asociaci knihoven vysokých škol ČR [NTK, 2006–2012].

Vzdělávací centrum pořádá rekvalifikační knihovnické kurzy na úrovni středoškolské odborné kvalifikace, které jsou určeny pracovníkům a uchazečům o zaměstnání v knihovnách, kteří nemají odborné vzdělání. Studium je realizováno v celkovém rozsahu 160 hodin po dobu 32 týdnů. Frekventant získává po úspěšném absolvování kurzu, který je zakončen závěrečnou zkouškou, osvědčení akreditované u MŠMT ČR s platností na území ČR. K další aktivitám centra patří realizace vzdělávacích akcí a seminářů jako např. Nová média a ochrana soukromí, E-knihy a zkušenosti knihoven, Elektronická identita uživatele a služby knihoven a řada dalších [NTK, 2006–2012]. Za rok 2010 (údaje z poslední přístupné Výroční zprávy) proběhlo v NTK 248 vzdělávacích akcí s celkovým počtem 572 odučených hodin a proškoleny bylo 2197 účastníků [NTK, 2011].

5.2 Středočeský kraj – Středočeská vědecká knihovna v Kladně

Mapa č. 2: Středočeský kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Středočeská vědecká knihovna v Kladně (SVKKL)
Oddělení:	Krajské knihovnické centrum
Kontakt:	Eva Šenfeldová e-mail: senfeldova@svkkl.cz tel.: 721 632 373
Adresa:	Železárenská 1566 272 01 Kladno

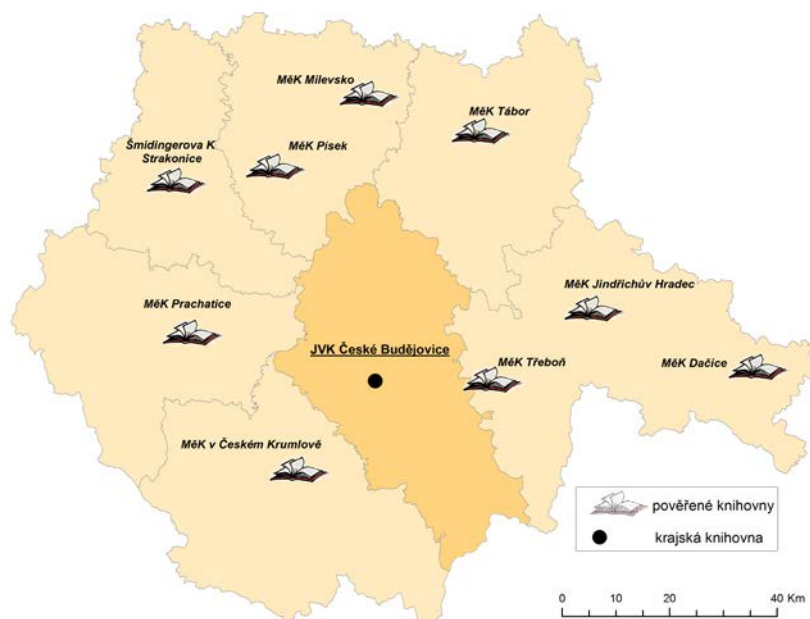
Činnost

Středočeská vědecká knihovna v Kladně (dále jen SVKKL) je krajskou knihovnou zřízenou Středočeským krajem, která buduje univerzální knihovní fond. SVKKL tvoří jádro systému knihoven v kraji a spolu se 4 pověřenými knihovnami zajišťuje výkon RF pro 104 profesionálních a 728 neprofesionálních knihoven regionu. Navzdory skutečnosti, že se ve Středočeském kraji nachází nejvyšší počet obsluhovaných knihoven, došlo v roce 2006

k radikální redukci stavu pověřených knihoven z původních 15 na současné 4 (Benešov, Mladá Boleslav, Kutná Hora a Příbram) [SVKKL]. Důvodem bylo snížení provozních nákladů určených na agendu pověřených institucí a jejich účelnějšího vynaložení v oblasti přímého výkonu. SVKKL věnuje v oblasti vzdělávání pozornost zejména menším neprofesionálním knihovnám. Semináře, školení a setkávání knihovníků se uskutečňují v nově vzniklém Krajském knihovnickém centru (od 1. 9. 2012), které disponuje přednáškovou místností a je dislokovaným pracovištěm knihovny.

V budově knihovny se nachází počítačová učebna vybavená jedenácti počítači včetně lektorského a dataprojektorem. V této místnosti se pořádají kurzy nejen pro knihovnickou odbornou veřejnost, ale rovněž pro všechny občany. Na stránkách knihovny mohou zájemci najít informace o plánovaných akcích, studijní materiály z přednášek a seminářů či statistické údaje o proběhnutých kurzech. Vzdělávání je diverzifikováno do několika sekcí. K zajímavým přednáškám patří např. semináře o jihoamerické či arabské literatuře. Různorodá je nabídka kurzů počítačové gramotnosti, kde zájemci naleznou řadu nadstavbových kurzů jako např. Knihovna a její prezentace na síti nebo Grafická úprava obrázků a fotografií v programu Picnik a další. Pro začínající pracovníky a pro zájemce o práci v oboru bez odborného vzdělání je určen Kurz knihovnického minima, který ovšem není certifikován u MŠMT ČR. Řada aktivit je pořádána ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze, která vzhledem k výhodné geografické poloze pro knihovníky Středočeského kraje představuje zajímavou alternativu v nabídce vzdělávacích aktivit. V minulém roce proběhlo ve Středočeském kraji celkem 34 vzdělávacích akcí včetně porad a setkání knihovníků, kterých se zúčastnilo 484 účastníků z 330 knihoven v celkové době trvání 154 hodin. Údaj nezahrnuje kurzy pořádané v rámci projektu Zvýšení adaptability zaměstnanců organizací působících v sekci kultura, který organizačně zajišťuje Unie zaměstnavatelských svazů a kterých se účastnila řada knihovníků Středočeského kraje [SVKKL].

5.3 Jihočeský kraj – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích

Mapa č. 3: Jihočeský kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
Oddělení:	Útvar knihovnictví a odborného vzdělávání
Kontakt:	PhDr. Zuzana Hájková e-mail: hajkova@cbvk.cz tel.: 386 111 205
Adresa:	Lidická 1 370 59 České Budějovice

Činnost

Jihočeský region je druhým nejrozsáhlejším územním celkem ČR. Ústřední knihovnou je Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích (dále jen JVK), která smluvně pověřuje devět základních knihoven výkonem regionálních funkcí (městské knihovny v Českém Krumlově, Dačicích, Jindřichově Hradci, Milevsku, Písku, Prachaticích, Strakonici, Táboře a Třeboni). Síť knihoven tvoří krajská knihovna, 9 pověřených knihoven, 74 profesionálních

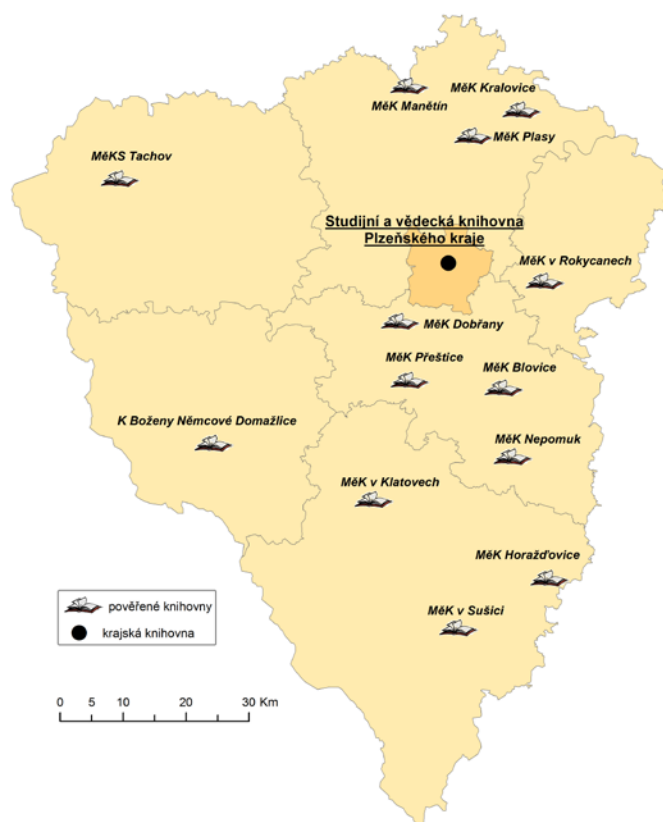
knihoven a 453 neprofesionálních knihoven [JVK, 1997–2012]. Konceptně byla síť knihoven budována s cílem zajistit profesionální knihovnu v obcích s počtem obyvatel nad 1000.

Vzdělávací centrum bylo vybudováno v roce 2001 a navázalo na tradici vzdělávání v kraji, která byla v tehdejší Státní vědecké knihovně již silně zakořeněna. Učebna centra je vybavena 14 počítačovými stanicemi připojenými k síti Internet a dalším technickým zázemím nezbytným pro zajištění kvalitní výuky.

Centrum pořádá řadu vzdělávacích aktivit, které vycházejí z potřeb knihoven. Část aktivit je zaměřena na základy počítačové gramotnosti v rozsahu ECDL, která programově vychází z podpory VISK2 (MK ČR). Mění se požadavky na vzdělávání plynoucí z vývojových trendů otevřely prostor nadstavbovým kurzům jako např. Zálohování dat a bezpečnost práce s Internetem, Komunikace přes PC, Obrázky v textovém editoru Word a další. Kurzy jsou zpravidla organizovány v délce do tří pracovních dnů v celkovém rozsahu 20 hodin. Zájemci se mohou přihlásit přes webový formulář na stránkách JVK⁴⁰. Centrum JVK poskytlo v minulém roce 9 vzdělávacích akcí, z toho 3 moduly z programu VISK2. Školení se zúčastnilo 134 účastníků ze 47 knihoven, z toho 15 neprofesionálních. Centrum se zapojilo do projektu UZS a od září 2011 poskytlo své prostory 40 účastníkům z knihoven Jihočeského kraje a Kraje Vysočina [JVK, 2012]. JVK je zapojena do řady projektů a rovněž se podílí na vzdělávání odborné veřejnosti. Vedoucí vzdělávacího úseku PhDr. Zuzana Hájková stojí v čele pracovní skupiny ***Knihovny – zdroje informací*** v rámci Informačního vzdělávání IVU, odborná sekce SDRUK.

⁴⁰ Formulář je přístupný z: <<http://www.cbvk.cz/index.php?lang=CZ&s=knihovny&pg=skoleni>>.

5.4 Plzeňský kraj – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

Mapa č. 4: Plzeňský kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název: **Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (SVKPK)**

Oddělení: Služby knihovnám (vzdělávací centrum)

Kontakt: Mgr. Hana Hendrychová
e-mail: ovok2@svpkl.cz
tel.: 377 306 940

Adresa: Smetanovy sady 2
305 48 Plzeň

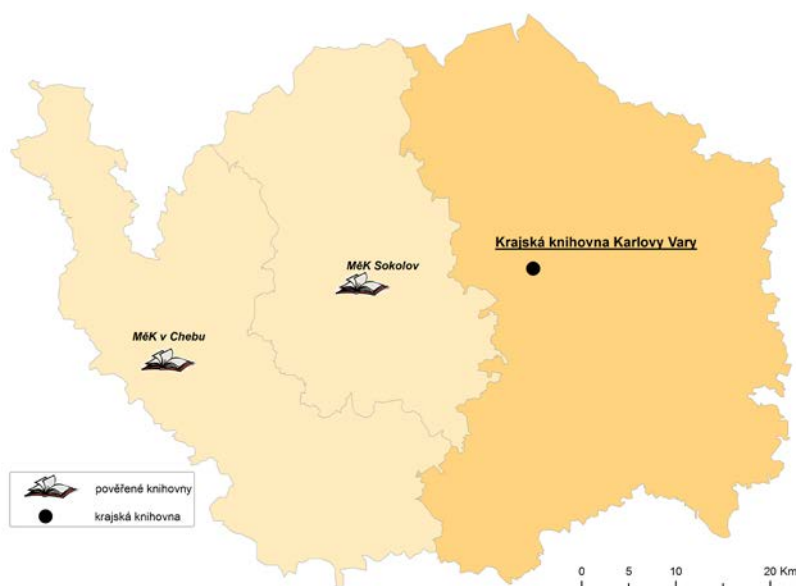
Činnost

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (dále jen SVK PK) je ústřední knihovnou a podle knihovního zákona č. 257/2001 Sb. plní funkci krajské knihovny. Zajišťuje a koordinuje regionální funkce vybraných pověřených knihoven, kterými jsou následující městské knihovny: Blovice, Dobřany, Boženy Němcové Domažlice, Horažďovice, Klatovy, Kralovice, Manětín, Nepomuk, v Plasích, Přeštice, Rokycany, Sušice, Knihovna města Plzně, p. o., a Městské kulturní středisko Tachov – odbor knihovna [SVKPL, 2005–2008]. Celkem zajišťují služby pro 479 obsluhovaných knihoven v Plzeňském kraji.

Vzdělávání knihovníků, určené primárně pro Plzeňský kraj, zajišťuje oddělení Služby knihovnám, které organizačně zaštiťuje výkon regionálních funkcí, konzultační a metodickou činnost a vzdělávání pro knihovníky z regionu. Hlavním garantem je metodický pracovník Plzeňského kraje Mgr. Hana Hendrychová, která je rovněž aktivní členkou profesních organizací SKIP a SDRUK. Vzdělávací aktivity se realizují v prostorách vzdělávacího centra SVK PK, které vzniklo v roce 2001 a bylo rovněž vybaveno z prostředků projektu VISK2 (MK ČR). Centrum je vybaveno 14 počítačovými jednotkami a 1 počítačem pro lektora s připojením na lokální a internetovou síť, potřebným softwarem a dataprojektorem.

Jádro vzdělávacích aktivit tvoří kurzy základní informační gramotnosti v rozsahu ECDL a nadstavbové kurzy Elektronické informační zdroje, Bezpečnost dat a zálohování, Práce s tabulkami, Práce s grafickým programem INSCAPE a školení Open Office. Přihláška do kurzů je dostupná ke stažení na webových stránkách SVK PK.

5.5 Karlovarský kraj – Krajská knihovna Karlovy Vary

Mapa č. 5: Karlovarský kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Krajská knihovna Karlovy Vary (KK KV)
Oddělení:	Oddělení regionálních služeb (Vzdělávací centrum KK)
Kontakt:	Jitka Svobodová e-mail: svobodova@knihovnakv.cz tel.: 353 502 828
Adresa:	Závodní 378/84 360 06 Karlovy Vary

Činnost

Krajská knihovna Karlovy Vary (dále jen KK KV) zabezpečuje výkon regionálních funkcí spolu s dalšími dvěma pověřenými knihovnami, a to Městskou knihovnou Cheb a Městskou knihovnou Sokolov. Celkem zajišťují služby 122 knihovnám karlovarského regionu. Vzdělávání profesionálních a neprofesionálních knihovníků kraje vychází z Koncepce výkonu RF v Karlovarském kraji na léta 2007–2013. Organizační zajištění je zastřešeno Oddělením

regionálních služeb v čele s Jitkou Svobodovou ve spolupráci se Vzdělávacím centrem KK nebo v rámci vzdělávacích projektů KK [KK KV, 2007].

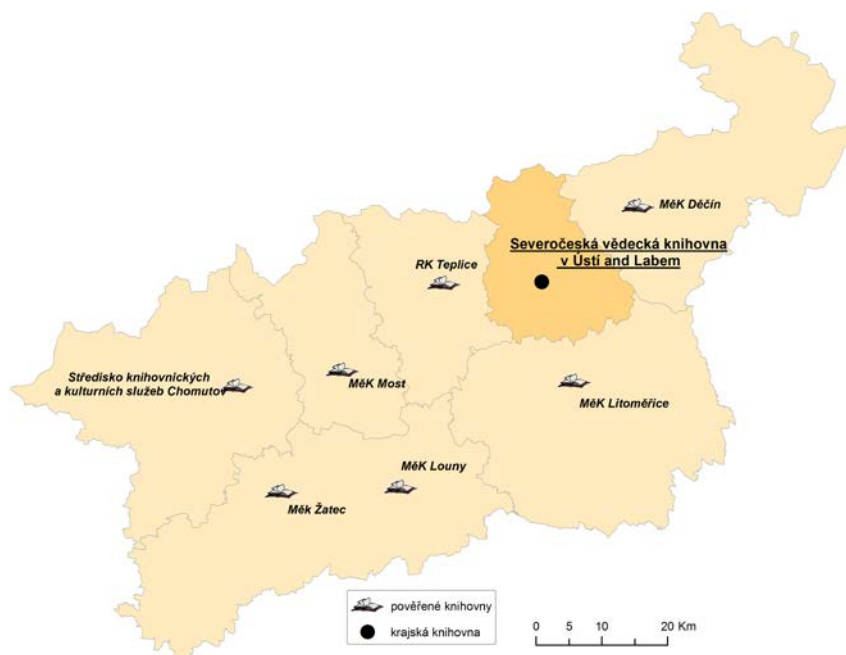
Vzdělávací centrum KK KV vzniklo v roce 2001 v rámci dotace Ministerstva kultury ČR. V roce 2003 získalo akreditaci pro Testovací středisko ECDL a KK KV se stala jedinou knihovnou v ČR, která má možnost udělovat mezinárodně platnou certifikaci absolventům školení v ICT dovednostech. V roce 2004 obdrželo centrum dotaci bývalého Ministerstva informatiky ČR na výukové kurzy pro veřejnost v rámci Národního programu počítačové gramotnosti (NPPG)⁴¹. Tyto kurzy byly zaměřeny na ICT dovednosti a byly určeny pro úroveň úplný začátečník. V pozdějších letech došlo k jejich rozšíření o nadstavbové školení k Portálu veřejné správy. Centrum se rovněž stalo jediným školicím střediskem pro Czech Point v roce 2008. Vzdělávací centrum je rozděleno do dvou moderně vybavených učeben, ve kterých je k dispozici 20 počítačů připojených k Internetu [KK KV, 2012]. Vzdělávací centrum poskytuje své služby nejen knihovníkům, ale také široké veřejnosti. V loňském roce uspořádala knihovna 14 akcí zaměřených na ICT dovednosti a AKS Clavius.

Úspěšným projektem realizovaným KK KV, který proběhl v období od května 2006 do dubna 2008, se stal program Vzdělávání knihovníků Karlovarského kraje. Na jeho realizaci získala knihovna prostředky z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR v celkové výši 1 612 500 Kč. Na projektu dále spolupracoval Úřad práce Karlovy Vary, NK ČR, MěK Cheb a MěK Sokolov. Cílovou skupinu tvořili knihovníci Karlovarského kraje a projekt byl zaměřen na kompetence z oblasti odborného knihovnictví, ICT dovedností, jazykových znalostí (AJ, NJ) a komunikačních dovedností. Jednalo se o mimořádně úspěšný projekt, kde knihovníci z Karlovarského kraje prokázali své schopnosti v oblasti fundraisingu⁴² [Němcová, 2008].

⁴¹ Informace o programu dostupné z: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/micr/nppg.html>>.

⁴² Fundraising je systematická činnost, jejímž výsledkem je získání finančních či jiných prostředků na obecně prospěšnou činnost.

5.6 Ústecký kraj – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem

Mapa č. 6: Ústecký kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem (SVKUL)
Oddělení:	Krajské metodické oddělení SVK (KMO)
Kontakt:	Vladimíra Řeháková e-mail: rehakova@svkul.cz tel.: 475 220 811
Adresa:	Velká Hradební 45 401 34 Ústí nad Labem

Činnost

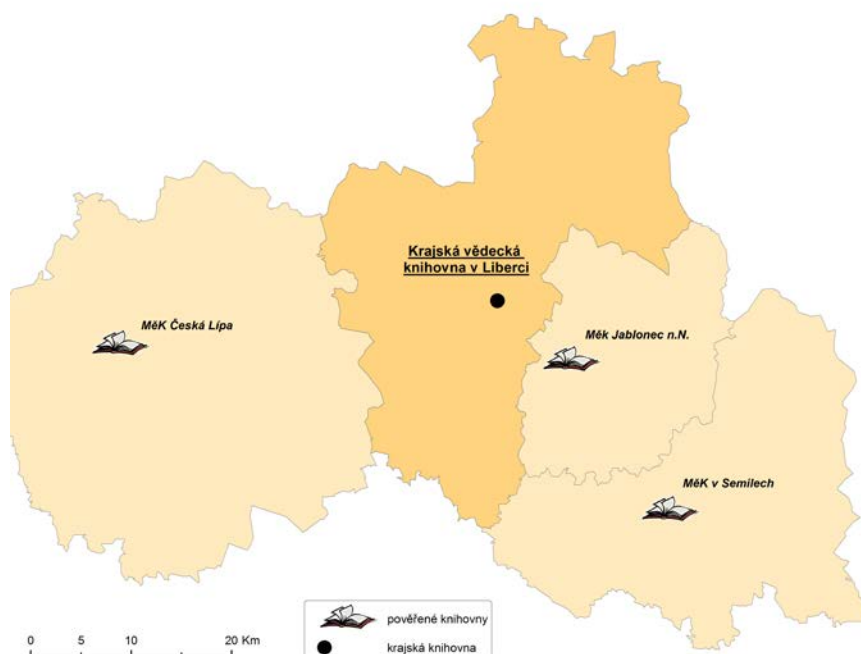
Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem (dále jen SVKUL) je příspěvkovou organizací, která svým charakterem plní funkci vědecké, městské a zároveň krajské knihovny. Spolu se sedmi knihovnami pověřenými výkonem RF, mezi které patří městské knihovny obcí Děčín, Louny, Most a Žatec, dále Středisko knihovnických a kulturních služeb

Chomutov, Knihovna K. H. Máchy v Litoměřicích a Regionální knihovna v Teplicích, zajišťuje a koordinuje plnění RF v Ústeckém kraji.

Vzdělávání knihovníků v rámci plnění RF zajišťuje Krajské metodické oddělení. Na územním celku bývalého okresu Ústí nad Labem tuto činnost zajišťuje Okresní metodické oddělení (OMO) [SVKUL, 2012]. Pověřeným metodikem a koordinátorem vzdělávacích aktivit pro Ústecký kraj je Vladimíra Řeháková. V minulém roce se v SVKUL uskutečnily 4 vzdělávací semináře pro všechny knihovny regionu. Účastníci byli proškoleni na témata Carmen – nový katalog OPAC 2.0, Literatura v prostředí Internetu, v rozhlase, kině a televizi, Wikipedie a možnosti jejího využití a Otázky statistiky za rok 2011. V uplynulém roce bylo proškoleny 50 knihovníků z celkem 25 knihoven [Řeháková, 2012].

Pro rok 2012 jsou naplánovány akce se zaměřením mj. na handicapované spoluobčany, např. kurz s názvem Problematika sluchově postižených nebo Komunikace na pracovišti – nejen s problémovými čtenáři. K dalším plánovaným aktivitám pro letošní rok patří kontinuální školení pracovníků v dovednostech ICT v oblasti grafiky, znalostí práce s webem nebo digitální fotografie a její úprava.

5.7 Liberecký kraj – Krajská vědecká knihovna v Liberci

Mapa č. 7: Liberecký kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Krajská vědecká knihovna v Liberci (KV Kli)
Oddělení:	Oddělení regionálního knihovnictví (vzdělávací učebna)
Kontakt:	Jaroslava Starcová e-mail: starcova@kvkli.cz tel.: 482 412 124
Adresa:	Rumjancevova 1362/1 460 53 Liberec 1

Činnost

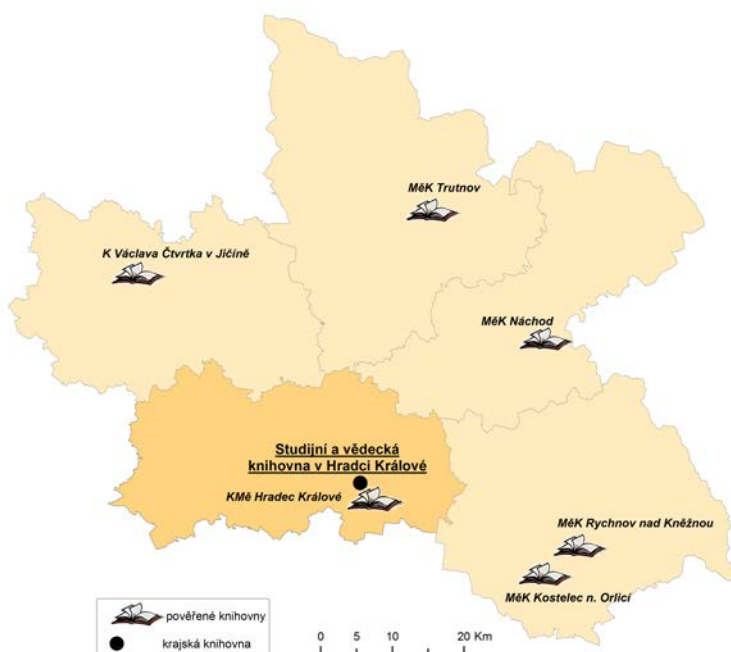
Krajská vědecká knihovna v Liberci, příspěvková organizace (dále jen KV Kli) je významným informačním, vzdělávacím a kulturním centrem Libereckého kraje. Podle knihovního zákona 257/2001 Sb. se řadí ke krajským knihovnám a jako taková plní regionální funkce a koordinuje jejich výkon prostřednictvím vybraných základních knihoven. K pověřeným knihovnám Libereckého kraje patří městské knihovny České Lípy, Jablonce nad Nisou a Semil [KV Kli, 2007]. Své služby poskytují 49 knihovnám v kraji.

Celoživotní vzdělávání knihovníků a vzdělávání v rámci výkonu RF je zajišťováno Oddělením regionálního knihovnictví, jehož hlavním koordinátorem a garantem je krajský metodik Jaroslava Starcová. Knihovna disponuje vzdělávací učebnou vybavenou 15 počítači včetně lektorského (poslední obnova hardwarového vybavení proběhla v roce 2007), tiskárnou, dataprojektorem, DVD přehrávačem a interaktivním panelem pro pracoviště lektora. V učebně se realizuje řada vzdělávacích aktivit pro knihovníky, odbornou a širokou veřejnost. Mezi kurzy pro veřejnost patří především základní uživatelské dovednosti práce s ICT a Internetem [KVKLI, 2007].

Nabídka vzdělávacích aktivit pro knihovníky je přehledně zpracována a vystavena na webu knihovny⁴³. Zájemci zde mimo jiné naleznou přihlašovací formulář a rozšířenou nabídku zajímavých odkazů na kurzy, tutoriály, semináře a konference pořádané prostřednictvím dalších knihoven a institucí. V minulém roce se podařilo v rámci Libereckého kraje zrealizovat celkem 9 akcí v celkovém rozsahu 44 vyučovacích hodin a vyškoleny bylo 276 osob. V rámci výkonu RF byly pořádány kurzy: Clavius pro pokročilé, Clavius pro začátečníky, Knihovny, knihovníci a Facebook, Komunikace s občany s vadami sluchu aj. Kurzy informační gramotnosti pro knihovníky Libereckého kraje probíhají nepřetržitě od roku 2002 a jsou hrazeny z prostředků programu VISK2 (MK ČR). V roce 2011 se konaly zajímavé nadstavbové kurzy jako např. Google nejen vyhledávač III. – další možnosti využití v práci knihovníka, Komunikace prostřednictvím Internetu (ICQ, QIP, Skype), Práce s digitální fotografií ve volně šiřitelném programu GIMP nebo kurz podporující sebereprezentaci knihoven v prostředí webu s názvem Tvorba webové stránky knihovny na základě šablony webu pro malé knihovny [KVKLI, 2012]

⁴³ Nabídka dostupná z: <<http://www.kvkli.cz/cz/region/vzdelavani-knihovniku-r5.html#1>>.

5.8 Královéhradecký kraj – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

Mapa č. 8: Královéhradecký kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (SVK HK)
Oddělení:	Oddělení služeb knihovnám (OSK)
Kontakt:	PhDr. Alena Součková e-mail: knihovny@svkhk.cz tel.: 494 946 224
Adresa:	Hradecká 1250/2 500 03 Hradec Králové

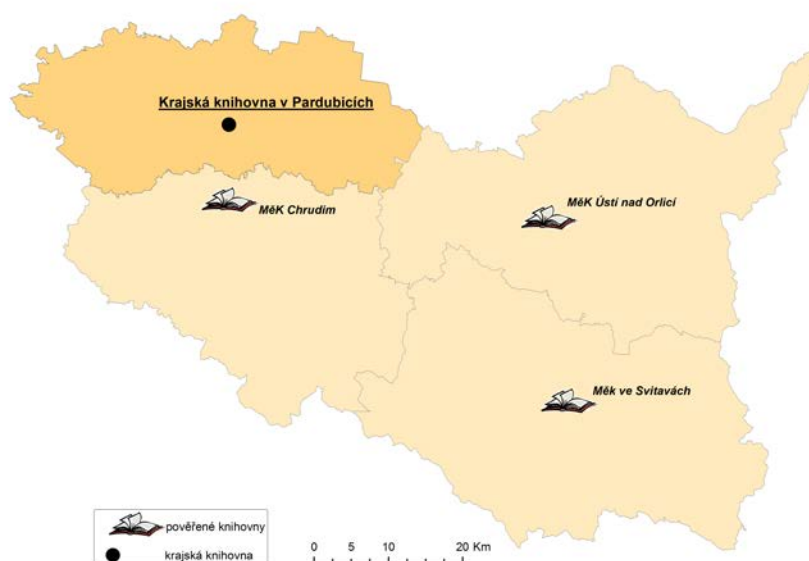
Činnost

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (dále jen SVK HK) je veřejnou univerzální knihovnou, která tvoří součást systému knihoven vykonávajících koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti ve smyslu platných právních předpisů upravujících provozování veřejných knihovnických a informačních služeb [SVK HK, 2010]. SVK HK spolu s dalšími 6 pověřenými knihovnami

zajišťuje výkon RF v Královéhradeckém kraji. Mezi pověřené knihovny patří Knihovna města Hradce Králové, Knihovna Václava Čtvrťka Jičín, Městská knihovna Kostelec nad Orlicí, Městská knihovna Náchod, o. p. s., Kultura Rychnov nad Kněžnou, s. r. o., Městská knihovna a Městská knihovna Trutnov.

Regionální centrum SVK HK je v provozu od počátku projektu Výukového centra pro další vzdělávání knihovníků v České republice. V jeho prostorách se uskutečnily první edukační aktivity již v roce 2000. V dnešní době slouží k realizaci kurzů a setkávání knihovníků pořádaných SVK HK. V loňském roce knihovna zorganizovala celkem 17 vzdělávacích akcí. Pro knihovníky byly v rámci regionálních funkcí uspořádány celkem 2 kurzy, a to Základní knihovnický kurz pro knihovníky obecních knihoven, který probíhal 4 dny v celkovém rozsahu 20 hodin, a celostátní odborný seminář Informační vzdělávání uživatelů ve veřejných knihovnách, který byl zorganizován na 2 dny a trval 11 hodin. SVK HK se zaměřuje na odbornou veřejnost, pro kterou v loňském roce uspořádala 12 exkurzí. Knihovna rovněž participovala na úspěšném projektu Zvýšení adaptability zaměstnanců kulturních zařízení UZS a poskytla své prostory pro vzdělávací kurzy v celkové době 18 výukových dnů [SVK HK, 2012].

5.9 Pardubický kraj – Krajská knihovna v Pardubicích

Mapa č. 9: Pardubický kraj. Zdroj: ESRI.

Kontakt

Název:	Krajská knihovna v Pardubicích (KKP)
Oddělení:	Oddělení regionálních a kulturních služeb
Kontakt:	Blanka Bastlová e-mail: b.bastlova@knihovna-pardubice.cz tel.: 466 531 252
Adresa:	Pernštýnské nám. 77 530 94 Pardubice

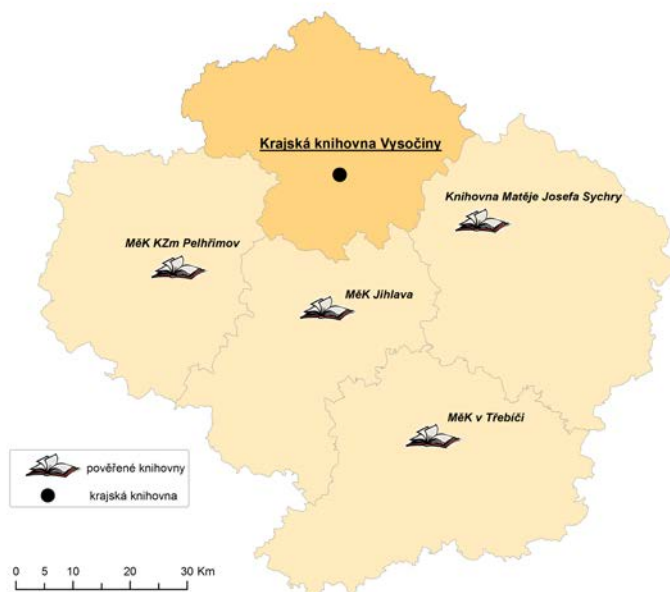
Činnost

Krajská knihovna v Pardubicích (dále jen KKP) je univerzální veřejná knihovna, jejímž zřizovatelem je Pardubický kraj. Zastává ústřední roli sítě veřejných knihoven v regionu a rovněž plní funkci městské knihovny. Spolu s pověřenými knihovnami MěK Chrudim, MěK Svitavy a MěK Ústí nad Orlicí zajišťuje a koordinuje RF pro 414 knihoven v kraji. Způsob výkonu RF upravuje interní předpis knihovny a je založen na objednávkovém systému služeb

mezi KKP a pověřenými knihovnami [KKP, 2012]. Konzultační, vzdělávací a poradenské centrum KKP pro knihovny kraje provozuje svoji činnost v rámci Oddělení regionálních a kulturních služeb. Na webu knihovny naleznou zájemci informace o plánovaných aktivitách, materiály z přednášek a seminářů a pro pracovníky neprofesionálních knihoven je k dispozici elektronická uživatelská příručka Knihovnické minimum. K prioritám knihovny patří zavádění regionálního knihovnického systému REKS firmy Lanius s cílem rozšířit automatizaci knihovních procesů zejména do malých knihoven a vytvořit souborný regionální katalog, který by vedl ke zmodernizování knihovnických a informačních služeb v kraji. S tímto projektem, který je financován z grantu MK ČR, souvisí nezbytná spolupráce metodických pracovníků pověřených knihoven v proškolení knihovníků v dovednostech s nově zaváděným systémem.

Mezi další zajímavé aktivity pořádané KKP v loňském roce patřil cyklus přednášek na téma regionální historie, kterou pro knihovníky odpřednášel PhDr. František Šebek, historik, pedagog UPA a bývalý ředitel Východočeského muzea v Pardubicích. V druhé polovině roku byl organizován cyklus seminářů k rozvoji elektronických služeb knihoven, kterého se zúčastnili dokonce někteří kolegové z dalších krajů. KKP hostila vybrané lekce společného projektu UZS, např. kurz Práce s dětmi v knihovnách. Celkem proběhlo v Pardubickém kraji 40 akcí se 480 účastníky v celkovém rozsahu 68 hodin [Bastlová, 2011].

5.10 Kraj Vysočina – Krajská knihovna Vysočiny Havlíčkův Brod

Mapa č. 10: Kraj Vysočina. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Krajská knihovna Vysočiny (KKV)
Oddělení:	Útvar veřejných knihoven (Vzdělávací centrum)
Kontakt:	Irena Císařová e-mail: cisarova@kkvysociny.cz tel.: 569 333 291
Adresa:	Havlíčkovo náměstí 87 580 01 Havlíčkův Brod

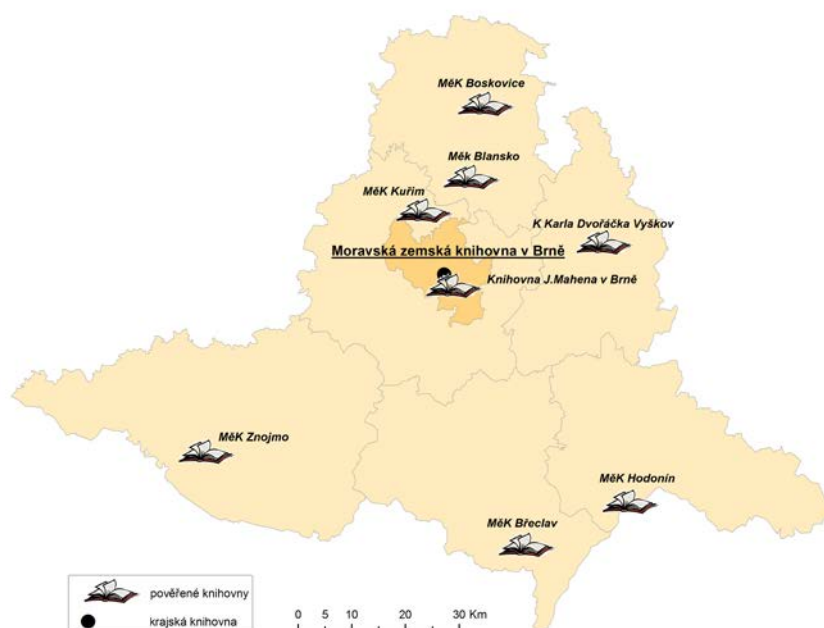
Činnost

Krajská knihovna Vysočiny se sídlem v Havlíčkově Brodě (dále jen KKV) je ústřední knihovnou kraje Vysočina a jako taková plní úlohu regionálního centra knihovnických, bibliografických a informačních služeb pro síť veřejných knihoven v regionu. Na základě smluvního ustanovení plní ve spolupráci s pověřenými knihovnami měst Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou výkon RF. Významnými milníky v historii KKV se zaměřením na vzdělávací funkci knihovny bylo vybudování výukového centra v průběhu roku 2001, resp.

počítačové učebny určené primárně k celoživotnímu vzdělávání knihovníků kraje. Učebna disponuje osmi počítači s internetovým připojením a jedním lektorským počítačem, datovým a zpětným projektorem, flipchartem a dalším vybavením. Významným počinem podporujícím vzdělávání určené široké veřejnosti kraje bylo odstartování ojedinělého projektu pod názvem Univerzita volného času v roce 2003. Ačkoliv prvotním posláním učebny bylo naplňovat cíle projektu VISK2 prostřednictvím školení ICT dovedností, využili knihovníci volných kapacit zejména v odpoledních hodinách k realizaci aktivit v rámci tohoto projektu.

V loňském roce uskutečnila krajská knihovna 26 vzdělávacích akcí určených knihovníkům Vysočiny, na kterých bylo proškoleno 520 účastníků. Celkový počet akcí byl v minulém roce záměrně zredukován s ohledem na souběžně pořádaný celostátní vzdělávací projekt UZS [Najmanová, 2012]. Aktuální nabídka kurzů na 2. pololetí 2012 je vystavena na webu knihovny. K zajímavým kurzům z aktuální knihovnické problematiky patří např. kurz E-čtečky a práce s nimi, formáty elektronických knih, legislativa, Google – Google Dokumenty či přednáška na téma Média v krizových situacích a jejich úloha ve společnosti.

5.11 Jihomoravský kraj – Moravská zemská knihovna v Brně

Mapa č. 11: Jihomoravský kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Moravská zemská knihovna (MZK)
Oddělení:	Oddělení knihovnictví (počítačová učebna)
Kontakt:	Mgr. Jana Nejezchlebová e-mail: jana.nejezchlebova@mzk.cz tel.: 541 646 125
Adresa:	Kounicova 65a 601 87 Brno

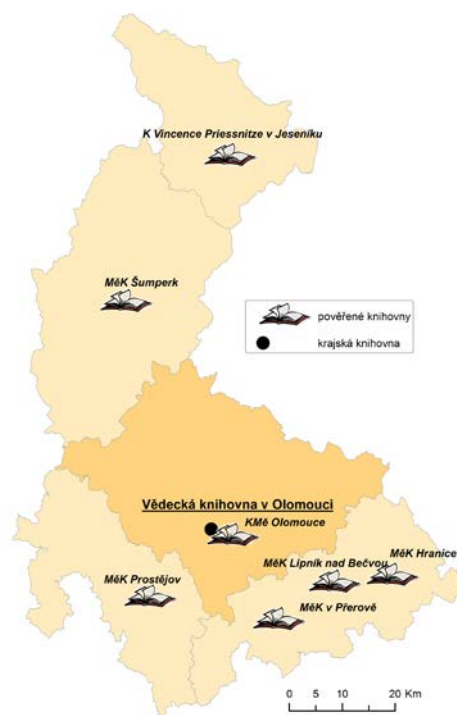
Činnost

Moravská zemská knihovna (dále jen MZK) je odborná veřejná knihovna, která se velikostí fondu čítajícím 4 mil. dokumentů řadí na druhé místo v ČR. Plní rovněž funkci krajské knihovny pro Jihomoravský kraj a je členem řady profesních sdružení a organizací.

V jihomoravském regionu plní MZK RF spolu s dalšími osmi pověřenými knihovnami (městské knihovny Blanska, Boskovic, Břeclavi, Hodonína, Kuřimi, Znojma, Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově a Knihovna Jiřího Mahena v Brně) a poskytují tak regionální služby 687 smluvním knihovnám. Vzdělávání knihovníků zajišťuje Oddělení knihovnictví, jehož součástí je organizační úsek RF knihoven [MZK, 2011]. V loňském roce byla ve spolupráci s pověřenými knihovnami přijata střednědobá Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji na léta 2011–2014. K jejím hlavním cílům v oblasti vzdělávání patří rozšířit úlohu knihovníka v elektronickém prostředí i na oblast vzdělávání občanů a využívání e-learningových forem vzdělávání [MZK, 2010]. Podle Výroční zprávy o hodnocení výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2011 se vzdělávacích aktivit účastnilo 343 knihoven, což je téměř polovina knihoven kraje. Akce byly zaměřeny na podporu čtenářství a nové formy práce se čtenáři. K úspěšným kurzům patřilo školení Clavius⁴⁴, Elektronické informační zdroje pro knihovníky nebo Vyhledávání v bezplatných bibliografických databázích časopiseckých článků. Významnou akcí podporující jednu z progresivních forem vzdělávání – e-learning, byl již 10. ročník konference Informační gramotnost a celoživotní učení s podnázvem Nové technologie – nové příležitosti – nové výzvy [Kratochvílová, 2012]. Právě MZK provozuje e-learningový Knihovnický kurz za finanční podpory VISK2 (MK ČR). Oddělení knihovnám pořádá rovněž rekvalifikační kurzy pro obor 243 2 odborný pracovník knihovny a 243 3 odborný pracovník v informacích (viz Klasifikace zaměstnání, vyd. Statistický úřad 1993, sv. 2), který má oficiální platnost v celé České republice [MZK, 2011].

⁴⁴ K prioritám koncepce patří podpora automatizace knihovnických procesů a zavádění webových stránek zejména v neprofesionálních knihovnách.

5.12 Olomoucký kraj – Vědecká knihovna Olomouc

Mapa č. 12: Olomoucký kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

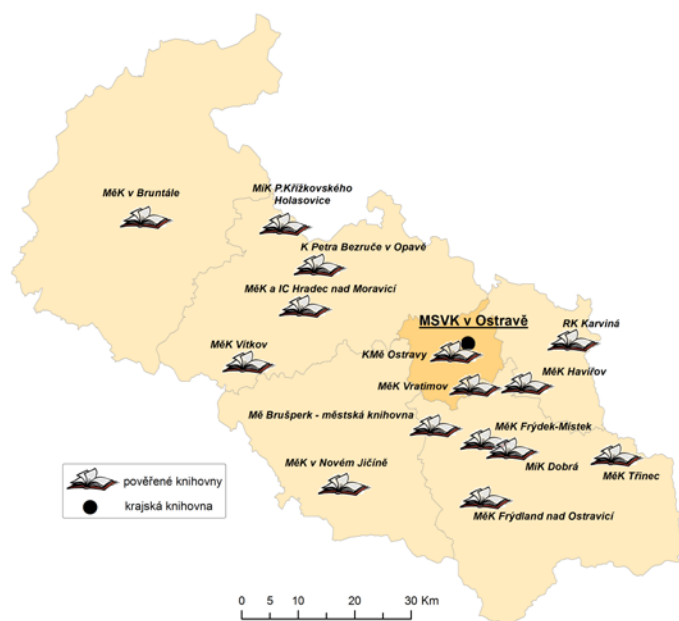
Název:	Vědecká knihovna v Olomouci (VKOL)
Oddělení:	Regionální služby knihovnám (školící učebna)
Kontakt:	Mgr. Olga Chmelíčková e-mail: olga.chmelickova@vkol.cz tel.: 585 222 375
Adresa:	Ostružnická 362/3 779 11 Olomouc

Činnost

Vědecká knihovna v Olomouci (dále jen VKOL) je ústřední knihovnou Olomouckého kraje a spolu s dalšími osmi pověřenými knihovnami zajišťuje výkon RF. Jedná se o městské knihovny Prostějova, Přerova, Šumperku, Olomouce, Lipníku nad Bečvou, Hranice a knihovnu Vincence Priessnitze v Jeseníku. Celoživotní vzdělávání, školení a kurzy jsou zajišťovány prostřednictvím oddělení Regionálních služeb a školicího střediska, jejichž garantem a koordinátorem je krajský metodik pro knihovny Olomouckého kraje Mgr. Olga Chmelíčková. Školící centrum zahájilo svou činnost 14. 9. 2001 a učebna byla vybavena počítači z prostředků grantu VISK2 (MK ČR). Základní vybavení tvoří 12 počítačových terminálů pro účastníky kurzů, 1 počítačová stanice pro lektora (poslední obnova výpočetní techniky proběhla na počátku letošního roku) a závěsný dataprojektor se zvukovým výstupem se stropní instalací. Dále je k dispozici zpětný projektor pro promítání fólií a flipchart. Cílovou skupinu uživatelů centra tvoří knihovníci, případně úředníci a ostatní občané České republiky, primárně Olomouckého kraje [VKOL, 2008–2012].

VKOL získala dne 12. 8. 2010 akreditaci u MŠMT ČR a od října pořádá rekvalifikační kurz v standardním rozsahu 160 hodin zakončený obecně platným certifikátem na území ČR. V minulém roce proběhlo v knihovně 17 vzdělávacích akcí, kterých se zúčastnilo 252 knihovníků. K projektům pořádaným v uplynulém roce patřilo vzdělávání pracovníků knihoven v IT dovednostech, dvoudenní školení Katalogizační pravidla AACR2 ve formátu MARC 21, Licencované elektronické informační zdroje ve VKOL, Volně přístupné elektronické informační zdroje, Katalogizace elektronických zdrojů aj. Knihovna pořádala řadu přednášek a seminářů na různorodá témata jako např. Osoby se specifickými potřebami v knihovnách, Současná skandinávská literatura nebo odborný seminář Zájmové vzdělávání dospělých [VKOL, 2012].

5.13 Moravskoslezský kraj – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

Mapa č. 13: Moravskoslezský kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název: **Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě (MSVK)**

Oddělení: Oddělení služeb knihovnám (počítačová učebna)

Kontakt: Mgr. Radka Krejčí
e-mail: krejci@svkos.cz
tel.: 596 118 812

Adresa: Prokešovo nám. 9
728 00 Ostrava

Činnost

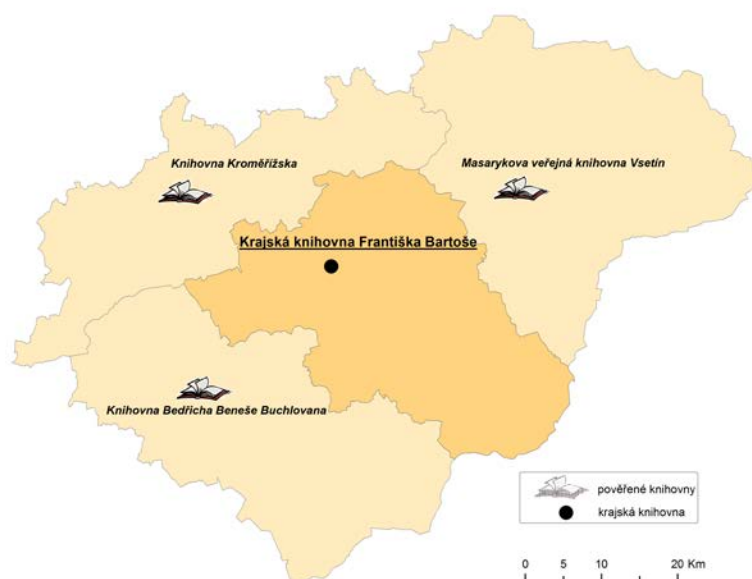
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace (dále jen MSVK), uchovává a zpřístupňuje ve svém fondu přes milion knihovních jednotek. Knihovna plní funkci krajské knihovny, koordinuje knihovnické činnosti a představuje konzultační, poradenské a vzdělávací centrum knihoven v Moravskoslezském kraji. Výkon RF zajišťuje

spolu s 15 pověřenými knihovnami, mezi které patří městské knihovny obcí Bruntál, Brušperk, Dobrá, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Holasovice, Hradec nad Moravicí, Karviná-Mizerov, Nový Jičín, Třinec, Vítkov, Vratimov, Knihovna Petra Bezruče v Opavě a Knihovna města Ostravy. Služby poskytují 88 profesionálním a 180 neprofesionálním knihovnám. Vzdělávací akce jsou realizovány prostřednictvím Oddělení služeb knihovnám, jejichž součástí tvoří výukové centrum s počítačovou učebnou, které bylo zřízeno a vybaveno v roce 2000 z projektu VISK2 (MK ČR). Každoročně v centru probíhá řada vzdělávacích aktivit s různorodým zaměřením. K předním aktivitám patří kurzy počítačové gramotnosti a e-learningový kurz Knihovnického minima, který se úspěšně koná již druhým rokem. Zájemci o tento kurz se do něj mohou přihlásit prostřednictvím webového portálu Knihovna.cz, který je vytvářen knihovnickou komunitou. Představuje zajímavou platformu pro zpřístupňování e-learningových kurzů z oboru informační věda a knihovnictví odborné i laické veřejnosti.

MSVK realizuje od roku 1996 rekvalifikační Knihovnické kurzy pro zájemce o knihovnickou profesi a knihovníky bez oborového vzdělání. Knihovna se rovněž aktivně zapojila do projektu UZS pod názvem Zvýšení adaptability zaměstnanců organizací působících v sekci kultura a to Inovačním knihovnickým kurzem pro pracovníky v kulturních organizacích [MSVK, 2012].

Oddělení služeb knihovnám poskytuje služby nejen veřejným knihovnám, ale rovněž pořádá vzdělávací akce pro pracovníky školních knihoven. Kurz je rovněž jako rekvalifikační kurz akreditován MŠMT ČR a pod č. j. 28295/2011-25-666 evidován jako *Knihovnický kurz se specializací na práci informačních a studijních center ZŠ a SŠ*. Tematicky postihuje oblasti bezpečný Internet pro děti, lektorské dovednosti, možnosti využití Internetu v odděleních pro děti aj. Informace o vzdělávacích akcích jsou rozesílány adresně elektronickou poštou nebo jsou k nahlédnutí v kalendáři akcí přímo na stránkách MSVK, jehož součástí je i interaktivní přihlašovací formulář.

5.14 Zlínský kraj – Krajská knihovna Františka Bartoše

Mapa č. 14: Zlínský kraj. Zdroj: ESRI.

Kontaktní údaje

Název:	Krajská knihovna Františka Bartoše (KKFB)
Oddělení:	Útvar regionálních služeb knihovnám Zlínského kraje (Vzdělávací centrum)
Kontakt:	Simona Vráblíková e-mail: vrablikova@kfbz.cz tel.: 577 438 164
Adresa:	tř. Tomáše Bati 204 761 60 Zlín

Činnost:

Krajská knihovna Františka Bartoše, příspěvková organizace (dále jen KKFB), se sídlem ve Zlíně je největší veřejnou knihovnou ve Zlínském kraji a regionálním centrem služeb pro veřejné knihovny. KKFB pověřila na základě smluvního vztahu výkonem RF v kraji Knihovnu Kroměřížska, Knihovnu Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti a Masarykovu veřejnou knihovnu Vsetín [KKFB, 2007].

Vzdělávání knihovníků organizačně zajišťuje a koordinuje Útvar regionálních služeb knihovnám Zlínského kraje s využitím prostor Vzdělávacího centra KKFB. Počítačová učebna vznikla v roce 2001 a její vybavení bylo financováno z grantových prostředků projektu VISK2 (MK ČR). V srpnu roku 2007 bylo počítačové vybavení centra obnoveno rovněž z finanční dotace programu. Učebna disponuje 12 pracovními místy a jednou lektorskou stanicí; všechny tyto pozice jsou vybaveny multimediálními počítači. Uživatelé mají dále možnost využívat laserovou tiskárnu, dataprojektor, projekční plátno, tabuli a flipchart. K základní náplni vzdělávacích aktivit centra patří kurzy počítačové gramotnosti pro knihovníky v rozsahu ECDL. V počítačové učebně probíhají i další akce jako např. Kurz knihovnického minima určený zejména knihovníkům menších obcí, pravidelně pořádané kurzy pro veřejnost (Internet na první pokus, Elektronická pošta pro začátečníky aj.) či informatické lekce pro studenty prvních ročníků středních škol [KKFB, 2007]. V minulém roce uspořádala KKFB celkem 16 akcí včetně 3 seminářů v délce 117 hod s celkovým počtem 380 účastníků [KKFB, 2012].

6 Průzkum vzdělávacích aktivit regionálních knihovnických center

Následující praktická část vychází z teoretického poznání, ke kterému jsem dospěla v průběhu tvorby této práce. Dotazníkové šetření, které je předmětem následující kapitoly, se zaměřuje na komunitu vedoucích pracovníků vzdělávacích úseků krajských knihoven. Pociťuji absenci či nedostatečnost výzkumných analýz zabývajících se touto cílovou skupinou a skupinou knihovníků obecně. Většina dotazníkových šetření se věnuje spíše uživatelům knihoven a jejich spokojenost. Knihovníci, jejichž kompetence a vzdělání tvoří základ kvality poskytovaných služeb, jsou často opomíjeným vzorkem na úkor jiných oblastí zkoumání.

6.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem je analýza činnosti knihovnických vzdělávacích center a průzkum dílčích faktorů, které mohou mít vliv na profilování obsahu a koncepční tvorbu systému návazného vzdělávání knihovníků.

6.2 Výzkumný cíl

Na základě obecného definování výzkumného problému jsem formulovala následující dílčí cíle:

- zjistit, jakým způsobem jsou financovány edukační aktivity v krajských knihovnách resp. v krajských vzdělávacích centrech,
- zjistit, v jakém nejdelším časovém horizontu jsou plánovány vzdělávací aktivity krajských knihoven,
- zjistit, jaké motivační nástroje využívají zřizovatelé a vedoucí pracovníci krajských knihoven v oblasti zvyšování kvalifikace svých zaměstnanců,
- prověřit výstupní systém návazného vzdělávání knihovníků v krajských a pověřených knihovnách, tedy jakou formu osvědčení získá absolvent vzdělávacího kurzu,
- zjistit, jakým způsobem a na základě jakých podnětů koncipují krajské knihovny vzdělávací aktivity,

- zjistit, jakým způsobem jsou rozvrženy vzdělávací aktivity s ohledem na obsahové zaměření jednotlivých kompetencí,
- zjistit, kde se realizují aktivity pořádané vzdělávacími úseky krajských knihoven,
- zmapovat využití formy e-learningu jako alternativy distančního vzdělávání v knihovnách,
- zmapovat, kdo lektoruje vzdělávací aktivity v krajských knihovnách,
- zjistit, komu je určeno návazné vzdělávání v regionálních centrech krajských knihoven,
- zmapovat vzdělávací aktivity pořádané knihovnami v krajských centrech i v celém kraji za posledních pět let,
- zjistit, co považují vedoucí zaměstnanci vzdělávacích center za stěžejní problémy v současném systému návazného vzdělávání.

6.3 Formulace hypotéz

Pracovní hypotézy vycházejí z teoretických poznatků popsaných v předcházejících kapitolách práce. Cenným zdrojem informací, které mi pomohly proniknout hlouběji do problematiky a přispěly k formulaci hypotéz, se staly osobní kontakty formou interview s vybranými představiteli knihoven, kteří se zabývají vzděláváním knihovníků. Tyto rozhovory rovněž přispěly k lepšímu pochopení postojů a motivací respondentů.

Hypotéza 1.

Většina krajských knihoven a knihovny plnící funkci krajské knihovny nezískávají finanční dotace na vzdělávání z jiných prostředků nežli ze státního rozpočtu. Domnívám se, že knihovny dostatečným způsobem nevyužívají potenciál financování z jiných zdrojů, než je příjem ze státního rozpočtu.

Hypotéza 2.

Většina finančních prostředků na vzdělávání je získávána v nejdelším časovém horizontu jednoho roku, což neumožňuje dlouhodobé plánování koncepce vzdělávání v regionálních centrech. Lze rovněž předpokládat, že v závislosti na přidělování financí takovými

způsobem jsou vzdělávací aktivity plánovány bez možnosti cyklického opakování a udržení stabilní kontinuity.

Hypotéza 3.

Nejméně 10 % zřizovatelů knihoven nebo vedoucích pracovníků motivuje své zaměstnance (knihovníky) k pravidelnému zvyšování jejich profesní kvalifikace. V teoretické části práce bylo pojednáno o nedostatku efektivních motivačních nástrojů, které by zvyšovaly zájem knihovníků o návazné vzdělávání. Lze předpokládat absenci koncepčního legislativně podloženého systému odměňování – zaměstnanci knihoven jsou tedy motivováni pouze s lokální působností v závislosti na konkrétních knihovnách.

Hypotéza 4.

V teoretické části o úloze Národní knihovny v celoživotním vzdělávání knihovníků byly popsány projekty rozvoje lidských zdrojů, které vyžadují spolupráci krajských knihoven. Jedním z projektů je zavedení systému akreditovaného celoživotního vzdělávání, který tvoří nezbytný předpoklad zapojení knihoven do projektů NSP a NSK. Na základě uvedených informací se lze domnívat, že ***90 % všech vzdělávacích kurzů není akreditováno a absolvent nezíská obecně platný certifikát o jejich absolvování.*** Lze ovšem předpokládat, že ***většina knihoven vydává absolventům interní osvědčení o absolvování kurzu.***

Hypotéza 5.

Vzhledem k tomu, že v knihovnách v roce 2010 došlo k razantnímu snížení pracovních úvazků[NK ČR, 2011], lze očekávat, že ***jako nejčastější příčinu neúčasti na vzdělávacích akcích budou knihovníci uvádět personální poddimenzovanost svého pracoviště.***

Hypotéza 6.

Vzhledem k faktu, že projekt CERTIDoc popsáný v předchozí části a jeho tištěný výstup Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb není příliš aplikovatelný do prostředí veřejných knihoven, lze se domnívat, že ***většina krajských knihoven koncipuje obsahovou stránku vzdělávacích kurzů na základě požadavků obsluhovaných knihoven*** a nevyužívá klasifikaci kompetencí uvedenou v průvodci.

Hypotéza 7.

Řada knihoven se z různých příčin potýká s problematikou uvolňování svých zaměstnanců na vzdělávací aktivity. Jako částečné řešení se jeví podpora forem distančního vzdělávání např. prostřednictvím e-learningu. Vzhledem k tomu, že většina knihoven doposud plně nevyužívá potenciál, který představuje služba Internet, lze předpokládat, že ***vzdělávací centra v 90 % nevyužívají e-learning jako prostředek vzdělávání.***

Hypotéza 8.

V teoretické části bylo pojednáno o kvalitativních a kvantitativních rozdílech ve vzdělávání knihovníků mezi jednotlivými kraji, které lze eliminovat zaměřením vzdělávacích aktivit na určité cílové skupiny. Z tohoto pohledu můžeme předpokládat, že ***alespoň 30 % vzdělávacích kurzů se svým obsahem specializuje na neprofesionální knihovny***, u kterých jsou rozdíly nejvíce markantní.

Hypotéza 9.

V předchozí části práce byl systém návazného vzdělávání knihovníků popsán jako síť krajských a pověřených knihoven distribuovaného typu, která zajišťuje vzdělání všem zaměstnancům knihoven bez ohledu na jejich druh a velikost. Na základě této skutečnosti se lze domnívat, že ***méně nežli polovina kurzů je realizována přímo v učebnách krajských vzdělávacích center.*** Hypotéza vychází také z reálné spolupráce knihoven s dalšími profesními oborovými organizacemi a KI NK.

Hypotéza 10.

Vzhledem k faktu, že lektorování a příprava kurzů není z principu součástí pracovní náplně knihovníků, lze předpokládat, že ***se na vzdělávacích aktivitách***, ve smyslu přímého lektorování, ***podílejí zaměstnanci knihoven pouze z 20 %.***

Hypotéza 11.

Na základě rozhovorů s vedoucími pracovníky krajských knihoven bylo zjištěno, že určitá část vzdělávacích aktivit je stále financována z projektu VISK2 (MK ČR), protože se lze domnívat, že ***nejméně 75 % kurzů je zaměřeno na vzdělávání v oblasti práce s ICT.***

6.4 Výzkumný soubor

Pro účely výzkumu byl použit záměrně vybraný soubor osob, které se nejvíce metodicky a organizačně podílejí na koordinaci a realizaci vzdělávacích aktivit v jednotlivých krajích. Jednalo se o vedoucí pracovníky organizačních jednotek knihoven s krajskou působností, které svým zaměřením a charakterem představují přirozená centra celoživotního vzdělávání pro odbornou i širokou veřejnost. Výzkum je zaměřen na problematiku knihovnického návazného vzdělávání. Rozsah výběrového vzorku byl malý a kopíroval systém územního rozdělení ČR do 14 krajů. Přesně identický je počet vzdělávacích center působících v krajských knihovnách, na které se výzkum zaměřuje. Jako primární zdroj kontaktů na respondenty posloužil seznam Regionálních vzdělávacích center publikovaný na webu organizace SKIP pod Sekcí vzdělávání. Jako nezbytné se ovšem ukázalo použít webové stránky konkrétních knihoven, jelikož seznam neprošel aktualizací a kontaktní údaje jsou zastaralé. Celkový počet oslovených respondentů byl tedy 14 zaměstnanců knihoven odpovědných za celoživotní vzdělávání knihovníků v kraji.

6.5 Metodika výzkumu, sběr dat

Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu kvantitativního sběru dat. Přestože je tato metoda aplikována převážně u průzkumů zaměřených na větší vzorek respondentů, shledala jsem ji vhodnou variantou z hlediska její časové efektivity a nízkých nákladů. Jako formu sběru dat jsem použila standardizovaný dotazník v elektronické podobě, k jehož vytvoření jsem využila webovou aplikaci Formees.com. Z důvodu malého počtu respondentů a obav o nízkou návratnost dotazníků jsem knihovníky kontaktovala jednotlivě prostřednictvím e-mailu s cílem navodit pocit osobního přístupu. V úvodním e-mailu, který byl rozeslán 28. 6. 2012, jsem objasnila cíle výzkumu, požádala o účast a odkázala na webové sídlo dotazníku. Časově jsem průzkum prozatím nelimitovala. Následujících 14 dní přineslo 35% návratnost. Po tomto období jsem se rozhodla kontaktovat telefonicky zbytek respondentů, ověřit si, zda dotazník obdrželi a informovat je o termínu ukončení sběru dat, který jsem stanovila na 20. 7. 2012. Respondenti měli na vyplnění otázek celkem tři týdny. K poslednímu dni stoupla návratnost na konečných 79 %.

Dotazník byl strukturován do 16 otázek, při jejichž formulaci jsem se snažila o věcnost a srozumitelnost. Použila jsem otázky uzavřené s alternativními předdefinovanými odpověďmi a polouzavřené umožňující alternativní odpověď popř. komentář. Poslední otázka

byla koncipována zcela otevřeně s cílem poskytnout respondentovi prostor pro volné vyjádření k dané problematice.

Návratnost formulářů byla vysoká, celkem 79 %, a celý získaný vzorek byl relevantní pro další zpracování. Získané odpovědi jsem vyexportovala z primárního programu jako kvantitativní soubor dat ve formátu xls. Po průzkumu jsem provedla statistickou analýzu a interpretaci primárních dat. Zjišťovala jsem výskyt zkoumaných jevů a zpracovávala podklady pro formulaci závěrů o souvislostech jednotlivých stránek zkoumané problematiky a k ověření platnosti hypotéz. Třídění dat jsem prováděla ručně i s využitím ICT s podporou statistického softwaru Excel. Pro interpretaci svých zjištění jsem použila deskriptivní metodu sledovaných jevů a také doprovodnou infografiku.

6.6 Interpretace výsledků

Následující vyhodnocení průzkumu koresponduje s jednotlivými otázkami v dotazníku. V úvodní části jsem se zaměřila na skupinu respondentů a faktografický popis. Následuje interpretace dílčích problémů zkoumané oblasti, pro kterou je použito slovní zhodnocení, tabulky a grafy. Otázka č. 1 a 2 byly zacíleny na identifikaci respondentů a systém zajištění vzdělávání v rámci RF v kraji. Získaná data nebyla předmětem dalšího zkoumání a posloužila jako podklad pro zpracování předchozí kapitoly popisující jednotlivá centra, jejich územní působnost a vzdělávací aktivity.

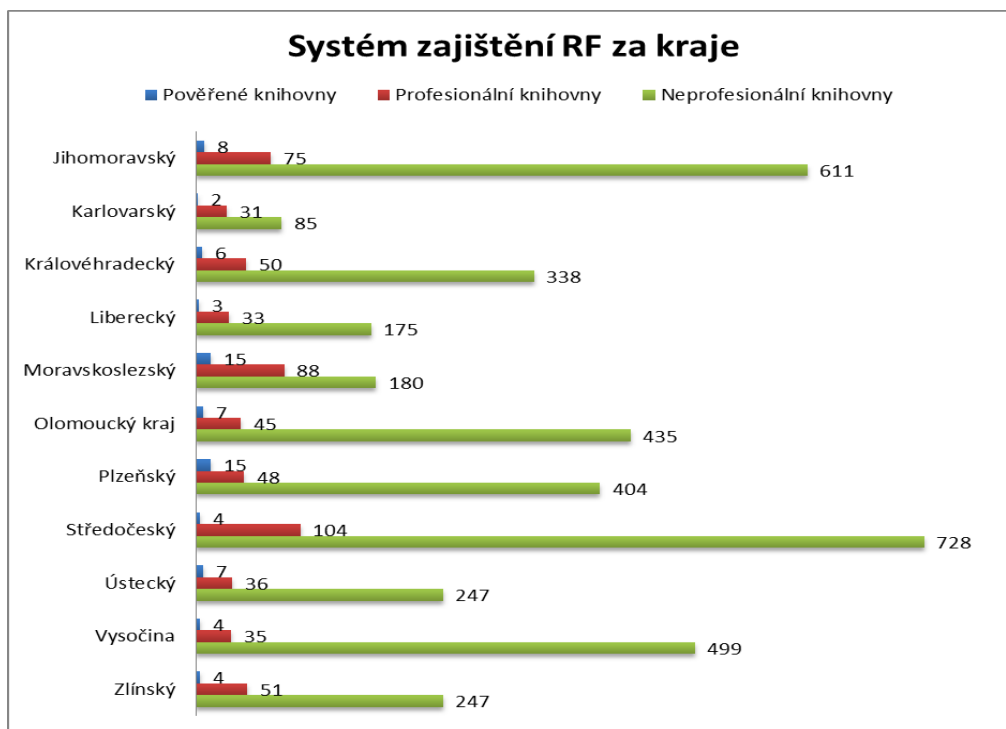
Otázka č. 1

Identifikační údaje respondenta.

Úvodní sociodemografická otázka zjišťovala o respondentovi následující údaje: název knihovny, adresa včetně PSČ, kraj, jméno a příjmení odpovědné osoby.

Otázka č. 2

Systém zajištění vzdělávání v rámci RF v kraji.

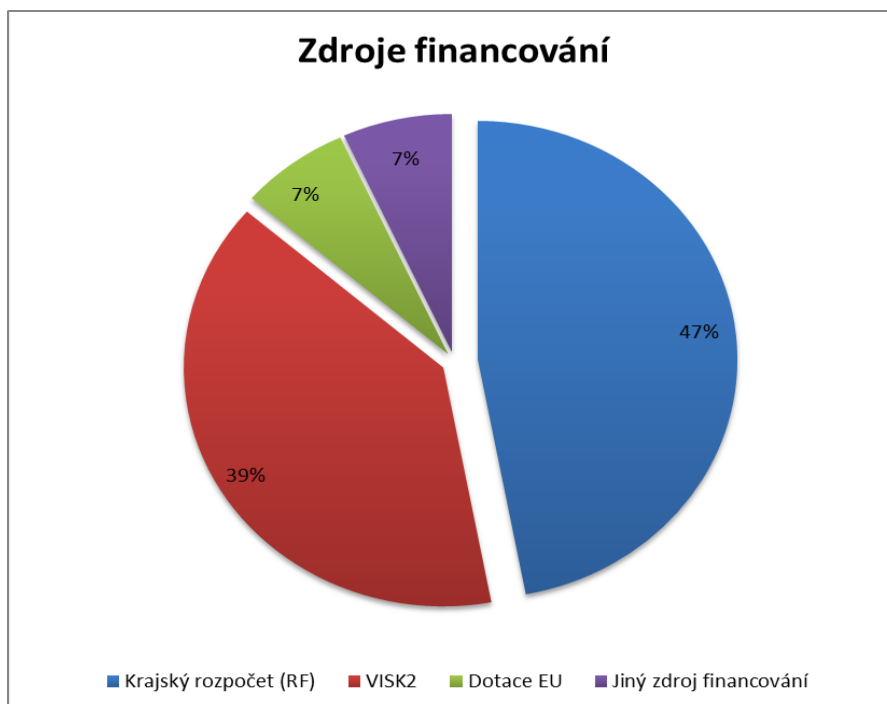
Graf č. 1: Systém zajištění vzdělávání v rámci výkonu RF za kraje. Zdroj: Dotazník.

Cílem otázky bylo zjistit, jakým způsobem je strukturován systém zajištění RF v jednotlivých krajích. Respondenti měli uvést počet pověřených a obsluhovaných knihoven za svůj kraj. U obsluhovaných knihoven měli dále specifikovat počty profesionálních a neprofesionálních knihoven. Krajské knihovna není zahrnuta ve skupině pověřených knihoven.

Z výsledků vyplývá, že v průměru připadá na kraj 7 pověřených knihoven, které spolu s krajskou knihovnou zajišťují služby pro 54 profesionálních a 359 neprofesionálních knihoven. Tento průměr však není odrazem skutečné reality, jelikož systém zajištění RF je determinován řadou faktorů včetně geografické diverzity krajů či aplikace rozdílné politiky jednotlivých knihoven.

Otázka č. 3

Z jakých zdrojů financujete vzdělávací aktivity knihovníků za posledních 5 let?

Graf č. 2: Zdroje financování vzdělávacích aktivit za posledních 5 let. Zdroj: Dotazník.

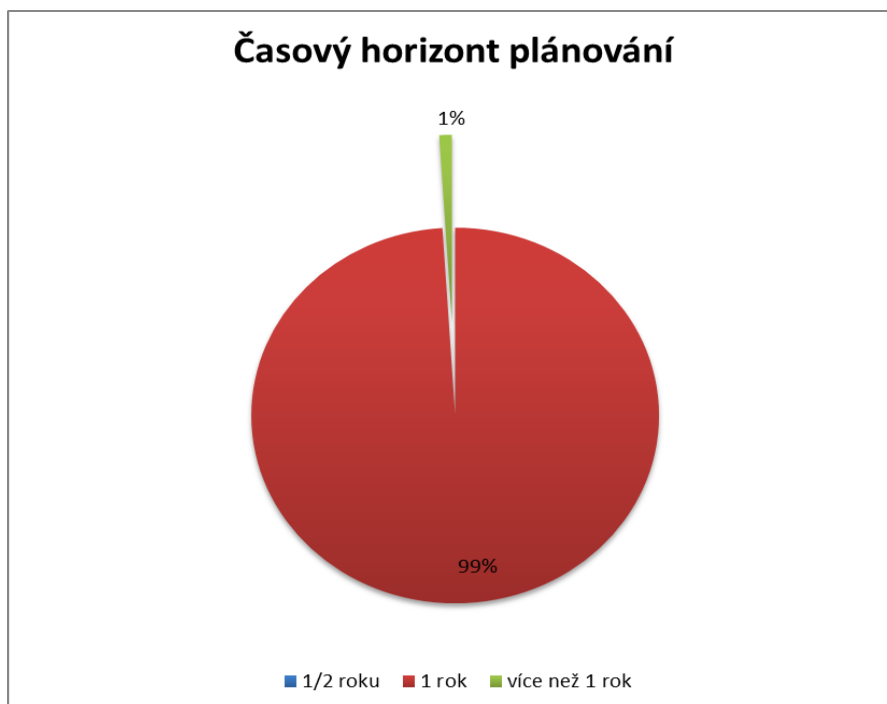
Cílem otázky bylo zjistit, jakým způsobem financují krajské knihovny vzdělávací akce v časovém horizontu posledních pěti let. Jednalo se o polytomickou otázku a respondenti mohli ve svých odpovědích uvést více variant včetně vlastních návrhů ukrytých pod možností „Jiný zdroj financování“. V případě výběru více variant byli požádáni o uvedení procentuálního poměru. Získaná data byla použita pro ověření platnosti hypotézy č. 1.

Ze vzorku odpovědí vyplývá, že největší podíl financování je získáván z krajského rozpočtu určeného na výkon RF, a to v průměrné výši 47 %. Na druhé pozici se 39 % je grantový projekt VISK 2 (MK ČR), ze kterého jsou hrazeny kurzy zaměřené na počítačovou a informační gramotnost. Pod „Jiným zdrojem financování“ uvedli respondenti vlastní zdroje, příspěvky a dary (např. Nadace OKD, SKIP, KÚ). Pozici evropských dotací posílil projekt UZS⁴⁵.

⁴⁵ Nadace OKD přístupná z: <<http://www.nadaceokd.cz>>.

Otázka č. 4

V jakém nejdelším časovém horizontu plánujete vzdělávací aktivity a proč tomu tak je?

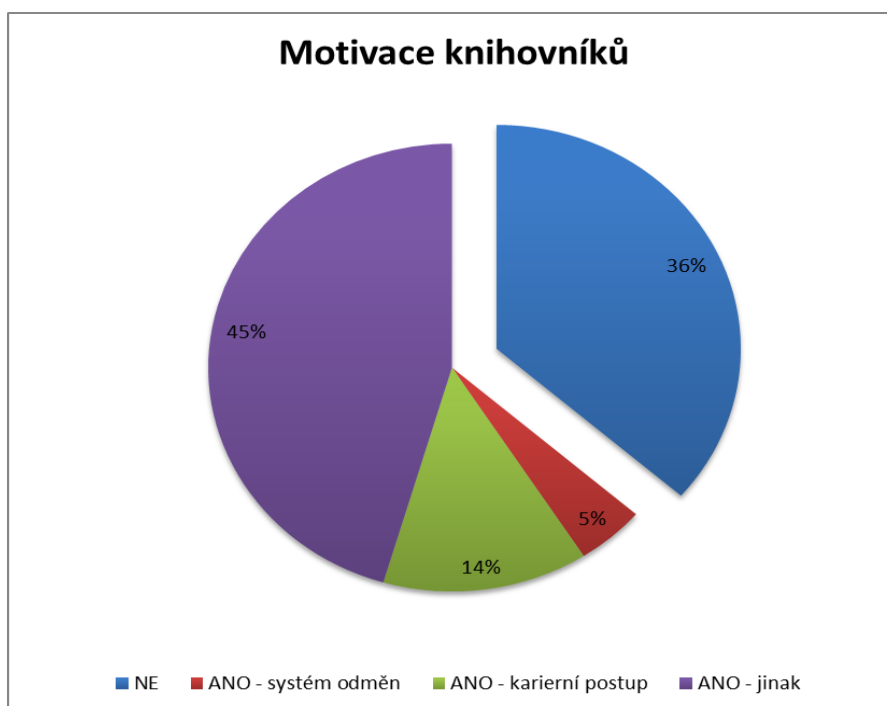
Graf č. 3: Časový horizont plánování vzdělávacích aktivit. Zdroj: Dotazník.

Tato polouzavřená výběrová otázka byla zaměřena na koncipování vzdělávacích aktivit z hlediska času. Respondenti byli vyzváni rovněž k tomu, aby zdůvodnili, co je motivuje k plánování vzdělávání právě v daném časovém horizontu. Výsledky měly dokázat popř. vyvrátit tvrzení v hypotéze č. 2.

Drtivá většina dotázaných (99 %) odpověděla, že jsou v obecné rovině schopni plánovat kurzy s maximálním předstihem 1 rok. Jako příčinu uvedli cyklickou politiku financování, která je nastavena s jednoletým opakováním a je zásadní při koncipování edukačních aktivit. K dalším objektivním příčinám jednoletého plánování patří schopnost vzdělávacích center pružně reagovat na vývojové trendy oboru a poptávku knihovníků. Pouze Krajská vědecká knihovna v Liberci plánuje část svých aktivit s delším výhledem nežli jeden rok, a to konkrétně u cyklu literárního vzdělávání.

Otázka č. 5

Jsou knihovníci ve vašem kraji motivováni ke zvyšování své kvalifikace?

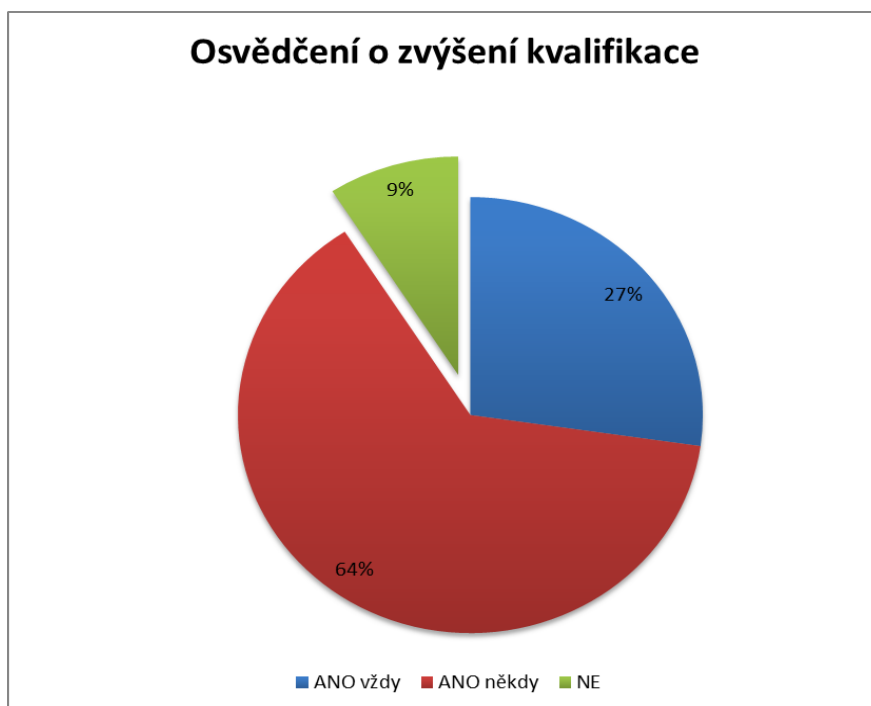
Graf č. 4: Motivace knihovníků ke zvyšování odborné kvalifikace. Zdroj: Dotazník.

Cílem této otázky bylo prověřit mzdovou a motivační politiku zřizovatelů a vedoucích pracovníků knihoven v oblasti zvyšování kvalifikace jejich zaměstnanců. U této složené otázky měli respondenti na výběr několik možností. První filtr tvořila dichotomická otázka, která v případě kladné odpovědi nasměrovala respondenta k polytomickému výběru odpovědí s možností vlastního vyjádření pod variantou „ANO – jinak“. Zároveň jsem zde očekávala ověření hypotézy č. 3.

Získaná data vedla ke zjištění, že 36 % knihovníků není motivována ke zvyšování své kvalifikace vůbec. Naopak 64 % je přesvědčeno, že motivační nástroje jsou součástí politiky návazného vzdělávání knihovníků. Majoritní podíl spatřují respondenti zejména ve vnitřní motivaci, touze po vzdělávání a zájmu o trendy a inovace v oboru. Jde tedy spíše o individuální pohnutky jedince nežli o propracovaný systém účinných nástrojů. Karierní postup se 14 % a systém odměn s 5 % skončily na posledních pozicích.

Otázka č. 6

Získá frekventant (knihovník) po absolvování vzdělávacího kurzu doklad (certifikaci) o zvýšení své kvalifikace? (Pokud ano, jaký?)

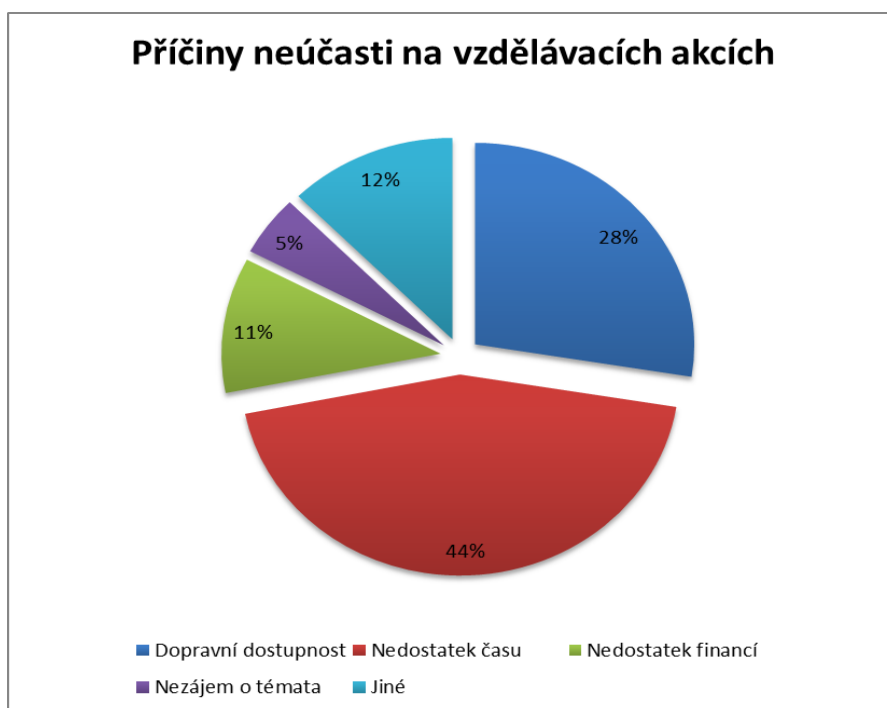
Graf č. 5: Osvědčení o zvyšování odborné kvalifikace. Zdroj: Dotazník.

Cílem této trichotomické polouzavřené otázky bylo zjistit, jakým způsobem je dokladována účast frekventantů na vzdělávacích kurzech. V případě kladné odpovědi byli respondenti požádáni, aby uvedli, jaký typ osvědčení vydává jejich knihovna absolventům vzdělávacích kurzů. Konkrétně mě zajímalo, zda knihovna vydává osvědčení s platnou certifikací na území ČR popř. EU. Paralelně jsem získávala data pro ověření hypotézy č. 4.

Z grafu vyplývá, že účast na kurzech je frekventantům dokladována v 91 % případů. Z toho v 64 % získá účastník doklad pouze u některých typů akcí a ve 27 % vydává knihovna osvědčení po každém absolvovaném školení. Žádný doklad o zvýšení kvalifikace není udělen v 9 % případů.

Otázka č. 7

Jaké jsou nejčastější příčiny neúčasti knihovníků na vzdělávacích akcích?

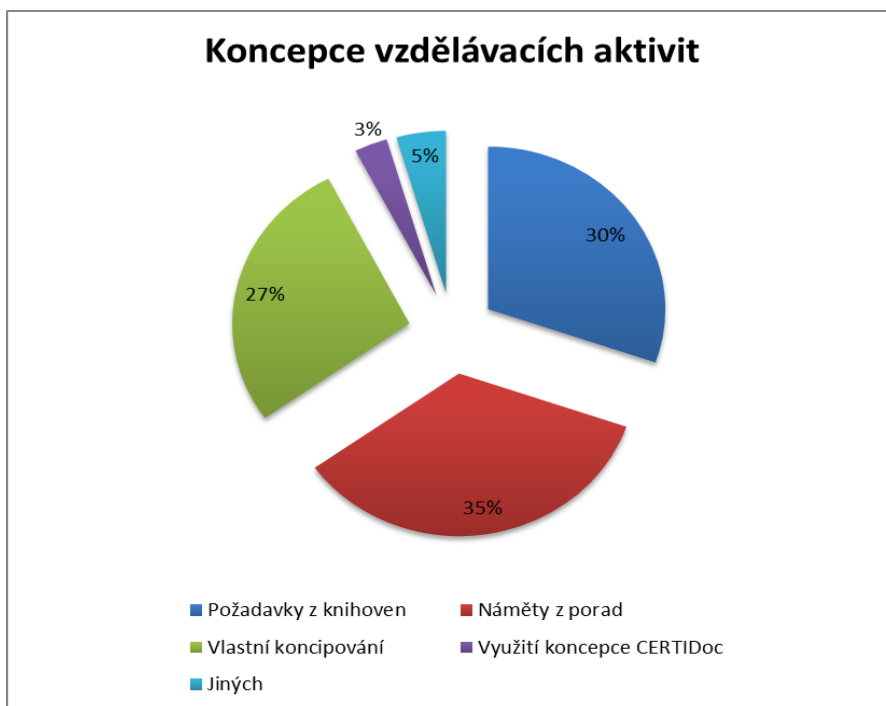
Graf č. 6: Nejčastější příčiny neúčasti na vzdělávacích aktivitách. Zdroj: Dotazník.

V případě této polytomické polouzavřené otázky měli respondenti uvést nejčastější příčiny neúčasti potenciálních účastníků na vzdělávacích programech. Zvolit mohli více variant a k dispozici měli rovněž volný prostor pro další specifikaci překážek. Otázka směřovala k ověření platnosti hypotézy č. 5.

Majoritní podíl neúčasti knihovníků, a to ve výši 44 %, je podle vedoucích pracovníků vzdělávacích center zapříčiněn nedostatkem času v důsledku neuspokojivého personálního zajištění vysílající knihovny. Na druhém místě se nejčastěji objevila příčina spojená s problematickou dopravní dostupností, a to v 28 % odpovědí. V dalším výčtu následovaly příčiny jako nedostatek financí na náklady spojené s účastí na kurzu, nezájem knihovníků o nabízená témata a ostatní příčiny jako např. nezájem o návazné vzdělávání obecně.

Otázka č. 8

Na základě jakých podnětů koncipujete náplň vzdělávacích kurzů?

Graf č. 7: Podněty pro koncipování vzdělávacích aktivit. Zdroj: Dotazník.

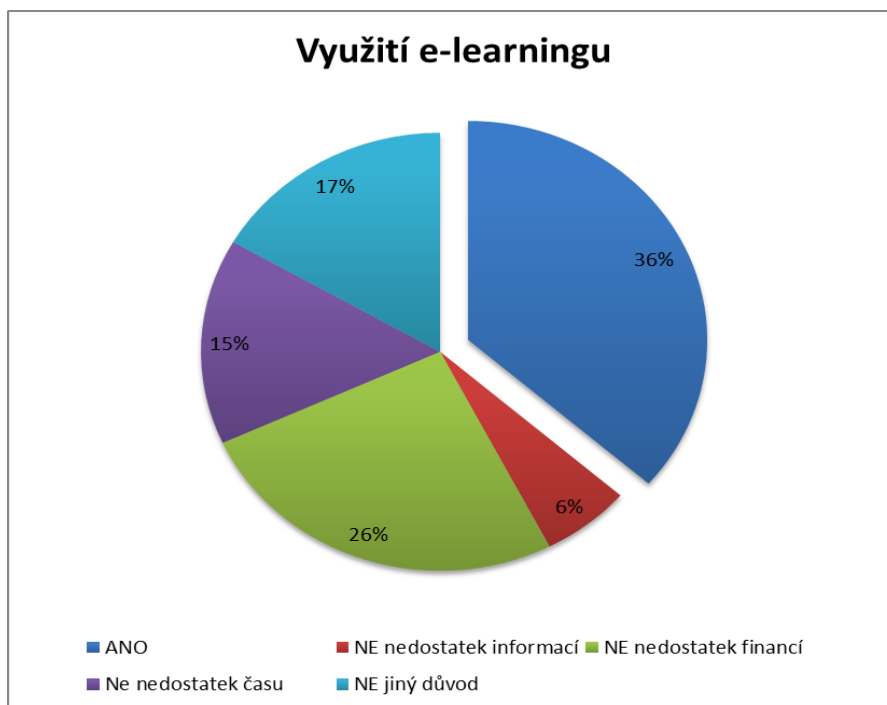
Rovněž tato otázka byla stejně jako předchozí koncipována jako polouzavřená polytomická, která umožnila respondentovi zadat více odpovědí včetně vlastních návrhů. Cílem bylo zjistit, kde se knihovníci inspirují při tvorbě vzdělávacích aktivit a jaké nástroje využívají pro koncipování obsahu a tematického rozvržení kurzů zajišťujících oborové postscholární vzdělávání. Otázka byla předmětem zkoumání a její výsledky jsem využila pro ověření hypotézy č. 6.

Respondenti vyčerpali v různém poměru všechny nabízené varianty, přičemž dominantní postavení měly náměty z porad, konferencí a seminářů se 35 % a požadavky z obsluhovaných knihoven se 30 %. Z tohoto zjištění vyplývá, že výchozím faktorem pro tvorbu kurzů je interpersonální a interinstitucionální kontakt, spolupráce a tematický diskurz knihovníků, kteří zastupují jednotlivé knihovny a oborové profesní organizace. Vlastní koncipování na základě zkušeností a intuice vedoucích pracovníků zaujímá neméně významné postavení s 27 %. V reálné praxi je tvorba aktivit realizována pomocí kombinace všech tří zmíněných variant. Využití koncepce CERTIDoc pro tematické plánování kurzů má spíše inspirativní

charakter. Mezi další náměty knihovníci zařadili např. zpětnou vazbu frekventantů po absolvování školení.

Otázka č. 9

Využíváte e-learning jako formu vzdělávání?

Graf č. 8: Využití e-learningu jako prostředku pro tvorbu vzdělávacích kurzů. Zdroj: Dotazník.

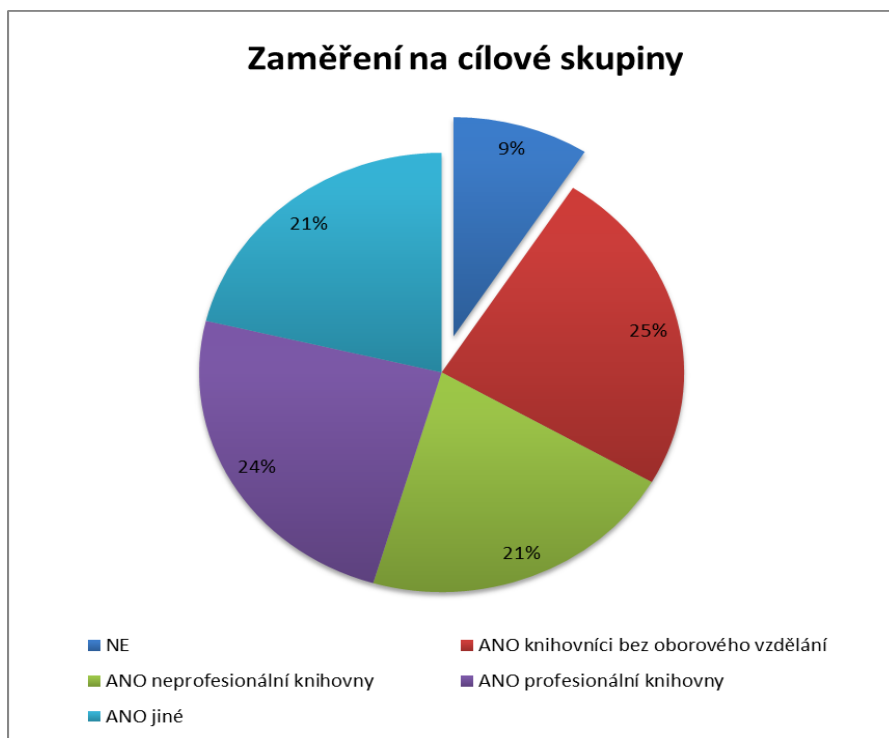
Tato filtrační otázka se týkala využití e-learningu jako prostředku v oborovém celoživotním vzdělávání. Řada knihovníků se potýká s problematikou dostupnosti do ústředních knihoven pořádajících vzdělávací akce. Využití e-learningu jako formy vzdělávání by podle mého názoru vedlo k částečné eliminaci tohoto nepříznivého aspektu. Zacílila jsem otázku právě na využitelnost Internetu při tvorbě e-learningových kurzů. Pokud respondenti uvedli zápornou odpověď, měli dále vybrat z následujících možností jednu nebo více variant, které klarifikují jejich negativní odpověď. Tato část otázky byla polouzavřená a nabídla prostor k dalšímu vyjádření respondenta. Otázka je zároveň podkladem pro ověření hypotézy č. 7.

Z výsledků vyplynulo, že využitelnost této formy vzdělání je poměrně nízká, a to 36 %. Zbytek odpovědí byl negativní a příčiny byly diverzifikovány do různých oblastí. Nejčastější uváděnou příčinou se s 26 % stal nedostatek financí na realizaci e-learningového kurzu ze strany krajské knihovny. Další méně časté problémy představuje podle respondentů

nedostatek času a informací nebo preference osobního kontaktu ze strany zaměstnanců obsluhovaných knihoven.

Otázka č. 10

Zaměřují se některé vzdělávací aktivity na speciální cílové skupiny? Pokud ano, na jaké a z jakého důvodu?

Graf č. 9: Zaměření edukačních aktivit na speciální cílové skupiny. Zdroj: Dotazník.

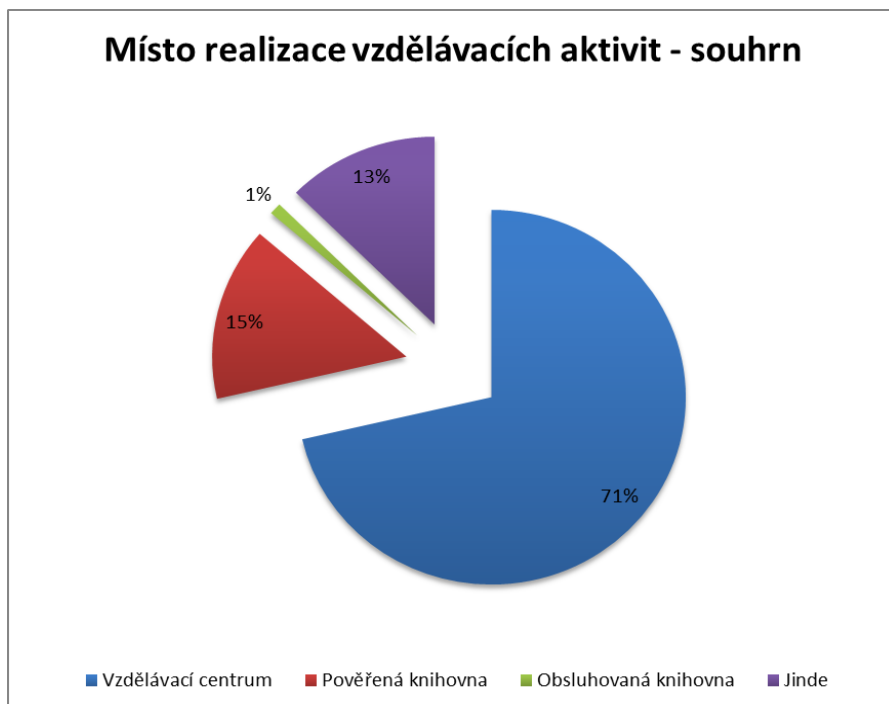
Předmětem této otázky bylo zaměřit portfolio cílových skupin a zjistit, zda se některé vzdělávací aktivity specializují na specifické koncové uživatele a co je toho příčinou. Otázka byla polouzavřená s prvotní filtrací dichotomického typu. Pokud respondent zaškrtl kladnou odpověď, pokračoval výběrem předdefinovaných cílových skupin a volné varianty s možností vlastního vyjádření. Dotazovaní mohli uvést více variant. Otázka sbírala data pro verifikaci hypotézy č. 8.

Ve většině případů knihovny odpověděly, že se část vzdělávacích aktivit zaměřuje na konkrétní cílové skupiny. Jedná se především o rekvalifikační kurzy a kurzy knihovnického minima určené zaměstnancům, kteří přichází do knihoven bez odborné kvalifikace. Další početnou skupinu tvoří neprofesionální knihovny, na které se zaměřují krajské knihovny v souladu s principy podpory rozvoje menších knihoven v rámci RF. Ve volném vyjádření

zmínili knihovníci kurzy zaměřené na dílčí profese (akvizitér, katalogizátor, aj.) nebo určené zaměstnancům odborných knihoven. 9 % knihoven uvedlo, že se jejich kurzy nezaměřují na skupiny vykazující společné charakteristiky.

Otázka č. 11

Kde se uskutečňují vzdělávací aktivity pro knihovníky ve vašem regionu?

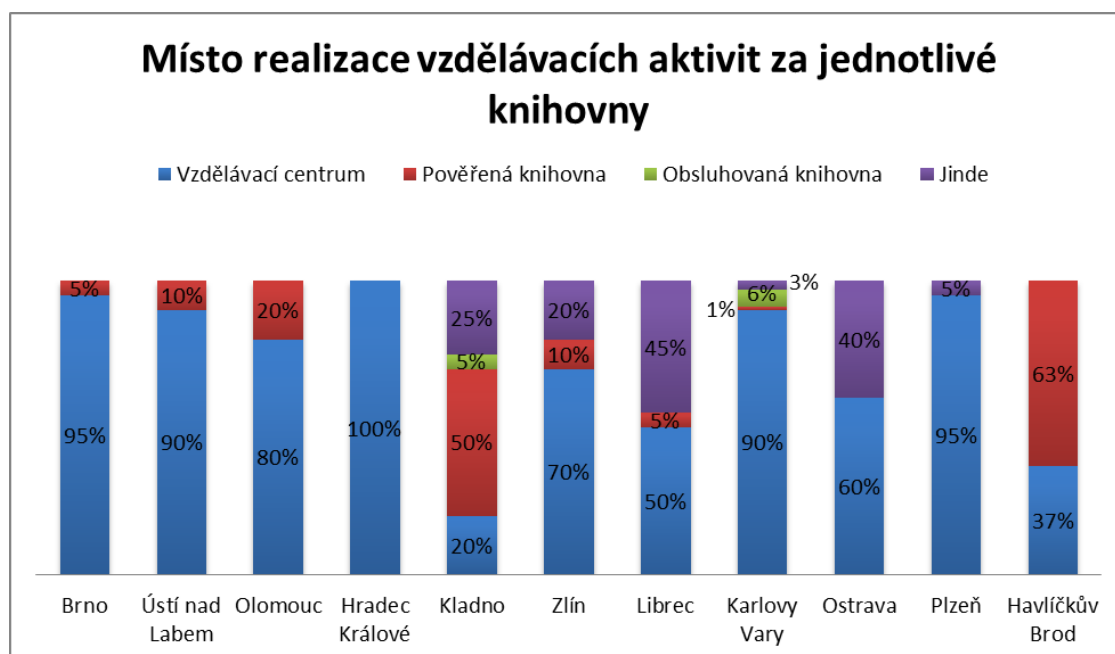

Graf č. 10: Místo realizace vzdělávacích aktivit – souhrn. Zdroj: Dotazník.

Cílem této otázky bylo zjistit, do jaké míry se organizované neformální učení realizuje v počítačových učebnách vzdělávacích center krajských knihoven. Dále pak měla prověřit, jaké alternativní prostory pro své akce knihovny využívají. Otázka byla koncipována jako polytomická polootevřená a v případě více odpovědí byli dotazovaní vyzváni k uvedení procentuálního poměru. Závěry sloužily k ověření hypotézy č. 9.

Výsledky ukazují, že téměř tři čtvrtiny krajských knihoven využívají k pořádání vzdělávacích aktivit vlastních kapacit. Služby delegované krajskou knihovnou na pověřené knihovny vedou k tomu, že 15 % aktivit je realizováno právě tam a pouhé 1 % se odehrává přímo na půdě obsluhovaných knihoven. Výsledky interpretovány jako celek mají zkreslující charakter, jelikož v tomto případě hraje podstatnou úlohu krajová diverzita. Např. Středočeská vědecká knihovna v Kladně vzhledem ke své geografické poloze významně spolupracuje s Městskou knihovnou v Praze a využívá k organizování akcí další prostory, např. budovu Krajského

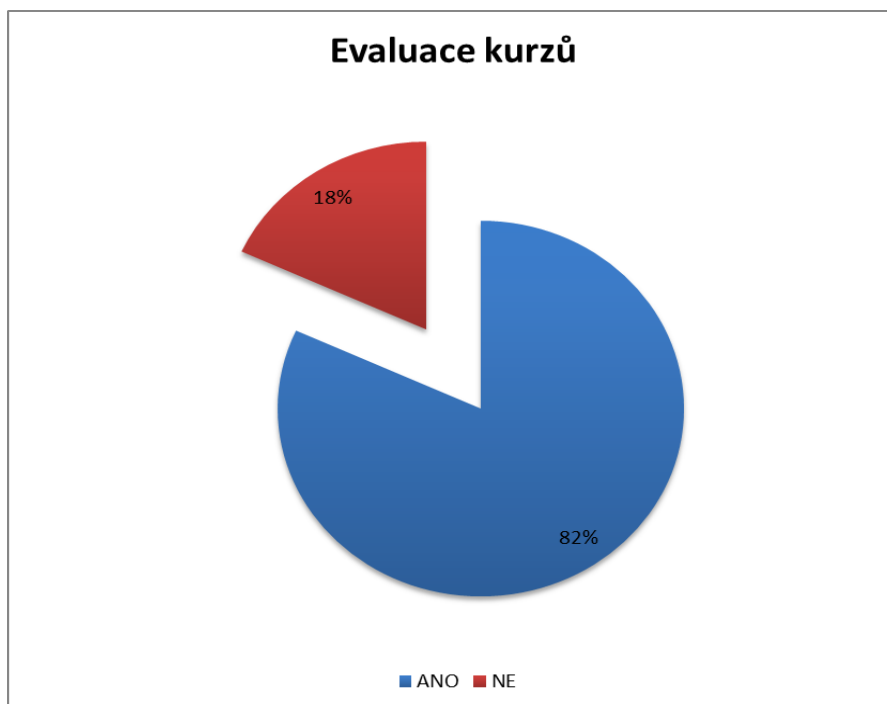
úřadu SK v Praze. Dalším příkladem je Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, která vzhledem k malé kapacitě své učebny uskutečňuje rozsáhlejší akce ve spřátelených knihovnách Ostravy, které disponují větším společenským sálem. Výsledky za jednotlivé kraje jsou znázorněny v grafu č. 11.

Graf č. 11: Místo realizace vzdělávacích aktivit za kraje. Zdroj: Dotazník.

Otázka č. 12

Používáte nástroje pro evaluaci kurzů? Pokud ano, jaké?

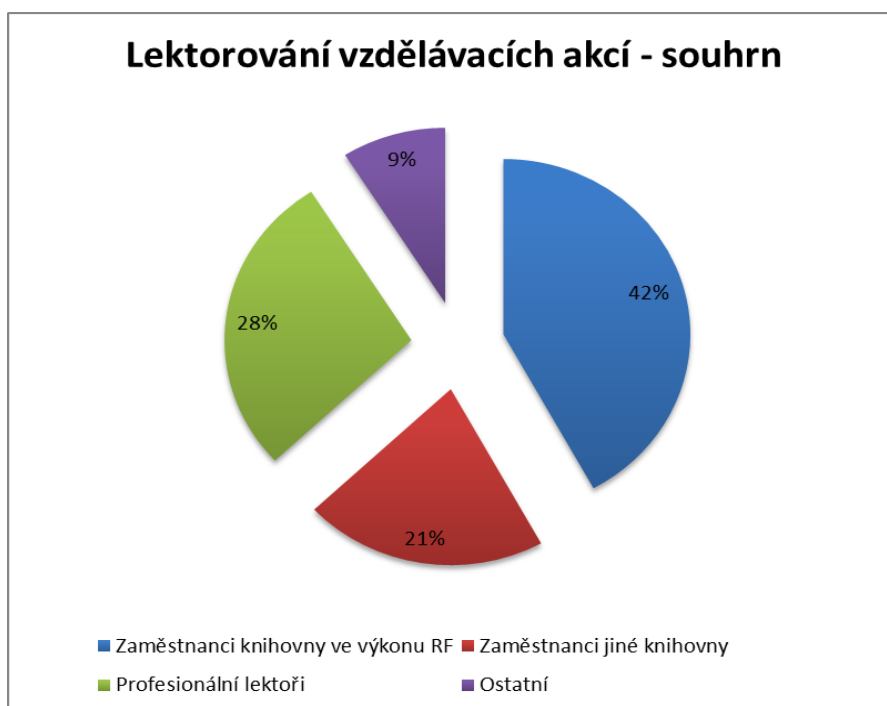

Graf č. 12: Způsob evaluace vzdělávacích kurzů. Zdroj: Dotazník.

Zde se jednalo o otázku polootevřenou dichotomickou, jejímž cílem bylo zjistit, zda knihovny využívají pro hodnocení svých kurzů evaluační nástroje a pokud ano, měli uvést jaké. Zpětná vazba ze strany frekventantů seminářů zajímá knihovnu v 82 %. Celých 18 % nevyužívá žádných prostředků, které by eventuálně mohly determinovat budoucí organizaci a kvalitu připravovaných kurzů. Způsob hodnocení kurzů ze strany pořádajících knihoven byl pak téměř totožný a lišil se pouze formou. Vždy se jednalo o interní nástroje dané knihovny, která využívá k evaluaci krátkých hodnotících dotazníků s možností uvedení námětů, typů a připomínek, osobního dotazování či volné debaty po skončení akce.

Otázka č. 13

Kdo lektoruje vzdělávací akce ve vašem kraji?

Graf č. 13: Lektorování vzdělávacích akcí – souhrn. Zdroj: Dotazník.

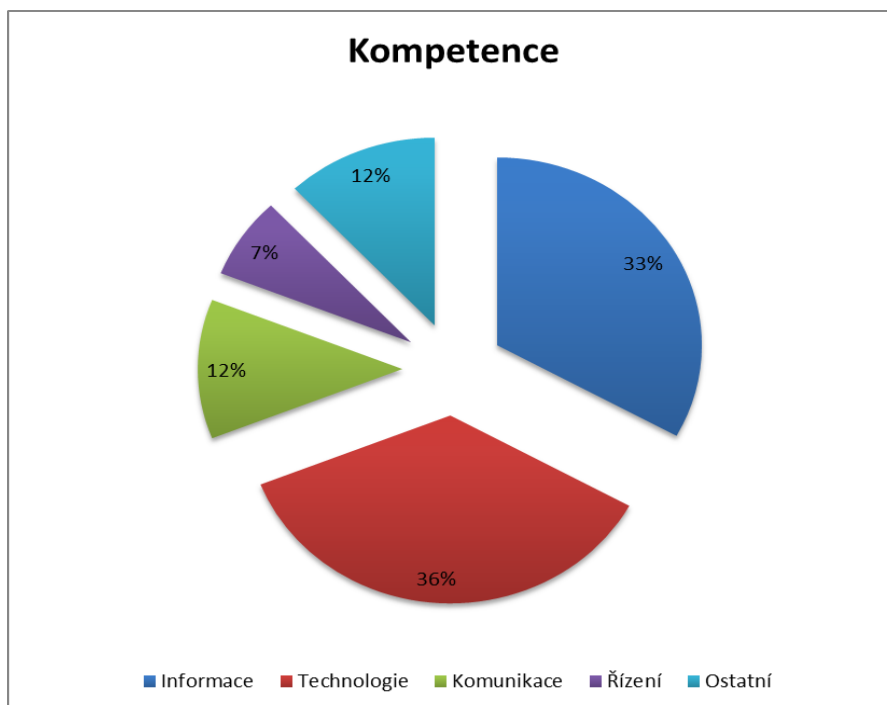
Knihovny se významnou měrou podílejí na celoživotním vzdělávání, a to nejen svých zaměstnanců, ale i široké veřejnosti. Přesto se potýkají s celou řadou nepříznivých podmínek, které jim tuto úlohu znesnadňují. Do popředí lze zařadit nedostatek finančních prostředků na odměny profesionálních lektorů, na druhé straně pak nedostatek času na uvolňování knihovníků jako školitelů či pořadatelů vzdělávacích akcí. Další otázka je proto zaměřena na problematiku přednášejících, kteří v roli lektorů zajišťují vzdělávací aktivity. V tomto případě jsem zvolila polootevřenou výčtovou otázku, která dávala respondentům možnost uvést více odpovědí s procentuálním vyjádřením, včetně vlastní varianty. Dotaz byl rovněž předmětem zkoumání pro ověření platnosti hypotézy č. 10.

Zjištěné výsledky ukazují, že většinu vzdělávacích aktivit, a to ve 42 % případů, si knihovny lektorují sami prostřednictvím svých zaměstnanců a metodiků. Na druhém pořadí s 28 % se umístili profesionální lektori, se kterými knihovny dlouhodobě kooperují nebo s nimi navázaly kontinuální spolupráci během projektu UZS. Evidentní je rovněž poměrně vysoká reciproční spolupráce mezi knihovnami a odbornými institucemi. Zbýlých 9 % tvoří převážně

specialisté z konkrétních oborů (překladaelé, historici, spisovatelé, aj.) a pedagogičtí pracovníci z vysokých škol.

Otázka č. 14

Na jaké kompetence zaměřujete vzdělávací aktivity v posledních pěti letech?

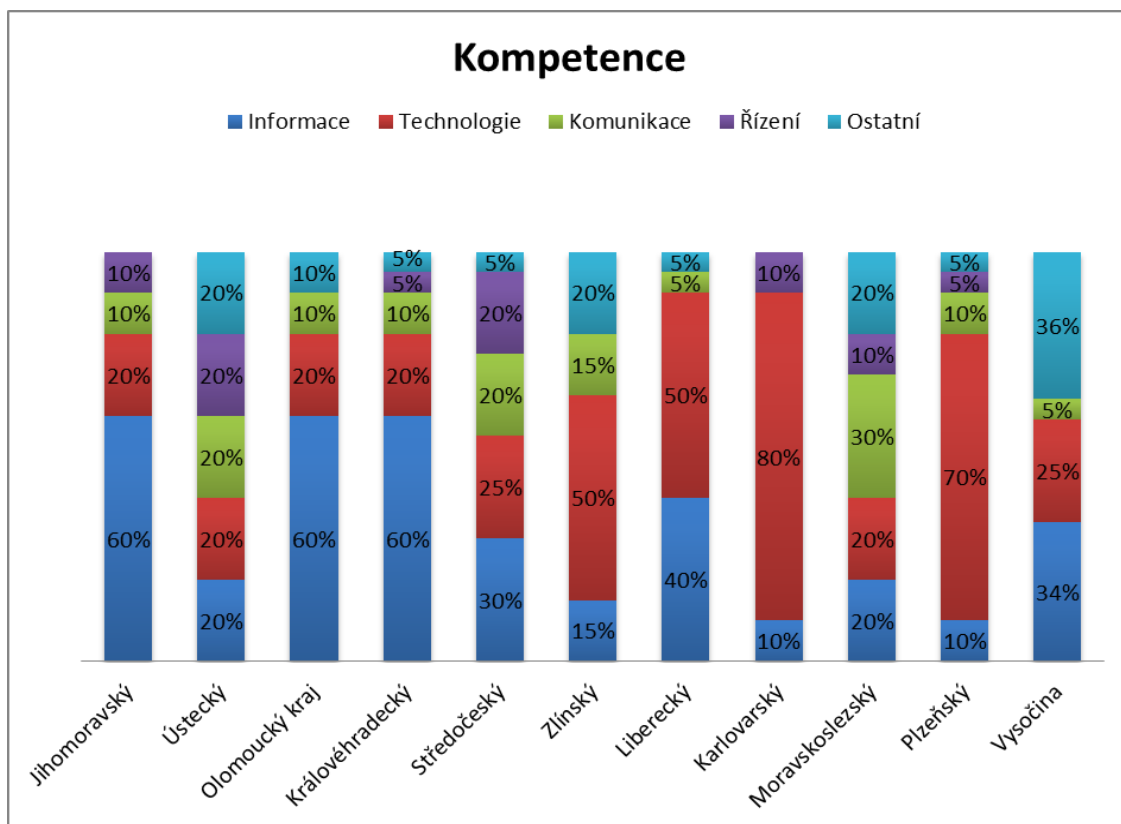

Graf č. 14: Tematické zaměření obsahu kurzů dle kompetencí – souhrn. Zdroj: Dotazník.

Tato polytomická výčtová otázka si kladla za cíl zjistit, na jaké kompetence se zaměřují edukační aktivity vzdělávacích center. Škála výběru vycházela z typologie Evropského průvodce kompetencemi v oboru knihovnických informačních služeb. Respondenti měli uvést procentuální poměr u témat, které tvoří náplň jejich kurzů. Zpracovaná data se stala podkladem pro ověření závěrečné hypotézy č. 11.

S ohledem na historické souvislosti (automatizace knihoven, projekt VISK2) a politiku financování vzdělávacích aktivit v knihovnách nebylo překvapivé zjištění, že se na čele žebříčku umístily kurzy zaměřené na ICT dovednosti, resp. kategorie Technologie. V pořadí na druhém místě se 33 % skončily kompetence zaměřené na odborné knihovnické činnosti (Informace), mezi které patří zejména kurzy knihovnického minima nebo rekvalifikační kurzy.

A poslední tři pozice byly rovnoměrně rozděleny mezi oblasti Komunikace, Řízení a Kompetence z ostatních vědních oborů. Přehled témat za jednotlivé kraje znázorňuje graf č. 14.

Graf č. 15: Tematické zaměření obsahu kurzů dle kompetencí za kraje. Zdroj: Dotazník.

Otázka č. 15

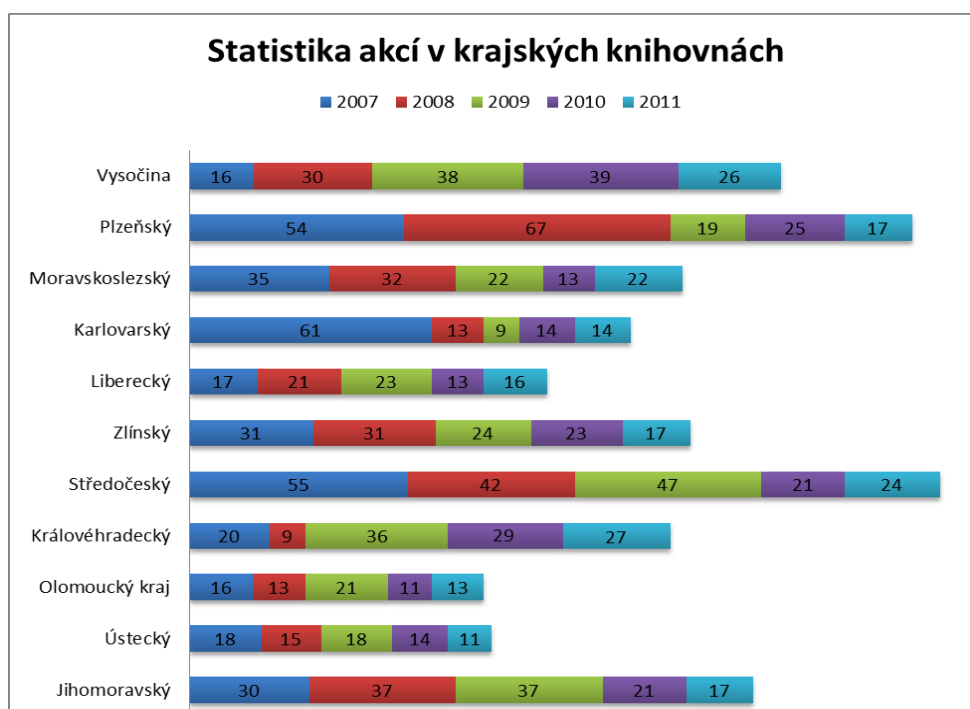
Kolik vzdělávacích aktivit se uskutečnilo v krajské knihovně v letech 2007–2011?

Graf č. 16: Počet uspořádaných akcí krajskými knihovnami za období 2007–2011 (souhrn). Zdroj: Dotazník.

Předmětem zkoumání bylo zmapovat, kolik akcí zajišťovaly krajské knihovny pro svůj region v horizontu posledních pěti let, tedy jaký je kvantitativní trend za zkoumané období. Z výsledků je patrné, že v posledních letech dochází k celkovému poklesu vzdělávacích aktivit realizovaných vzdělávacími centry knihoven, a to téměř na polovinu. Významným determinačním faktorem bylo snížení rozpočtu krajů resp. snížení finančních prostředků určených knihovnám na edukační aktivity.

Viditelné rozdíly vykazují data za jednotlivé kraje, která jsou znázorněna v grafu č. 14. Pokles aktivit je markantní zejména u těch knihoven, které v minulosti pořádaly velké množství akcí. Naopak je tomu u krajů jako např. Liberecký, Olomoucký nebo Ústecký, kde se kvantitativní úroveň kurzů snížila minimálně. Faktorů, které mají vliv na tento vývoj, existuje celá řada. Odrazem bývá krajová odlišnost z hlediska velikosti, počtu pověřených knihoven, míra delegování služeb na další knihovny v rámci systému nebo schopnost kooperace knihoven s dalšími institucemi. Snížení nebo naopak zvýšení vzdělávacích aktivit je do jisté míry projevem zapojení se krajských center do projektu UZS.

Graf č. 17: Počet uspořádaných akcí krajskými knihovnami za období 2007–2011 (za kraje). Zdroj: Dotazník.

Otázka č. 16

V čem spatřujete největší problémy současného systému návazného vzdělávání a jaká jsou podle Vás jejich řešení?

Dotazník uzavírala finální otázka umožňující volnou tvorbu odpovědi, ve které respondenti mohli vyjádřit svůj postoj a poukázat na slabiny celoživotního vzdělávání knihovníků v systému knihoven. Tuto možnost využilo 73 % respondentů. Za nejvíce problematické knihovníci považují nedostatečnou koordinovanost systému vzdělávacích center a knihoven obecně, obtížnou dopravní dostupnost zejména pro knihovníky malých knihoven a s ní spojenou neochotu zřizovatelů uvolňovat zaměstnance na vzdělávací akce a v neposlední řadě nedostatek finančních prostředků. K častým odpovědím patřila rovněž ztráta motivace, absence účinných motivačních nástrojů zaměstnanecké politiky a nezájem knihovníků o vzdělání a osobní rozvoj.

6.7 Ověření platnosti hypotéz

Po vyhodnocení a interpretaci získaných dat následuje kapitola, jejímž předmětem je verifikace platnosti stanovených hypotéz.

Hypotéza 1.

(Většina krajských knihoven a knihovny plnící funkci krajské knihovny nezískávají finanční dotace na vzdělávání z jiných prostředků nežli ze státního rozpočtu...)

Hypotéza č. 1 se potvrdila. 86 % financování podporujícího celoživotní vzdělávání knihovníků pochází ze státních dotací, a to z rozpočtu kraje na výkon RF ve výši 47 % a z programu VISK2 (MK ČR) ve výši 39 %.

Hypotéza 2.

(Většina finančních prostředků na vzdělávání je získávána v nejdelším časovém horizontu jednoho roku, ...)

Hypotéza č. 2 se potvrdila. Drtivá většina respondentů (99 %) uvedla souvislost mezi plánováním aktivit a jednoletým financováním z krajských rozpočtů. Mezi respondenty se objevil vzorek odpovědí představující 1 %, který plánuje vzdělávací aktivity s výhledem delším nežli jeden rok. Část knihovníků uvedla příklady, kdy jsou finance získány z grantových projektů stanovených na víceleté období, což rovněž umožňuje koncipování programů s dlouhodobějším výhledem, než jak je tomu v případě státního financování.

Hypotéza 3.

(Nejméně 10 % zřizovatelů knihoven nebo vedoucích pracovníků motivuje své zaměstnance (knihovníky) k pravidelnému zvyšování jejich profesní kvalifikace...)

Hypotéza č. 3 se potvrdila. Většina (64 %) dotázaných uvedla, že knihovníci jsou motivováni k pravidelnému zvyšování své kvalifikace. Přesto vysokou část odpovědí tvořila koncepce vlastního rozvoje neboli automotivace knihovníků, která nemůže být považována za motivační nástroj zřizovatelů nebo managementu knihovny.

Hypotéza 4.

(..., že 90 % všech vzdělávacích kurzů není akreditováno a absolvent nezíská obecně platný certifikát o jejich absolvování. Lze se ovšem domnívat, že většina knihoven vydává absolventům interní osvědčení o absolvování kurzu.)

Hypotézu č. 4 jsem rozdělila na dvě subhypotézy s označením H4A a H4B.

H4A (*90 % všech vzdělávacích kurzů není akreditováno a absolvent nezíská obecně platný certifikát o jejich absolvování*) nelze ověřit, jelikož odpovědi, které se vztahovaly k certifikaci kurzů, byly vyjádřeny pouze formou slovního hodnocení a nebylo možné na jejich základě získat exaktní výsledky.

H4B (lze se ovšem domnívat, že *většina knihoven vydává absolventům interní osvědčení o absolvování kurzu*) se potvrdila, jelikož 91 % vzdělávacích akcí je zakončeno interním osvědčením dokladujícím frekventantovi účast na kurzu. Na základě získaných dat lze rovněž tvrdit, že větší část těchto osvědčení není akreditována kompetentní institucí.

Hypotéza 5.

(..., že jako nejčastější příčinu neúčasti na vzdělávacích akcích budou knihovníci uvádět personální poddimenzovanost svého pracoviště.)

Hypotéza č. 5 se potvrdila. Výsledky provedeného průzkumu ukázaly, že 44 % dotázaných uvádí jako nejčastější příčinu neúčasti na vzdělávacích akcích nedostatek času v důsledku neuspokojivého personálního zajištění vysílající knihovny. Druhou nejčastější překážkou (28 %), kterou respondenti uvedli, byla složitá dopravní dostupnost.

Hypotéza 6.

(..., že většina krajských knihoven koncipuje obsahovou stránku vzdělávacích kurzů na základě požadavků obsluhovaných knihoven a nevyužívá klasifikaci kompetencí uvedenou v průvodci.)

Hypotéza č. 6 se skládá ze dvou tvrzení. První premisa týkající se koncipování vzdělávacích aktivit na základě požadavků obsluhovaných knihoven se nepotvrdila. Častějším zdrojem informací pro tvorbu kurzů jsou podle knihovníků náměty čerpané na společných setkáních, poradách a konferencích, a to v podílu 35 %. Požadavky z knihoven skončily na druhém místě s celkovými 30 %. Druhé tvrzení lze přijmout za platné, jelikož využití klasifikace definované v koncepci CERTIDoc zmínila pouze jedna knihovna, a to ve smyslu inspirace, nikoliv jako reálně využitelné pro předmětové profilování kurzů.

Hypotéza 7.

(..., že vzdělávací centra v 90 % nevyužívají e-learning jako prostředek vzdělávání)

Hypotéza č. 7 se na základě výsledků interpretovaných v předchozí kapitole nepotvrdila. Vzdělávací centra využívají e-learning jako formu vzdělávání v poměru 36 %.

Hypotéza 8.

(..., že alespoň 30 % vzdělávacích kurzů se svým obsahem specializuje na neprofesionální knihovny, ...)

V tomto případě lze hypotézu považovat za neplatnou. Respondenti uvedli, že kurzy zaměřené svou specializací na neprofesionální knihovny tvoří v portfoliu aktivit pouhých 21 %. Nelze ovšem vyloučit, že mohlo dojít ke zkreslení výsledků díky částečnému prolínání dat dílčích množin, jelikož skupina neprofesionální knihovníci mohla být teoreticky některými respondenty chápána jako součást jiných předdefinovaných skupin (např. knihovníci bez profesionálního vzdělání mohou být zaměstnání v neprofesionálních knihovnách).

Hypotéza 9.

(..., že méně nežli polovina kurzů je realizována přímo v učebnách krajských vzdělávacích center...)

Hypotéza č. 9 se nepotvrdila. Ve vzdělávacích centrech se realizuje až 71 % edukačních aktivit. Je to dáno zejména výhodnou polohou a vybavením v podobě počítačových učeben, které tvoří jádra vzdělávacích úseků krajských knihoven. Vysoký podíl aktivit tvoří kurzy počítačové gramotnosti, což rovněž zvyšuje využitelnost krajských vzdělávacích center.

Hypotéza 10.

(..., že se na vzdělávacích aktivitách, ve smyslu přímého lektorování, podílejí zaměstnanci knihoven pouze z 20 %.)

Hypotéza č. 10 se na základě zjištěných dat nepotvrdila. Zaměstnanci krajské knihovny a dalších knihoven se podílejí na vzdělávacích aktivitách v roli přímých lektorů v poměru 63 %. Pouze 28 % vzdělávacích aktivit zajišťují profesionální lektori.

Hypotéza 11.

(..., že nejméně 75 % kurzů je zaměřeno na vzdělávání v oblasti práce s ICT.)

Závěrečná hypotéza č. 11 se opět nepotvrdila. Vzdělávání v oblasti dovedností s ICT zaujímá výsadní postavení, nicméně mu připadá „pouhých“ 36 %. Lze se domnívat, že řada knihovníků již byla vyškolená nebo do knihoven přichází se znalostí tohoto druhu. Tuto domněnku rovněž potvrzuje zpráva o kontrole projektů VISK2, ve které se uvádí [Houšková, 2012b], že pokračuje pokles odučených hodin i účastníků/absolventů kurzů základní počítačové/informační gramotnosti. Zájem o základní kurzy stále klesá, ve většině vzdělávacích center se již vyučují téměř výlučně kurzy nástavbové. Z toho je patrné, že se požadavky na vzdělání synergicky mění v závislosti na vývojových trendech oboru a informačních potřebách uživatelů knihoven.

6.8 Závěrečné shrnutí průzkumu

Průzkum byl zaměřen na analýzu činnosti regionálních knihovnických vzdělávacích center. Ačkoliv se hodnoty jednotlivých krajů v určitých otázkách značně rozcházejí, lze vyvodit několik obecně platných závěrů pro celý systém. Závěry jsem shrnula a diverzifikovala na základě společných znaků do tří oblastí:

1) Koncepce obsahu

První okruh závěrů pojednává o obsahovém zaměření vzdělávacích aktivit, které je úzce spjato s politikou financování. Z výsledků je zcela patrné, že dochází k markantním změnám v oblasti informační poptávky knihovníků. Potřebu vzdělávání v základech počítačové gramotnosti postupně vytlačují jiné okruhy znalostí (expertní kurzy, práce s handicapovanými čtenáři, jazykové kurzy aj.), které se dostávají do popředí zájmu knihovníků. Jedná se o přirozený vývoj situace, který je determinován dynamickým rozvojem oboru a celé společnosti. Požadavky na knihovníky a jejich kompetence se synergicky mění s tímto vývojem.

Obsahová koncepce edukačních programů závisí na pravidlech rozpočtové politiky. Knihovníci získávají majoritní podíl financí z krajských prostředků a programu VISK2, jehož cíle vycházely z dřívějších požadavků. Domnívám se, že restrukturalizace tohoto programu a specifikace nových cílů by pomohly účelnějšímu financování celoživotního vzdělávání

v knihovnách. Knihovníci by se rovněž měli zaměřit na nové zdroje financování a nespolehat se pouze na tyto příjmy. Východisko spatřuji zejména v posílení dovedností v oblasti fundraisingu. Jako příklad mohu uvést značně úspěšný projekt Vzdělávání knihovníků Karlovarského kraje, na kterém tamní knihovníci demonstrovali možnosti využití evropských fondů jako alternativního zdroje financování. Jedná se bohužel o ojedinělý počín tohoto druhu.

2) Motivace

Dalším okruhem zkoumání byla otázka motivace. Z výsledků jednoznačně vyplývá, že v knihovnách chybí účinné motivační nástroje, které by dokázaly dlouhodobě a efektivně stimulovat knihovníky ke zvyšování odborné kvalifikace. Zřizovatelé a vedoucí pracovníci by měli motivovat své zaměstnance a podřízené k aktivnímu zapojení do programů návazného vzdělávání v knihovnách, ačkoliv pro to nemají vždy ideální podmínky a jsou limitováni řadou nepříznivých aspektů jako např. nedostatkem finančních prostředků či absencí motivačních nástrojů v podobě zaměstnanecké a mzdové politiky.

Situaci by v budoucnu mohla ovlivnit řada projektů, které se nacházejí v přípravných fázích a jejichž konečná realizace by měla příznivý dopad na kvalitu a pravidla systému celoživotního vzdělávání informačních pracovníků. Jedná se o výše popsaný akreditační proces návazného vzdělávání a následné zapojení knihovníků do programů Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací. Certifikace odborného návazného vzdělání by se mohla stát jedním z nástrojů motivační politiky knihoven.

3) Efektivita systému

Posledním předmětem zkoumání byla efektivita systému vzdělávání v regionálních centrech, do které jsem zahrnula komunikační procesy, koordinaci činností a schopnost kooperace mezi odbornými institucemi a jednotlivými knihovnami. Výsledky průzkumu poukazují na problém, za kterým stojí neochota zřizovatele uvolňovat zaměstnance na vzdělávací akce a s tím související personální poddimenzovanost pracovišť zejména v menších a neprofesionálních knihovnách. Dalším nedostatkem systému je neefektivní koordinace činností a nekompatibilita kurzů v rámci vzdělávacích center. Řada činností je dublována vlivem nedostatečné vzájemné komunikace. Dochází tak ke snižování efektivity činností a neúčelnému vynakládání prostředků.

Ke zlepšení situace by mohlo napomoci centrální sdílení informací o plánovaných aktivitách pořádaných krajskými knihovnami, jejich výměna a sjednocení standardů. Řada kvalitně koncipovaných kurzů by mohla být využita paušálním způsobem v rámci celého systému a jednotlivé knihovny by mohly vynaložit svou energii při řešení jiných úkolů. Důležitá je rovněž komunikace knihoven s jejich zřizovateli, které by se vedoucí pracovníci měli intenzivněji věnovat. Je nezbytné vyjednat příznivější podmínky pro realizaci vzdělávání v regionálních centrech. Menší knihovny by se rovněž měly podílet na zlepšení situace, a to např. ve snaze sjednotit zavírací den v knihovnách, který by mohl být využit ke společnému pořádání vzdělávacích akcí. Tuto situaci je možné řešit pouze posílením vzájemné spolupráce a komunikace všech zainteresovaných subjektů. Metodické pokyny, standardy a ostatní koncepční materiály by knihovny měly přijmout za závazné a implementovat je do svého provozu.

Závěr

Cílem práce je přinést relevantní informace z oblasti návazného oborového vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků, které je realizováno v krajských knihovnách resp. jejich vzdělávacích centrech. Součástí práce byl průzkum zabývající se dílčími problematikami, které značnou měrou determinují koncepční tvorbu knihoven při zaměřování činností v oblasti kontinuálního vzdělávání knihovníků. Netroufám si definovat nové strategie a radit knihovnám, jakým směrem se mají ubírat při své koncepční tvorbě, a ani to není cílem této práce. Jedná se spíše o zamyšlení nad některými aspekty, které považuji při metodické činnosti v oblasti celoživotního vzdělávání v knihovnách za stěžejní, a snažím se nastínit perspektivy, které mohou částečně eliminovat existující nepříznivé vlivy.

Kontinuální vzdělávání knihovníků je nezbytnou součástí trvale udržitelného rozvoje knihoven a přispívá ke zkvalitňování služeb, které představují základní poslání těchto institucí. Přes tento nepopiratelný fakt musí knihovny neustále překonávat řadu nepříznivých vlivů, které mají přímý dopad na výkon jejich činnosti. Jedná se především o nedostatečnou finanční podporu a nízkou prestiž oboru ve společnosti. Zejména k překonání těchto faktorů je nezbytná systematická kontinuální činnost v oblasti metodiky, standardů a legislativy, za niž zodpovídají kompetentní orgány, a jejich důsledná implementace do knihovnické praxe. Nejen knihovny samotné, ale také jejich zřizovatelé a odborné instituce musejí rozvíjet debatu nad problémy současného neformálního knihovnického vzdělávání, které tvoří východisko vedoucí ke zlepšení nepřívětivé situace v knihovnách. Jedná se o komplikovanou a dlouhou cestu s nejistým výsledkem, kterou budou muset knihovníci za svým cílem urazit, ale věřím, že si toto vynaložené úsilí náš obor zaslouží a přinese mu úspěchy.

Odborné zdroje

AKVŠ ČR. *Zpráva o činnosti za období 3/2011–2/2012* [online]. 2012 [cit. 2012-06-08]. Dostupné z: <<http://www.akvs.cz/pdf/zprava-2011-2012.pdf>>.

AMADEO SERVICES, a.s. *Krajská knihovna Karlovy Vary* [online]. © 2012 [cit. 2012-07-27]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.kvary.cz/>>.

ANDRLOVÁ, Anna, Michaela DVOŘÁKOVÁ, Blanka HRUŠKOVÁ, MYNARZ a Ivana ŠLAPÁKOVÁ. Role knihovny v ekonomickém prostředí informační společnosti. In: *Ikaros, elektronický časopis o informační společnosti / Ústav informačních studií a knihovnictví Praha* [online]. 2008, roč. 12, č. 6 [cit. 2012-07-29]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <<http://www.ikaros.cz/role-knihovny-v-ekonomickem-prostredni-informacni-spolecnosti>>.

BALÍK, Vojtěch. Zodpovědnost Národní knihovny ČR vůči systému knihoven podle knihovního zákona. In: *Knihovny současnosti 2004: sborník z 12. konference, konané ve dnech 14. - 16. září 2004 v Seči u Chrudimi*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004, s. 65-71. ISBN 80-86249-30-1. Dostupné z: <<http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2004/2004-0-065.pdf>>.

BARTOŠEK, Miroslav. Knihovny MU a projekt MOLIN. In: *Zpravodaj ÚVT MU* [online]. 1997, VII, č. 4 [cit. 2012-07-01]. Dostupné z: <<http://www.ics.muni.cz/25let/galerie/clanky/knihovny/z97-7-4-bart.html>>.

BASTLOVÁ, Blanka. KRAJSKÁ KNIHOVNA V PARDUBICÍCH. *Zpráva o výkonu RF v kraji 2011* [online]. Pardubice, 2011 [cit. 2012-08-02]. Dostupné z: <<http://www.knihovna-pardubice.cz/publikace/zprava-o-vykonu-rf-v-kraji-2011/>>.

BRABLÍKOVÁ, Kamila a Michal DENÁR. Knihovny současnosti 2011. In: *Inflow: information journal* [online]. 2011, roč. 4, č. 10 [cit. 2012-07-08]. Dostupné z: <<http://www.inflow.cz/knihovny-soucasnosti-2011>>. ISSN 1802-9736.

CEJPEK, Jiří. *Proměny let devadesátých: knihovnictví na prahu informačního věku – děje, myšlenky a názory*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2005, 79 s. ISBN 80-858-5115-6.

CEJPEK, Jiří. Tři sondy do padesátiletého vývoje studijního oboru „Informační studia a knihovnictví“. In: *Národní knihovna knihovnická revue / Národní knihovna ČR*. 2000, roč. 11, č. 4, s. 135–146. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <<http://knihovna.nkp.cz/nkk0004/0004135.html>>.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *A Memorandum on lifelong Learning* [online]. Brussels, 2000 [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <<http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/MemorandumEng.pdf>>.

Česká republika. Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: č. 257/2001 Sb. 2001, č. 257. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm&PHPS ESSID=4e1daccef57efca0bce952ae79b80202.

(ECIA), [European Council of Information Associations, z anglické verze přeložila Lucie Landová podle francouzského originálu [Référentiel des métiers-types des professionnels de l'information et documentation a překlad upravila Jarmila BURGETOVÁ]. *Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2006. ISBN 80-858-5117-2.

HOUŠKOVÁ, Zlata a Jarmila BURGETOVÁ. Chceme vědět, jak jsme kompetentní? In *INFORUM 2007 : 13. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích*. Praha, 22.–24. května 2007 [online]. Praha : Albertina icome Praha, 2007 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2007/houskova-zlata.pdf>. ISSN 1801-2213.

HOUŠKOVÁ, Zlata a Richard PAPÍK. Trendy rozvoje oborového vzdělávání. In: *Knihovny současnosti 2007: sborník ze 14. konference, konané ve dnech 12.–14. září 2006 v Seči u Chrudimi*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2007, s. 500–512. ISBN 978-80-86249-44-5. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/2007-4-500.pdf>.

HOUŠKOVÁ, Zlata, Jarmila BURGETOVÁ a Miloslava FAITOVÁ. Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb a co s tím...: CERTIDoc. In: *Čtenář: Měsíčník pro práci s knihou*. Praha: A.L.L. Production, 2007, roč. 59, č. 11. ISSN 0011-2321. Dostupné z: http://ctenar.svkkl.cz/files/pdf_2007/ctenar011_2007.pdf.

HOUŠKOVÁ, Zlata. Profese knihovník?. In: *Bulletin Skip: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR* [online]. Praha: SKIP, 2011, roč. 10, č. 4 [cit. 2012-06-30]. ISSN 1213-5828. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull11_425.htm.

HOUŠKOVÁ, Zlata. *VISK2 – Mimoškolní vzdělávání pracovníků knihoven: Zpráva za období 2000–2005* [online]. 2007 [cit. 2012-07-26]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISK2.htm>.

HOUŠKOVÁ, Zlata. *ZPRÁVA O AKTIVITÁCH SEKCE VZDĚLÁVÁNÍ SKIP v roce 2011* [online]. 2012 [cit. 2012-06-08]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-vzdelavani/dokumenty/sekce-vzdelavani-2011>.

HOUŠKOVÁ, Zlata. Zpráva o kontrole projektů v programu VISK2 v r. 2010 Stručný přehled naplňování programu VISK2 v r. 2011. In: *VISK: VISK 2: mimoškolní vzdělávání knihovníků* [online]. 2012 [cit. 2012-07-03]. Dostupné z: http://visk.nkp.cz/2011/ZAVERECNA_KONTROLNI2010_STRUCNA2011.pdf.

CHALUPNÍK, Vitalij. STŘEDOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V Kladně. *Středočeská vědecká knihovna v Kladně* [online]. [cit. 2012-07-27]. Dostupné z: <http://www.svkkl.cz/>.

IFLA. *The Glasgow Declaration on Libraries, Information Services and Intellectual Freedom* [online]. Glasgow (Scotland), 19 August 2002, Latest Revision: September 18, 2004 [cit. 2012-06-12]. Dostupné z: <<http://archive.ifla.org/faife/policy/iflastat/gldeclar-e.html>>.

IFLA/UNESCO. *Public Library Manifesto 1994 – Czech Version* [online]. 2004 [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <<http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/czech.htm>>.

Informace o NSP. *Národní soustava povolání* [online]. [cit. 2012-06-29]. Dostupné z: <<http://info.nsp.cz/default.aspx>>.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích [online]. © 1997–2012 [cit. 2012-07-26]. Dostupné z: <<http://www.cbvk.cz/>>.

JIHOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA. *Výkon regionálních funkcí – Jihočeský kraj – 2011 – desátý rok poskytování regionálních funkcí v současné podobě* [online]. 2012 [cit. 2012-07-28]. Dostupné z: <<http://www.cbvk.cz/index.php?lang=CZ&s=knihovny&pg=regionalnifunkce>>.

KÁNSKÁ, Pavla. Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků v České republice. In: *Národní knihovna knihovnická revue / Národní knihovna ČR* [online]. 2000, 2–3, 99–102 [cit. 2012-07-11]. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <<http://knihovna.nkp.cz/nkk0002-3/0002-3099.html#3>>.

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015: Knihovny pro EVROPU 2020 [online]. 2012 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/literatura-a-knihovny/Koncepce_rozvoje_knihoven_2011-2015.pdf>.

Konference Knihovny současnosti 2012. In: SDRUŽENÍ KNIHOVEN ČR. *SDRUK* [online]. © 2012 [cit. 2012-06-11]. Dostupné z: <<http://www.svos.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/2012/clanek/konference-knihovny-soucasnosti-2012/>>.

KOPÁČEK, Petr. Národní soustava kvalifikací. In: *CzechTrade* [online]. © CzechTrade 2009-2012 [cit. 2012-07-30]. Dostupné z: <<http://www.czechtrade.cz/d/documents/01/NSK-clanek.pdf>>.

Krajská knihovna Františka Bartoše, příspěvková organizace [online]. © 2007, 07.08.2012 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <<http://www.kfbz.cz/index.htm>>.

KRAJSKÁ KNIHOVNA FRANTIŠKA BARTOŠE. *Roční zpráva o hodnocení výkonu regionálních funkcí ve Zlínském kraji v roce 2011* [online]. 2012 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/download/rf_zlk_rocni_zprava_2011.pdf>.

KRAJSKÁ KNIHOVNA KARLOVY VARY. *Koncepce výkonu regionálních funkcí v Karlovarském kraji: Období 2007 až 2013* [online]. Karlovy Vary, 2007 [cit. 2012-07-28]. Dostupné z: <http://www.knihovna.kvary.cz/mod/search/cs/page_search_results>.

KRAJSKÁ KNIHOVNA V PARDUBICÍCH. *Pravidla zajištění regionálních funkcí knihoven v Pardubickém kraji: platná od roku 2012* [online]. 2012 [cit. 2012-08-02]. Dostupné z: <<http://www.knihovna-pardubice.cz/pro-knihovny/pravidla-zajisteni-rf/>>.

Krajská vědecká knihovna v Liberci [online]. © 2007 [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: <www.kvkli.cz/>.

KRAJSKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V LIBERECI. *Zpráva o výkonu regionálních funkcí knihoven v Libereckém kraji za rok 2011* [online]. 2012 [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: <<http://www.kvkli.cz/cz/region/regionalni-funkce-r2.html>>.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jitka. MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA. *Výroční zpráva o hodnocení výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2011* [online]. 2012, 34 s. [cit. 2012-08-03]. Dostupné z: <<http://www.mzk.cz/pro-knihovny/region/dokumenty>>.

KRATOCHVÍLOVÁ, Monika. Celostátní seminář Regionální funkce 2011. In *Duha* [online]. 2011 [cit. 2012-07-03]. Dostupné z: <<http://duha.mzk.cz/clanky/celostatni-seminar-regionalni-funkce-2011>>. ISSN 1804-4255.

KREBES, Jiří. Projekt CASLIN dnes. In: NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR. *Souborný katalog České republiky* [online]. Copyright © 2001–2012, 04.10.2006 [cit. 2012-07-01]. Dostupné z: <<http://www.caslin.cz/Caslin/o-projektu/projekt-caslin-dnes/>>.

LANDOVÁ, Hana a Zdeňka CIVÍNOVÁ. Aktivita vysokoškolských knihoven v oblasti informačního vzdělávání: vývoj v letech 2006–2010 na veřejných vysokých školách v ČR. In: *ProInflow* [online]. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 2010, č. 2 [cit. 2012-07-07]. ISSN 1804–2406. Dostupné z: <http://pro.inflow.cz/sites/default/files/pdfclanky/02._recenzovaneLandova_Civinova_0.pdf>.

LIESSMANN, Konrad Paul. *Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění*. Vyd. 1. Překlad Jana Zoubková. Praha: Academia, 2011, 125 s. ISBN 978-80-200-1677-5.

MANOVÁ, Jitka. Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků v České republice – po roce. In: *Knihovny současnosti 2000: Sborník z 8. konference, konané ve dnech 19.–21. září 2000 v Seči u Chrudimi*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2000, s. 203–209. ISBN 80-86249-09-3. Dostupné z: <<http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2000/2000-3-203.pdf>>.

Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky [online]. [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/MethodVKIS.htm>.

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky [online]. 2005 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/knihovny/VerzeMKdefinit.doc>.

Moravská zemská knihovna [online]. 2011, 16.05.2011 [cit. 2012-08-02]. Dostupné z: <<http://www.mzk.cz/>>.

MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA. *Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji* [online]. 2010 [cit. 2012-08-03]. Dostupné z: <http://www.mzk.cz/sites/beta.mzk.cz/files/souboryMZK/pdf/koncepce_2011-2014.pdf>.

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě [online]. © 2012 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <<http://www.svkos.cz/>>.

NAISBITT, John. *Megatrends: ten new directions transforming our lives*. New York: Warner Books, c1982, 290 p. ISBN 04-465-1251-6.

NAJMANOVÁ, Hana. KRAJSKÁ KNIHOVNA VYSOČINY. *Zpráva o plnění regionálních funkcí v kraji Vysočina za rok 2011* [online]. 2012 [cit. 2012-08-02]. Dostupné z: <http://www.kkvysociny.cz/modul_knihovnam/documents/zpravaRF2011.pdf>.

Národní knihovna : *Informace pro knihovny* [online]. 2000 [cit. 2012-06-06]. *Manifest UNESCO o veřejných knihovnách 1994*. Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/Manifest_UNESCO.htm>.

Národní knihovna České republiky. *O knihovně: o nás: základní dokumenty: působnost útvarů* [online]. 04.05.12 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://www.nkp.cz/files/org_rad_pril2.pdf>.

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR. *Regionální funkce krajských knihoven v roce 2010: Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2010* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny ČR, 2011 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2010.pdf>.

Národní technická knihovna [online]. © 2006–2012 [cit. 2012-07-27]. Dostupné z: <<http://www.techlib.cz/cs/>>.

NÁRODNÍ TECHNICKÁ KNIHOVNA. *Výroční zpráva Národní technické knihovny 2010*. 2011, 120 s. ISBN 978-80-86504-24-7. Dostupné z: <<http://www.techlib.cz/files/download/id/2976/vyrocnizprava-ntk-2010.pdf>>.

NEJEZCHLEBOVÁ. Systém knihoven z pohledu zajištění regionálních funkcí. In: *Knihovny současnosti 2002: Sborník z 10. konference, konané ve dnech 24.–26. září 2002 v Seči u Chrudimi* [online]. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2002 [cit. 2012-06-09]. ISBN 80-86249-18-2. Dostupné z: <<http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2002/2002-2-132.pdf>>.

NĚMCOVÁ, Michaela. Vzdělávání knihovníků Karlovarského kraje. In: *Ikaros, elektronický časopis o informační společnosti / Ústav informačních studií a knihovnictví Praha* [online]. 2008, roč. 12, č. 6 [cit. 2012-07-29]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <<http://www.ikaros.cz/node/4836>>.

NÚV, Trexima. *Národní soustava kvalifikací* [online]. © 2006–2012 [cit. 2012-06-26]. Dostupné z: <<http://www.narodni-kvalifikace.cz/>>.

Parlament České republiky: Poslanecká sněmovna. *Listina základních práv a svobod* [online]. 2006 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

PŘÍPRAVNÝ VÝBOR ASOCIACE VYSOKOŠKOLSKÝCH KNIHOVEN. *Programové prohlášení Asociace knihoven vysokých škol České republiky* [online]. Praha, 2001 [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <<http://www.akvs.cz/pdf/asoc-prohlaseni.pdf>>.

RICHTER, Vít, Zlata HOUŠKOVÁ a Marta HEJHÁLKOVÁ. *Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR v roce 2003 a 2004 a srovnání se stavem roku 1998: zpráva z průzkumu* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2005 [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: <<http://knihovnam.nkp.cz/docs/VzdelavaniZprava2004.pdf>>.

RICHTER, Vít. Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004–2010. In: *Národní knihovna : Knihovnická revue* [online]. 2004, 15, 3, [cit. 2010-06-10]. ISSN 1214-0678. Dostupné z WWW: <<http://full.nkp.cz/nkkr/nkkr0403/0403123.html>>.

RYYNÄNEN, Mirja. *Report on the Green Paper on the role of libraries in the modern world* [online]. 1998 [cit. 6.6.2012]. Dostupné z: <<http://cordis.europa.eu/libraries/en/reportrole.html#ti11>>.

ŘEHÁKOVÁ, Vladimíra. SEVEROČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA ÚSTÍ NAD LABEM. *Roční zpráva hodnocení výkonu regionálních funkcí v Ústeckém kraji* [online]. 2012 [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: <www.svkul.cz/dat/dpk/00030_zprava_o_rf2011aa.doc>.

SDRUŽENÍ KNIHOVEN ČR. *Stanovy Sdružení knihoven ČR* [online]. Seč, 1998 [cit. 2012-06-07]. Dostupné z: <<http://www.svkos.cz/sdruk/o-organizaci/clanek/stanovy-sdruzeni-knihoven-cr/>>.

Severočeská vědecká knihovna [online]. 2012, 1. 8. 2012 [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: <<http://www.svkul.cz/>>.

SKIP. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. 2010–2012 [cit. 2012-06-07]. Dostupné z: <<http://www.skipcr.cz/>>.

SKIP. *Výroční zpráva 2011* [online]. 2011 [cit. 2012-06-07]. Dostupné z: <<http://www.skipcr.cz/dokumenty/VYRZPR2011.pdf>>.

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje [online]. © 2005–2008 [cit. 2012-07-27]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/>>.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové [online]. © 2010 [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: <<http://www.svkhk.cz/>>.

STUDIJNÍ A VĚDECKÁ KNIHOVNA V HRADCI KRÁLOVÉ. *Výroční zpráva o výkonu regionálních funkcí v knihovnách v roce 2011* [online]. Hradec Králové, 2012 [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: <[http://www.svkhk.cz/getattachment/c6919b5a-d7b2-4123-a9fb-d09252330b91/Vyrocnizprava-o-vykonu-a-financovani-regional-\(1\).aspx](http://www.svkhk.cz/getattachment/c6919b5a-d7b2-4123-a9fb-d09252330b91/Vyrocnizprava-o-vykonu-a-financovani-regional-(1).aspx)>.

SVOBODA, Martin. CASLIN: dokument pro Ministerstvo kultury ČR zdůvodňující potřebu doplňkového projektu CASLIN. In: NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR. *Souborný katalog ČR: caslin: o projektu* [online]. Copyright © 2001–2012 [cit. 2012-07-01]. Dostupné z: <<http://www.caslin.cz/Caslin/o-projektu/zadost-o-matching-fund/>>.

Téma: Postavení a úloha Národní knihovny v systému celoživotního vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků.

Interview s Mgr. Zlatou HOUŠKOVOU, vedoucí oddělení Vzdělávání KINK ČR.
Praha 06.04.2012.

Učení je skryté bohatství: Zpráva mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“.
Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. 125 s.

Usnesení vlády České republiky ze dne 16. ledna 2002 č. 68 + P o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z: <<http://racek.vlada.cz/usneseni/usnweb.nsf/0/0A0D7E589786147BC12571B6006EBDC6>>.

Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod ; Parlament, ministerstva ; Ombudsman ; Antidiskriminační zákon: podle stavu k 5.9. 2011. Ostrava: Sagit, 1995?-, sv. ÚZ. ISBN 9788072088768.

Vědecká knihovna v Olomouci [online]. 2008–2012, 08.08.2012 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <<http://www.vkol.cz/cs/>>.

VĚDECKÁ KNIHOVNA V OLOMOUCI. *Zpráva o výkonu regionálních funkcí veřejných knihoven v Olomouckém kraji za rok 2011* [online]. 2012 [cit. 2012-08-06]. Dostupné z: <<http://www.vkol.cz/data/soubory/rf/Zpr%C3%A1va%20o%20v%C3%BDkonu%20RF%202011.pdf>>.

Vienna declaration [online]. 2009 [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://www.conference.bvoe.at/docs/Vienna_Declaration.pdf>.

VISK: VISK 2: mimoškolní vzdělávání knihovníků [online]. 05.04.2012 [cit. 2012-07-03]. Dostupné z: <<http://visk.nkp.cz/VISK2.htm>>.

Všeobecná deklarace lidských práv [online]. c2005 [cit. 2012-06-12]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>>.

Seznam obrázků, map, tabulek a grafů použitých v textu

Obrázky

Obrázek č. 1: Struktura NSP

Tabulky

Tabulka č. 1: Vzdělávací centrum v roce 2000

Tabulka č. 2: Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Mapy

Mapa č. 1: Hlavní město Praha

Mapa č. 2: Středočeský kraj

Mapa č. 3: Jihočeský kraj

Mapa č. 4: Plzeňský kraj

Mapa č. 5: Karlovarský kraj

Mapa č. 6: Ústecký kraj

Mapa č. 7: Liberecký kraj

Mapa č. 8: Královéhradecký kraj

Mapa č. 9: Pardubický kraj

Mapa č. 10: Kraj Vysočina

Mapa č. 11: Jihomoravský kraj

Mapa č. 12: Olomoucký kraj

Mapa č. 13: Moravskoslezský kraj

Mapa č. 14: Zlínský kraj

Grafy

Graf č. 1: Systém zajištění vzdělávání v rámci výkonu RF za kraje

Graf č. 2: Zdroje financování vzdělávacích aktivit za posledních 5 let

- Graf č. 3: Časový horizont plánování vzdělávacích aktivit
- Graf č. 4: Motivace knihovníků ke zvyšování odborné kvalifikace
- Graf č. 5: Osvědčení o zvyšování odborné kvalifikace
- Graf č. 6: Nejčastější příčiny neúčasti na vzdělávacích aktivitách
- Graf č. 7: Podněty pro koncipování vzdělávacích aktivit
- Graf č. 8: Využití e-learningu jako prostředku pro tvorbu vzdělávacích kurzů
- Graf č. 9: Zaměření edukačních aktivit na speciální cílové skupiny
- Graf č. 10: Místo realizace vzdělávacích aktivit – souhrn
- Graf č. 11: Místo realizace vzdělávacích aktivit za kraje
- Graf č. 12: Způsob evaluace vzdělávacích kurzů
- Graf č. 13: Lektorování vzdělávacích akcí – souhrn
- Graf č. 14: Tematické zaměření obsahu kurzů dle kompetencí
- Graf č. 15: Tematické zaměření obsahu kurzů dle kompetencí za kraje
- Graf č. 16: Počet uspořádaných akcí krajskými knihovnami za období 2007–2011(souhrn)
- Graf č. 17: Počet uspořádaných akcí krajskými knihovnami za období 2007–2011(za kraje)